

PROMOCIJA I ZAŠTITA MENTALNOG ZDRAVLJA
PSIHIČKA BOLEST : VODIČ KROZ VAŠA PRAVA

Slađana Štrkalj Ivezić

SADRŽAJ

UVOD

DEFINICIJA POJMOVA KORIŠTENIH U OVOM PRIRUČNIKU

PRAVA IZ SOCIJALNE SKRBI

VJEŠTAČENJE U POSTUPKU OSTVARIVANJA PRAVA IZ PODRUČJA
SOCIJALNE SKRBI

PRAVILNIK O UVJETIMA I NAČINU OSTVARIVANJA PRAVA NA
OSPOSOBLJAVANJE ZA SAMOSTALNI ŽIVOT I RAD

ZAKON O POSREDOVANJU PRI ZAPOŠLJAVANJU I PRAVIMA ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI

PRAVA IZ ZAKONA O ZDRAVSTVENOM OSIGURANJU

PRAVA IZ ZAKONA O MIROVINSKOM OSIGURANJU

ZAKON O PROFESIONALNOJ REHABILITACIJI I ZAPOŠLJAVANJU
OSOBA S INVALIDITETOM

PRAVA IZ OBITELJSKOG ZAKONA

SKRBNIŠTVO I POSLOVNA SPOSOBNOST

DISKRIMINACIJA

PRAVA IZ ZAKONA O RADU

PRAVA IZ ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U OBITELJI

ZAKON O PREKRŠAJIMA

ZAKON O ZAŠTITI PRAVA PACIJENATA

PRAVILNIK O UVJETIMA ZA OBAVLJANJE ZDRAVSTVENIH PREGLEDA, VRSTI
I OBIMU PREGLEDA, NAČINU VOĐENJA EVIDENCIJE I MEDICINSKE
DOKUMENTACIJE VOZAČA I KANDIDATA ZA VOZAČE

ZAKON O ZAŠTITI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA

UVOD

Niz zakonskih propisa reguliraju prava odraslih osoba sa psihičkim poremećajem. U ovom priručniku izabrani su samo neki izvadci iz zakona i podzakonskih akata, koji reguliraju prava osoba s mentalnim poremećajem. Cilj priručnika je upoznavanje osoba s mentalnim poremećajem o njihovim pravima i pomoć profesionalcima koji sudjeluju u liječenju i zaštiti prava ovih osoba, kako bi mogli pružiti potpunije i efikasnije liječenje i ostvarivanje prava. Cilj priručnika je također potaknuti promjene u primjeni propisa koji se ne primjenjuju uvijek u interesu osoba sa psihičkim poremećajem. Cjeloviti tekst zakona koji su korišteni u ovom priručniku možete naći na web stranici Udruge za promociju i zaštitu mentalnog zdravlja, «Svitanje».

Prema suvremenim preporukama u liječenju osoba s psihičkim poremećajima, osobito onih koji boluju od psihotičnih poremećaja, u liječenju su potrebna multidisciplinarna znanja koja primjenjuje multidisciplinarni tim. Ovaj priručnik može poslužiti svim članovima tima u boljem razumijevanju teškoća koje ima osoba sa psihičkim poremećajem i boljem korištenju prava koja joj pripadaju po zakonu, a koja se često zbog nepoznavanja propisa ne koriste.

Psihička bolest može utjecati na različite sposobnosti osobe, uključujući samozbrinjavanje, komunikaciju, nemogućnost izvršavanja očekivanih uloga u odnosu na dob, ograničenu radnu sposobnost ili potpunu radnu nesposobnost i stoga može proizvesti teškoće u području rada, socijalnih relacija i brige o sebi u odnosu na period prije bolesti. Mnogi pacijenti, osobito oni s psihotičnim poremećajima, mogu zbog bolesti postati nesposobni ili ograničeno sposobni u izvršenju očekivanih zadataka unutar socijalnog okruženja u kojem osoba živi u odnosu na druge ljude koji nemaju bolest. Tako npr. neke osobe s dijagnozom shizofrenije imaju teškoća u brizi o sebi (kuhanje, osobna higijena, čišćenje) komunikaciji (socijalno povlačenje i izolacija, nesposobnost sudjelovanja u obiteljskim obavezama) i nesposobnost ili ograničenu sposobnost za rad.

Primjena prava koja proizlaze iz propisa može znatno utjecati na smanjenje nesposobnosti, posebno kad se primjenjuju rano. Nažalost, brojna prava koja predviđaju propisi ne primjenjuju se u interesu osoba s psihičkim poremećajem.

Kad invaliditet stavlja osobu u lošiju poziciju u odnosu na druge u društvu, tad govorimo o hendikepu. Osobe s psihotičnim poremećajima su vrlo često hendikepirane u odnosu na posao jer veliki broj njih ne može izdržati uvjete posla na otvorenom tržištu i trebaju im programi u zaštitnim radionicama koje naši propisi predviđaju, a koji se nažalost ne koriste. Osobe oboljele od bilo koje psihičke bolesti često se susreću sa stigmom (negativnim obilježavanjem) i diskriminacijom kad poslodavci oklijevaju zaposliti osobu s dijagnozom psihičkog poremećaja ili joj daju neprikladno radno mjesto. Društvo treba stvoriti uvjete s mogućnošću kompenzacije invaliditeta, kako bi jednoj velikoj skupini građana omogućilo pravo na ravnopravnost. Kako neke osobe s psihičkim poremećajem trebaju posebno socijalno okruženje za kompenziranje svog problema, prevladavanje hendikepa je puno složenije od prevladavanja hendikepa nekih drugih fizički hendikepiranih osoba.

Prema etičkom kodeksu psihijatrijske profesije, važni su poštovanje autonomije pacijenta, odnos s poštovanjem, zaštita prava i interesa pacijenta, odnos osnovan na povjerenju, dogovoru i uzajamnom poštovanju te poštovanju privatnog života. Potrebna je adekvatna informacija o bolesti, zajedničko planiranje liječenja, upoznavanje s različitim mogućnostima liječenja, uz predočenje koristi i štete od predloženog liječenja. Liječenje

treba uvijek obavljati uz pristanak, osim u situacijama koje zadovoljavaju kriterije za prisilno liječenje, kad je liječenje u interesu pacijenta i društva, ali on to nije u stanju sagledati. Informacije o sebi koje tokom liječenja kažete stručnjacima, ne smiju se otkriti drugima bez vašeg pristanka i kad to ne služi u svrhu liječenja pacijenta. Prema etičkim principima, psihijatri su dužni pružiti najbolje liječenje koje je na raspolaganju prema današnjim spoznajama.

Ovaj priručnik u skladu je s etičkim smjernicama psihijatrijske struke jer omogućava i pacijentima i stručnjacima informaciju o pravima osoba s mentalnim poremećajem i načinima njihova korištenja te time pomaže autonomiji pacijenata.

DEFINICIJA POJMOVA KORIŠTENIH U OVOM PRIRUČNIKU

Psihički poremećaj odnosi se na klasifikaciju psihičkih ili mentalnih poremećaja navedenih u internacionalnoj MKB 10 klasifikaciji mentalnih poremećaja. Različiti zakoni koriste različite nazive za psihički poremećaj. U ovom priručniku naziv psihički poremećaj upotrebljava se za označavanje psihičke bolesti, mentalne retardacije (koja se u nekim zakonima koji su ovdje prikazani naziva mentalnim oštećenjem), duševne bolesti i duševnih smetnji. Termin mentalno zdravlje je zadržan jer je uvriježen u upotrebi.

Poslovna sposobnost daje osobi pravo poduzimanja mjera, radnji, sklapanja pravnih poslova ili davanje pravno relevantnih izjava volje koje se odnose na njezina osobna stanja ili imovinska prava, kao npr. na sklapanje braka, prodaju nekretnina u svom vlasništvu i sl.

Skrbništvo nad punoljetnom osobom znači kako je osoba lišena poslovne sposobnosti

Invaliditet je bilo koje ograničenje ili smanjenje sposobnosti izvođenja neke aktivnosti na način ili unutar raspona koji se smatra normalnim za ljudsko biće, a nastao je kao rezultat oštećenja funkcije zbog bolesti.

Hendikep se odnosi na poteškoće pojedinca koje proizlaze iz invaliditeta koji ograničavaju ili sprječavaju osobu da ostvari funkciju koja je za tu osobu očekivana ovisno o dobi, spolu te socijalnim i kulturnim čimbenicima. Hendikep proizlazi iz nepostignuća ili nemogućnosti prilagodbe očekivanjima ili društvenim normama.

Rehabilitacija je vremenski ograničeni proces s ciljem da se osobi s invaliditetom omogući postizanje optimalnog mentalnog, fizičkog i socijalnog nivoa funkcioniranja, pružajući tako instrumente za mijenjanje vlastitog života (WHO 1980)

Profesionalna rehabilitacija je dio opće rehabilitacije koji obuhvaća profesionalnu orijentaciju, profesionalno osposobljavanje i zapošljavanje invalida

Značenje izraza u zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama:

Osoba s duševnim smetnjama je duševno bolesna osoba, osoba s duševnim poremećajem, nedovoljno duševno razvijena osoba, ovisnik o alkoholu ili drogama ili

osoba s drugim duševnim smetnjama. Pojmom je obuhvaćena vrlo široka skupina psihičkih poremećaja, tako npr. uključuje psihotične, neurotične poremećaje i druge psihičke poremećaje. Zakon se najčešće odnosi na osobe s psihotičnim poremećajima.

Osoba s težim duševnim smetnjama je osoba s duševnim smetnjama koja nije u mogućnosti shvatiti značenje svojeg postupanja ili ne može vladati svojom voljom ili su te mogućnosti smanjene u tolikoj mjeri da joj je nužna psihijatrijska pomoć. Najčešće se radi o osobama u akutnim fazama psihotičnih poremećaja, kao i nekih drugih poremećaja koji ozbiljno oštećuju socijalno funkcioniranje osobe.

Neubrojiva osoba je osoba koja u vrijeme ostvarenja zakonskih obilježja kaznenog djela ili prekršaja nije bila u mogućnosti shvatiti značenje svojeg postupanja ili nije mogla vladati svojom voljom zbog duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, nedovoljnoga duševnog razvitka ili druge teže duševne smetnje.

Osoba nesposobna za sudjelovanje u kaznenom ili prekršajnom postupku je okrivljenik s utvrđenim duševnim smetnjama zbog kojih nije u mogućnosti sudjelovati u tim postupcima zato što ne razumije koje mu se optužbe stavljaju na teret, uloge i kompetencije ostalih sudionika u postupku, mogućnosti izbora svoje obrane i nedostatnim voljnim sposobnostima da se opredijeli za donošenje relevantnih odluka o svojoj obrani jer bolest utječe bitno na zastupanje njegovih vlastitih interesa pred sudom. Za utvrđivanje ove sposobnosti potrebno je mišljenje liječnika vještaka.

Psihijatrijska ustanova je zdravstvena ustanova ili njezina jedinica za obavljanje specijalističko-konzilijarnog i bolničkog liječenja iz područja psihijatrije, ustrojena prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti.

Socijalna ustanova je ustanova ili njezina jedinica za obavljanje djelatnosti socijalne skrbi, ustrojena prema posebnom zakonu.

Psihijatar je doktor medicine, specijalist iz područja psihijatrije ili neuropsihijatrije.

Doktor medicine je osoba sa završenim medicinskim fakultetom i položenim državnim ispitom.

Dijete i maloljetna osoba su osobe koje nisu navršile osamnaest godina života i koje nisu stekle poslovnu sposobnost.

Liječnički postupak je određeni oblik liječenja, dijagnostički postupak, prijam i smještaj u psihijatrijsku ustanovu radi dijagnostičke obrade i liječenja, uključivanje u obrazovne programe koji se obavljaju u psihijatrijskoj ustanovi, izvođenje istraživanja na području zaštite i unaprjeđivanja zdravlja osoba s duševnim smetnjama.

Prijem u psihijatrijsku ustanovu je postupak od dolaska ili dovođenja osobe u tu ustanovu radi pregleda ili liječenja, do donošenja odluke o njezinom dobrovoljnom smještaju (hospitalizaciji) ili prisilnom zadržavanju u psihijatrijskoj ustanovi.

Pristanak na liječenje je slobodno dana suglasnost osobe s duševnim smetnjama za obavljanje određenog liječničkog postupka, koja se zasniva na odgovarajućem poznavanju svrhe, prirode, posljedica, koristi i opasnosti tog liječničkog postupka i drugih mogućnosti liječenja. Pristanak znači sposobnost osobe da na temelju informacija može donijeti odluku i izraziti svoju volju, stoga pristanak mora biti informiran nakon što

je pacijent dobio objektivnu informaciju liječnika o svome stanju, planiranom liječenju, prednostima i potencijalnim opasnostima od planiranog liječenja. Informacija mora biti jasna, izrečena jezikom kojeg pacijent može razumjeti, kako bi mogao ocijeniti korist i potencijalnu štetu od samog liječenja i donijeti odluku. **Pristanak se daje usmeno**, osim kad se radi o elektrokonvulzivnoj i hormonalnoj terapiji i biomedicinskim istraživanjima, kad se traži pismeni pristanak. **Slobodni pristanak** znači kako je pristanak dan bez bilo koje prisile, nagovaranja i obmane i kako se u svakom trenutku može povući.

Dobrovoljni smještaj (hospitalizacija) je smještaj osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijskoj ustanovi, uz njezin pristanak. Postoje dva tipa dobrovoljnog smještaja: jedan se odnosi na pristanak osobe koja je sposobna dati pristanak, a drugi za smještaj osobe koja se ne protivi smještaju, ali nije sposobna dati pristanak pa pristanak umjesto nje daje zakonski zastupnik ili nadležni centar za socijalnu skrb. Predstavnik centra za socijalnu skrb daje ili uskraćuje svoj pristanak najkasnije u roku od 3 dana, donoseći odluku na temelju svih dostupnih podataka o opravdanosti te odluke i eventualnoj potrebi poduzimanja daljnjih mjera zaštite. Osoba koja je dobrovoljno primljena u psihijatrijsku ustanovu može u svakom trenutku povući svoj pristanak ili pristanak može povući njen zakonski zastupnik. Osoba koja povlači pristanak mora se otpustiti iz psihijatrijske ustanove, osim u slučajevima kad postoje razlozi za prisilni smještaj.

Prisilno zadržavanje (hospitalizacija) je smještaj osobe s težim duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu od trenutka donošenja odluke psihijatra o zadržavanju te osobe bez njezina pristanka, do odluke suda o prisilnom smještaju, bez obzira radi li se o osobi koja je tek došla ili dovedena u psihijatrijsku ustanovu ili osobi koja se već nalazi na liječenju u psihijatrijskoj ustanovi pa je opozvala pristanak za dobrovoljni smještaj. Prisilno zadržavanje može trajati najduže osam dana i u tom roku sud treba donijeti odluku o prisilnom smještaju.

Prisilni smještaj je smještaj osobe s težim duševnim smetnjama u psihijatrijskoj ustanovi na liječenje bez njezina pristanka, prema članku 22 (kad osobe s težim duševnim smetnjama ozbiljno i izravno ugrožavaju svoj ili tuđi život ili zdravlje ili sigurnost) ili članku 44 ovog zakona (za osobe za koje se u kaznenom postupku utvrdi kako su neubrojive), stoga će sud u rješenju navesti radi li se o prisilnom zadržavanju i prisilnom smještaju prema čl. 22 ili 44.

Zakonski zastupnik za maloljetnika je roditelj ako nije lišen roditeljskog prava, za maloljetnika koji je bez roditelja ili o kojem se roditelji ne brinu - staratelj, za maloljetnog usvojenika - usvojitelj, za punoljetnu osobu nad kojom je produženo roditeljsko pravo - roditelj, a za punoljetnu osobu kojoj je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost - staratelj.

PRAVA IZ SOCIJALNE SKRBI

Prava i postupke za ostvarivanje prava iz socijalne skrbi regulira Zakon o Socijalnoj skrbi

Što je to socijalna skrb ?

Socijalna skrb je djelatnost kojom se osigurava i ostvaruje pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba osobama koje ih, zbog različitih razloga, nisu u stanju podmiriti.

Osnovne životne potrebe uključuju troškove vezane uz svakodnevni život, kao što su hrana, stanarina, režijski troškovi, školovanje, troškovi prijevoza, liječenja, obuća, odjeća, pogreb i drugo. Razlozi zbog čega osoba ne može podmiriti osnovne životne potrebe uključuju nepovoljne osobne, ekonomske, socijalne i drugih okolnosti. Neke osobe koje se liječe od psihičke bolesti zbog bolesti mogu imati teškoća u podmirenju osnovnih životnih potreba i mogu postati korisnici socijalne skrbi.

Tko je korisnik socijalne skrbi ?

Korisnik socijalne skrbi je samac ili obitelj koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba, a nisu u mogućnosti ostvariti ih svojim radom ili prihodom od imovine ili iz drugih izvora, bolesna odrasla osoba (uključuje tjelesnu i psihičku bolest), starija, nemoćna i druga osoba koja zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju ne može udovoljiti osnovnim životnim potrebama. Korisnik socijalne skrbi može biti i svaka druga osoba koja je u nevolji zbog različitih razloga, kao što su npr. privremeni zdravstveni poremećaj, poremećeni odnosi u obitelji i drugo.

Tko je osoba koja može samu sebe uzdržavati prema ovom Zakonu?

Smatra se kako osoba može sama sebe uzdržavati ako prihode može ostvariti svojim radom, prodajom imovine ili davanjem u zakup ili najam imovine koja ne služi njoj ni članovima njezine obitelji za podmirenje osnovnih životnih potreba. **Smatra se kako osoba može sama sebe uzdržavati** ako je uredno prijavljena kod službe za zapošljavanje te odbije ponuđeno zaposlenje neovisno o stručnoj spremi, odnosno ako ima prilike makar privremenim, sezonskim, povremenim i sličnim poslovima ostvariti sredstva za podmirenje osnovnih životnih potreba ili ostvariti druge prihode.

Osobe koje ne mogu same sebe izdržavati su osobe koje ne mogu ostvariti prihode svojim radom, prodajom imovine ili davanjem u zakup ili najam imovine koja ne služi njoj ni članovima njezine obitelji za podmirenje osnovnih životnih potreba, nezaposlene osobe prijavljene na zavodu za zapošljavanje kojima se ne nudi posao bez obzira na stručnu spremu i nemaju prilike makar privremenim, sezonskim, povremenim i sličnim poslovima ostvariti sredstva za podmirenje osnovnih životnih potreba ili ostvariti druge prihode. Osobe koje su nakon vještačenja za to nadležnih tijela proglašene potpuno nesposobnima za rad, smatraju se osobama koje ne mogu same sebe izdržavati.

Osobe starije od 60 (žene) i 65 (muškarci) se, po ovom zakonu, smatraju potpuno radno nesposobnima.

Gdje se mogu ostvariti prava iz socijalne skrbi?

Prava iz socijalne skrbi ostvaruju se preko centra za socijalnu skrb koji se osniva za područje jedne ili više općina ili gradova na području iste županije, odnosno grada Zagreba.

Centar za socijalnu skrb može imati jednu ili više podružnica. Za odlučivanje o pravima iz socijalne skrbi ***mjesno je nadležan centar za socijalnu skrb osnovan na području na kojem potencijalni korisnik usluge ima prebivalište***, stoga se sa zahtjevom treba obratiti centru koji je nadležan za prebivalište osobe koja podnosi zahtjev, odnosno centru koji je nadležan za općinu ili ulicu ako osoba stanuje u većem gradu.

Kako možete ostvariti prava i usluge iz socijalne skrbi i tko pokreće postupak za korištenje (ostvarivanje) prava iz socijalne skrbi ?

Kako biste ostvarili prava iz socijalne skrbi, ***morate napisati zahtjev i dostaviti ga nadležnom centru za socijalnu skrb*** u skladu s vašim prebivalištem.

Postupak za ostvarivanje prava iz socijalne skrbi pokreće se na vaš zahtjev, a može se pokrenuti i na zahtjev bračnog druga, punoljetnog djeteta, roditelja, skrbnika ili udomitelja i po službenoj dužnosti kad zahtjev pokreće Centar za socijalnu skrb kad utvrdi ili sazna kako treba pokrenuti takav postupak. Centar za socijalnu skrb prije pokretanja zahtjeva uzima u obzir obavijesti drugih članova obitelji, građana, ustanova, udruga, vjerskih zajednica, trgovačkih društava i upozorenja državnih i drugih tijela. ***Stoga je važno ako ste korisnik zdravstvenih usluga, posebno psihijatrijskih službi da o svojoj financijskoj situaciji i mogućnostima da sami podmirujete svoje osnovne životne potrebe razgovarate sa socijalnim radnikom ili liječnikom koji će vas uputiti na socijalnog radnika u ustanovi u kojoj radi ili socijalnog radnika zaposlenog u centru za socijalnu skrb u odnosu na vaše prebivalište.*** Socijalni radnici će vam dati informacije i pomoći u realizaciji onih zahtjeva na koja imate pravo.

Dužnosti centra za socijalnu skrb

Centar za socijalnu skrb dužan je tijekom postupka za ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi izraditi plan i utvrditi svrhu koja se njime želi postići te poduzeti određene radnje da se osoba u nepovoljnom stanju osposobi za brigu o sebi i članovima obitelji, a pritom surađuje s osobom koja se obratila za pomoć i članovima njene obitelji

Je li potrebno vještačenje kako bi se koristile usluge socijalne skrbi?

Vještačenje nije nužno kako biste ostvarili neka prava iz socijalne skrbi, kao što su npr. pravo na jednokratnu pomoć, savjetovanje, pravo na pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća, podmirenje troškova stanovanja (najamnine, komunalne naknade, električne energije, plina, grijanja, vode i drugih troškova stanovanja), neke druge pomoći kao što je pomoć u prehrani, pomoć za odjeću i obuću, pomoć za osobne potrebe korisnika stalnog smještaja, podmirenje pogrebnih troškova, podmirenje troškova smještaja u učenički dom i drugo.

Vještačenje će trebati kad se u postupku za ostvarivanje određenih prava ili usluga iz socijalne skrbi traži ocjena radne sposobnosti, odnosno postojanje trajnih ili privremenih promjena u zdravstvenom stanju te vrsta i stupanj tjelesnog i psihičkog oštećenja zdravlja, kao što je to npr. potrebno za ostvarenje prava za doplatak za tuđu pomoć i pravo na pomoć i njegu, invalidninu i sposobnosti za osposobljavanje za samostalni život i

rad. **Čak i u ovim slučajevima**, vještačenje ne mora biti nužno jer centar za socijalnu skrb može donijeti odluku na temelju medicinske dokumentacije i mišljenja liječnika..
Više o vještačenju vidi u postupku ostvarivanja prava iz područja socijalne skrbi

Gdje se obavlja vještačenje?

Za potrebe vještačenja za ostvarivanje prava iz socijalne skrbi, osoba će se uputiti na tijela vještačenja pri socijalnoj skrbi. Međutim, ako osoba ima rješenje nekih drugih tijela vještačenja, kao npr. zdravstva, mirovinskog, invalidskog osiguranja, obrazovanja i neka druga, tad će se ona koristiti u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi.

Rok za rješavanje zahtjeva

Centar za socijalni rad dužan je u roku od 15 dana donijeti rješenje o vašem zahtjevu za ostvarivanje nekog prava, a kad treba obaviti postupak radi pribavljanja potrebnih informacija ili po pokretanju postupka prema službenoj dužnosti u roku od mjesec dana.

Plaća li se podnošenje zahtjeva za korištenje prava iz socijalne skrbi?

Korisnici ne snose troškove postupka u ostvarivanju prava iz socijalne skrbi.

Koliko dugo se može biti korisnik prava iz socijalne skrbi?

Korisnik socijalne skrbi ima prava na usluge iz socijalne skrbi sve dok traju okolnosti koje su dovele do korištenja tih prava. Centar za socijalni rad najmanje jedanput godišnje ispituje postojanje činjenica i okolnosti koje su bile odlučujuće za donošenje rješenja pa u slučaju promjena okolnosti donosi novo rješenje. **Stoga ste dužni**, uvijek ako se promijene okolnosti ili uvjeti zbog kojih ste ostvarili neko pravo, javiti tu promjenu centru, u roku od 8 dana od promjene. Također ste dužni donijeti svu potrebnu dokumentaciju na traženje centra, koja može biti različita ovisno o pravu koje se traži, kao što je npr. medicinska dokumentacija, dokumentacija zavoda za zapošljavanje, porezna prijava i drugo.

Možete li se žaliti na rješenje centra za socijalnu skrb?

Na rješenje Centra za socijalnu skrb možete se žaliti centru koji je donio rješenje ili ministarstvu nadležnom za socijalnu skrb. Možda je najbrže da se žalite ministarstvu putem centra za socijalnu skrb koji će žalbu i sve spise predmeta proslijediti ministarstvu ako sam centar žalbu ne usvoji u cijelosti. Ovo je brže jer u suprotnom ministarstvo vraća centru žalbu i traži sve spise predmeta.

Jesu li su vaši podatci tajni ?

Osobe kojima se obraćate za pomoć zbog ostvarivanja prava iz socijalne skrbi imaju obvezu čuvanja profesionalne tajne o onom što saznaju o vašem privatnom i obiteljskom životu.

Što ako ste dali neistinite podatke o svojoj situaciji?

Korisnik koji je ostvario primanje na temelju rješenja za socijalni rad, a na to nije imao pravo jer je dao neistinite podatke o svojoj situaciji ili nije prijavio promjenu okolnosti koja bi utjecala na opseg prava, dužan je nadoknaditi štetu.

Što ako imate nekretnine u vlasništvu, a tražite prava iz socijalne skrbi?

Ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi, na temelju rješenja o ostvarivanju pomoći za uzdržavanje i stalnog smještaja, ima pravno na zabilježbu tražbine u zemljišnim knjigama na nekretnine u korisnikovu vlasništvu. Na ovaj način ministarstvo ne postaje vlasnik, nego se u ovoj fazi radi samo zabilježba kao hipoteka. U slučaju smrti korisnika, ministarstvo ima pravo da iz imovine podmiri sva davanja korisniku.

Koja prava ima korisnik socijalne skrbi?

Korisnik socijalne skrbi ima pravo na savjetovanje, pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća, pomoć za uzdržavanje, pomoć za podmirenje troškova stanovanja, jednokratnu pomoć, doplatak za pomoć i njegu, pomoć i njegu u kući, osobnu invalidninu, osposobljavanje za samostalni život i rad, skrb izvan vlastite obitelji i druge pomoći.

Isključuju li se međusobno neka prava?

Neka prava se međusobno isključuju, kao što su pravo na invalidninu, uzdržavanje i doplatak na tuđu pomoć i njegu.

Mogu li se neka prava koristiti istovremeno ?

Prava iz socijalne skrbi koja se međusobno ne isključuju možete koristiti istovremeno ako za to zadovoljavate uvjete i podnesete zahtjev. Tako npr. možete istovremeno koristiti pravo na uzdržavanje, jednokratnu pomoć, pomoć za stanovanje.

Koliko puta imam pravo na jednokratnu pomoć i koliko ta pomoć iznosi?

Jednokratna pomoć prema zakonu nije ograničena nego ovisi o trenutačnim okolnostima i potrebi.

Jednokratnu pomoć zbog trenutačnih okolnosti (npr. rođenja djeteta, školovanja djeteta, bolesti ili smrti člana obitelji, elementarnih nepogoda ili drugih nevolja), mogu koristiti osobe koje prema ocjeni centra za socijalnu skrb nisu u mogućnosti djelomično ili u cijelosti zadovoljiti osnovne životne potrebe. Jednokratna pomoć odobrava se u novcu ili u naravi, a može se odobriti do iznosa koji podmiruje potrebu.

Savjetovanje je pomoć kojoj je svrha pomoći osobi da uspješnije prevlada nedaće i teškoće vezane uz situacije koje su razlogom korištenja usluga socijalne skrbi kroz poticanje razvoja osobnih kapaciteta da se nosi s teškoćama. Savjetovanje je besplatno.

Pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća pruža se samcu ili obitelji radi savladavanja različitih teškoća u svakodnevnom životu, koje su nastale u svezi s bolešću, starošću, smrću člana obitelji, problemima u odgoju djece, invalidnošću, uključivanjem u svakodnevni život nakon dužeg boravka u odgojnoj ustanovi ili dužeg liječenja te u drugim nepovoljnim okolnostima ili kriznim stanjima. Ova je pomoć besplatna, a u pravilu se pruža u domu korisnika. Pomaganje se odnosi na vođenje kućanstva, raspolaganje novcem, organiziranje učenja djeteta, nabavu odjeće, uključivanje u javne kuhinje, klubove, pronalaženje posla, rješavanje problema stanovanja i drugo.

Uključuje također i pravnu i drugu pomoć u svezi sa sklapanjem, odnosno raskidom ugovora o doživotnom uzdržavanju i drugim pravnim poslovima kojima se pojedincu i obitelji osigurava zadovoljavanje životnih potreba

Pravo na **pomoć za uzdržavanje** može imati osoba koja ne može sama sebe uzdržavati svojim radom ili prihodima od imovine ili na drugi način. Pomoć se može dobiti u novcu ili u naturi, potrepštinama (kao npr. nafta za grijanje). Visina pomoći za uzdržavanje određena je zakonom, na temelju različitih kriterija, npr. ovisno o tome živi li osoba sama, u obitelji, je li potpuno radno nesposobna i drugo. Pravo na pomoć za uzdržavanje nema osoba koja može sama sebe uzdržavati, ne želi tražiti uzdržavanje od osobe koja je dužna uzdržavati je (osim ako ta osoba ne može), ne želi ostvariti uzdržavanje na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju. Pomoć za uzdržavanje isplaćuje se mjesečno, a pravo se ostvaruje od dana podnošenja zahtjeva, odnosno pokretanja postupka po službenoj dužnosti.

Koje su obveze korisnika pomoći za uzdržavanje i koliko dugo se može dobivati pomoć za uzdržavanje?

Pomoć za uzdržavanje prima korisnik toliko dugo koliko traju uvjeti zbog kojih je pomoć odobrena. Korisnik koji prima pomoć za uzdržavanje, dužan je davati točne podatke o svim svojim redovitim i drugim prihodima, nekretninama ili drugoj imovini te mora omogućiti centru za socijalnu skrb uvid u svoje prihode i imovinsko stanje. Korisnik pomoći za uzdržavanje dužan je u roku od osam dana prijaviti centru za socijalnu skrb svaku promjenu koja utječe na ostvarivanje ili na visinu pomoći za uzdržavanje, a korisnik pomoći za uzdržavanje koji ostvaruje prihod dužan je svaki mjesec dostaviti dokaze o visini ostvarenog prihoda. Centar za socijalnu skrb donijet će, na osnovi prijave korisnika ili na osnovi podataka prikupljenih po službenoj dužnosti, novu odluku ako to zahtijevaju promijenjene okolnosti o kojima ovisi ostvarivanje i visina pomoći za uzdržavanje. Ako je utvrđena promjena iznosa pomoći, korisnik se izvješćuje isplatnicom, a rješenjem ako korisnik to traži.

Kad isplata pomoći za uzdržavanje miruje ili prestaje?

Centar za socijalnu skrb donijet će rješenje kojim se **ukida pravo** na pomoć za uzdržavanje samcu ili obitelji ako praćenjem materijalnih i drugih socijalnih prilika ocijeni kako su te prilike znatno povoljnije.

Pomoć za **uzdržavanje miruje** za vrijeme dok se korisnik nalazi na vojnoj obvezi, na izdržavanju kazne zatvora, pritvoru te ako se u neprekidnom trajanju od 2 mjeseca nalazi na bolničkom liječenju, privremenom smještaju u udomiteljskoj obitelji ili domu socijalne

skrbi te boravi u inozemstvu. **Pravo na pomoć za uzdržavanje prestaje** ako je na bolničkom liječenju, izdržavanju kazne zatvora, u inozemstvu duže od 2 mj., kao i korisniku koji je na stalnom ili tjednom smještaju u udomiteljskoj obitelji ili domu socijalne skrbi ili mu je u svezi sa školovanjem u cijelosti osigurano besplatno stanovanje i prehrana. Ovo znači ako se nalazite na bolničkom liječenju u neprekidnom trajanju do 2 mjeseca, tad nećete dobiti isplatu pomoći, ali će se ona automatski nastaviti nakon izlaska iz bolnice. U slučaju dužeg liječenja od 2 mj. ovo pravo prestaje i mora se ponovno pokrenuti postupak za ostvarivanje pomoći za uzdržavanje.

Prava na druge pomoći

Korisnik socijalne skrbi može dobivati i druge pomoći, kao što su pomoć za podmirenje troškova stanovanja (najamnine i drugih troškova stanovanja), pomoć u prehrani, za odjeću i obuću, osobne potrebe korisnika stalnog smještaja, podmirenje pogrebnih troškova, podmirenje troškova smještaja u učenički dom i drugo.

Doplatak za pomoć i njegu može se odobriti osobi kojoj je zbog tjelesnog oštećenja, psihičke bolesti ili trajnih promjena u zdravstvenom stanju ili zbog starosti prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe jer sama ne može udovoljavati osnovnim životnim potrebama ako doplatak za pomoć i njegu ne može ostvariti po drugoj osnovi (po osnovi rada prema mirovinskom zakonu). Kako bi se ostvarilo pravo na doplatak za tuđu pomoć i njegu potrebno je mišljenje vještačkog tijela, stoga će centar za socijalnu skrb uputiti osobu na vještačenje ako već ne postoji nalaz drugih tijela vještačenja.

Doplatak za tuđu pomoć i njegu može se odobriti i kad je osobi zbog **privremenih promjena** u zdravstvenom stanju prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe.

Kad postoje uvjeti za ostvarivanje prava na doplatak za pomoć i njegu?

Priješka potreba stalne pomoći i njega druge osobe u **punom obujmu** postoji kad osoba zbog trajnih ili privremenih promjena u zdravstvenom stanju ne može sama udovoljiti osnovnim životnim zahtjevima, kao što su samostalno kretanje, nabava hrane, odijevanje, održavanje osobne higijene, obavljanje osnovnih fizioloških potreba, a u **smanjenom obujmu** kad osoba zbog trajnih ili privremenih promjena u zdravstvenom stanju ne može potpuno udovoljiti osnovnim životnim zahtjevima jer se ne može samostalno kretati izvan stana radi nabave osnovnih životnih potrepština i korištenja zdravstvene zaštite. Neke osobe koje se liječe od psihičke bolesti mogu zbog bolesti biti značajno onesposobljene za svakodnevni život i stoga mogu podnijeti zahtjev za ostvarivanje ovog prava.

Korisnik socijalne skrbi može imati i pravo na pomoć i njegu u kući

Ovo je pravo moguće ostvariti kad nema mogućnosti da pomoć i njegu osiguraju roditelj, bračni drug i djeca, kad nema mogućnosti da se pomoć i njega osiguraju na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju ako prihod po članu obitelji ne prelazi iznos određen zakonom i kad je na području prebivališta moguće osigurati takvu pomoć. Pomoć i njega u kući mogu obuhvatiti organiziranje prehrane (nabava i dostava gotovih obroka u kuću, odnosno nabava živežnih namirnica, pomoć u pripremanju obroka, pranje

posuđa i dr.), obavljanje kućnih poslova (pospremanje stana, donošenje vode, ogrjeva i slično, organiziranje pranja i glačanja rublja, nabava lijekova i drugih potrepština), održavanje osobne higijene (pomoć u oblačenju i svlačenju, u kupanju i obavljanju drugih higijenskih potreba) i zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba.

Tko pruža pomoć i njegu u kući?

Pomoć i njegu u kući za pružanje usluga zadovoljavanja svakodnevnih potreba od prehrane, kućanskih poslova, održavanje higijene i drugih pruža ustanova socijalne skrbi, a može i vjerska zajednica, trgovačko društvo, udruga i druga domaća i strana pravna i fizička osoba s kojom centar za socijalnu skrb sklopi ugovor.

Osobna invalidnina

Pravo na osobnu invalidninu ima teže tjelesno ili mentalno oštećena osoba ili osoba s trajnim promjenama u zdravstvenom stanju, što uključuje i psihičku bolest, a čije je oštećenje ili bolest nastala prije navršene 18. godine života ako osobnu invalidninu ne ostvaruje po drugoj osnovi. Visina invalidnine je utvrđena zakonom. Za ostvarenje ovog prava potrebno je vještačenje. Korisnik koji ostvaruje pravo na osobnu invalidninu ne može istodobno ostvariti pravo na doplatak za pomoć i njegu.

Osposobljavanje za samostalni život i rad

Pravo na osposobljavanje za samostalni život i rad ima tjelesno i psihički bolesna osoba pod uvjetima i na način određen pravilnikom koje donosi nadležno Ministarstvo. (Vidi pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na osposobljavanje za samostalni život i rad) Za ostvarivanje ovog prava potrebno je vještačenje.

Skrb izvan vlastite obitelji

Skrb izvan vlastite obitelji osigurava se psihički bolesnoj osobi kojoj ne treba smještaj u bolnici, a skrb joj se ne može pružiti u vlastitoj obitelji. Skrb izvan vlastite obitelji može se pružiti na zahtjev ili uz pristanak korisnika ili njegovog zakonskog zastupnika. Za osobu koja nema poslovnu sposobnost, pristanak za smještaj daje skrbnik, stoga se osoba koja nema poslovnu sposobnost prema ovom zakonu može smjestiti i kad se protivi smještaju. Odluku o smještaju donosi centar, uz pristanak skrbnika. Na rješenje o smještaju može se pisati žalba.

Koje usluge osoba dobiva smještajem?

Skrb izvan vlastite obitelji odnosi se na različite oblike smještaja u kojima se korisniku osiguravaju stanovanje, prehrana, briga o zdravlju, odgoj i obrazovanje, psihosocijalna rehabilitacija, njega, korištenje slobodnog vremena, radne aktivnosti i druge potrebe.

Gdje se osoba može smjestiti?

Smještaj može biti organiziran u udomiteljskoj obitelji, domovima socijalne skrbi, vjerskim zajednicama, trgovačkim društvima, udrugama, a mogu ga organizirati i druge domaće i strane pravne i fizičke osobe.

Udomiteljska obitelj može biti obitelj koja ima stambene, socijalne i druge uvjete koji omogućuju smještenoj osobi primjereno stanovanje, pravilnu ishranu, učenje, odmor, zadovoljavanje drugih potreba i interesa i humano se odnosi prema korisniku.

Vrste smještaja

Socijalna skrb izvan vlastite obitelji može se organizirati kao stalni, tjedni ili privremeni smještaj, cjelodnevni boravak, poludnevni boravak i organizirano stanovanje.

U sklopu tjednog smještaja, cjelodnevnog ili poludnevnog, organizira se i prijevoz.

Organizirano stanovanje podrazumijeva stanovanje jedne ili više osoba zajedno, u pravilu do pet osoba tijekom 24 sata dnevno, uz organiziranu stalnu ili povremenu pomoć stručne ili drugih osobe u osiguravanju osnovnih životnih potreba te socijalnih, radnih, kulturnih, rekreacijskih i drugih potreba. Ova pomoć može se pružati u stanu ili izvan njega.

Tko odlučuje o izboru smještaja?

Centar za socijalnu skrb odlučuje o izboru smještaja, vodeći računa o psihičkim i tjelesnim sposobnostima korisnika, njegovim materijalnim mogućnostima, kulturnim navikama, prirodnom okruženju i drugim prilikama u kojima je korisnik živio prije smještaja, popunjenosti doma socijalne skrbi i vrstama usluga koje on pruža.

Tko plaća smještaj ?

Odrasla osoba smještena rješenjem centra za socijalnu skrb plaća cijenu smještaja svim svojim prihodima i novčanim sredstvima. Ako su sredstva korisnika usluge veća od traženih, ostatak ostaje njemu. Ako sredstva nisu dostatna, a korisnik ima imovinu, treba tu imovinu koristiti, osim u slučaju kad služi za podmirenje osnovnih životnih potreba članovima njegove obitelji.

Tko kontrolira uvjete smještaja i zadovoljstvo smještajem korisnika?

Centar za socijalnu skrb dužan je pratiti prilike u kojima živi korisnik smješten izvan vlastite obitelji i u tu ga je svrhu dužan obići najmanje jednom u šest mjeseci.

VJEŠTAČENJE U POSTUPKU OSTVARIVANJA PRAVA IZ PODRUČJA SOCIJALNE SKRBI

Vještačenje u postupku ostvarivanja prava iz područja socijalne skrbi regulira Pravilnik o sastavu i načinu rada tijela vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava po posebnim propisima. Ovim pravilnikom propisuju se sastav i način rada tijela vještačenja u postupku utvrđivanja vrste i težine psihičke bolesti, trajne ili privremene promjene u zdravstvenom stanju, radne sposobnosti osobe, sadržaj medicinske i druge dokumentacije, sadržaj nalaza i mišljenja, sadržaj obrazaca za postupanje tijela vještačenja,

a radi ostvarivanja prava iz socijalne skrbi te vrste i stupnja težine oštećenja zdravlja u postupku ostvarivanja prava na doplatak za djecu.

Tijela vještačenja mogu biti prvostupanjska i drugostupanjska u slučaju žalbe.

Prava iz socijalne skrbi za koja treba vještačenje:

Vještačenje može trebati u postupku za ostvarivanja sljedećih prava ili usluga iz socijalne skrbi: ostvarivanje prava na doplatak za tuđu pomoć i pravo na pomoć i njegu u kući, invalidninu, osposobljavanje za samostalni život i rad. Čak i u ovim slučajevima, odlukom centra za socijalni rad, neće trebati vještačenje ako je na temelju medicinske dokumentacije i mišljenja liječnika moguće donijeti procjenu. ***Općenito je pravilo kako će vještačenje u načelu trebati*** kad se u postupku za ostvarivanja određenih prava ili usluge iz socijalne skrbi traži ocjena radne sposobnosti, odnosno postojanje trajnih ili privremenih promjena u zdravstvenom stanju te vrsta i stupanj tjelesnog i psihičkog oštećenja zdravlja.

Postupak vještačenja

Za ostvarenje prava za koja se traži vještačenje prije podnošenja zahtjeva, osoba koja podnosi zahtjev ili centar za socijalnu skrb, kad se pokreće postupak po službenoj dužnosti trebaju imati *mišljenje liječnika opće/ obiteljske medicine, napisano na posebnom obrascu i medicinsku dokumentaciju o liječenju osobe.*

Kad treba vještačenje?

Ako centar za socijalnu skrb na osnovi postojeće medicinske i druge dokumentacije prije vještačene osobe po tijelima vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava po posebnim propisima nije u mogućnosti utvrditi postojanje teže psihičke bolesti, zatražit će mišljenje mjerodavnog prvostupanjskog tijela vještačenja. Dakle, vještačenje nije nužno ako osoba ima medicinsku dokumentaciju iz koje je nedvojbeno jasno o kojoj psihičkoj bolesti se radi i kakvo je oštećenje zdravlja koje proizlazi iz bolesti. Dakle, na temelju mišljenja liječnika i dokumentacije, centar za socijalni rad donosi odluku o potrebi vještačenja. Ako navedena dokumentacija nije dostatna za donošenje odluke, centar za socijalnu skrb uputit će osobu na prvostupanjsko vještačenje u centar za socijalnu skrb. Ako je to potrebno u ovom postupku, moguće je tražiti i smještaj u zdravstvenu ustanovu radi pregleda i ispitivanja ili tražiti mišljenja različitih stručnjaka koji će nakon pregleda ili samo uvidom u dokumentaciju napisati svoj nalaz na posebnom, za to predviđenom, obrascu.

Što procjenjuje tijelo vještačenja ?

Nalaz i mišljenje prvostupanjskog tijela vještačenja sadrži, između ostalog, dijagnozu psihičke bolesti, procjenu o postojanju trajne ili privremene promjene u zdravstvenom stanju, vrsti i stupnju težine oštećenja zdravlja, sposobnosti za osposobljavanje za samostalni život i rad, postojanje potpune nesposobnosti za rad, postojanje prijeke potrebe stalne ili

privremene pomoći i njege i njezin obujam i potrebu ponovnog vještačenja s obrazloženjem i rokom.

Psihičke bolesti za koje se obavlja vještačenje

Prema ovom pravilniku sljedeća su stanja obuhvaćena i predmetom su vještačenja:

1. Poremećaji razvoja koji se izražavaju u emocionalnom poremećaju, nenormalnosti uzajamnih socijalnih odnosa i modela komunikacije, postepenim propadanjem ličnosti i smanjenim intelektualnim funkcioniranjem.
2. Dugotrajni poremećaji osobnosti i poremećaji ponašanja s regresijom osobnosti ili s teškim zakazivanjem u socijalnom kontaktu.
3. Organski uvjetovani psihički poremećaji s progresivnim tijekom, koji se očituju teškim oštećenjima u intelektualnom, emocionalnom i socijalnom funkcioniranju.
4. Psihotečni poremećaji, prema učestalosti psihotičnih epizoda i oštećenjima psihičkih sposobnosti (ličnosti) nakon epizode, a uključuju psihotične poremećaje s jednom ili dvjema akutnim psihotičnim epizodama, uz blaže oštećenje ličnosti; s učestalim recidivima psihotičnih epizoda, uz izraženo oštećenje ličnosti; s dugotrajnim progresivnim tijekom, uz izraženu dezorganizaciju ličnosti.

Procjena težine oštećenja zdravlja

Težina oštećenja zdravlja ocjenjuje se nesposobnošću samostalnog obavljanja aktivnosti primjereno životnoj dobi, a zbog tjelesne i psihičke bolesti. Oštećenje je teže ako osoba ne može obavljati veći broj aktivnosti očekivanih za dob.

Mjerila za utvrđivanje težine psihičke bolesti

Za utvrđivanje težine psihičke bolesti primjenjuju se mjerila, kao što su:

- nemogućnost primanja i pamćenja raznih informacija i nesposobnost uspostavljanja socijalnih odnosa s drugim osobama, što osobu čini potpuno ovisnim o brizi druge osobe
- promjene ličnosti u ponašanju i reakcijama s progresivnim oštećenjem u intelektualnom, emocionalnom i socijalnom funkcioniranju, uz potpunu ovisnost o brizi druge osobe.

Trajna promjena u zdravstvenom stanju zbog psihičke bolesti

Trajna promjena u zdravstvenom stanju postoji kad se zbog vrste i stupnja težine psihičke bolesti, suvremenim liječenjem i suvremenim rehabilitacijskim postupcima ne može postići poboljšanje u zdravstvenom stanju osobe.

Privremena promjena u zdravstvenom stanju

Privremena promjena u zdravstvenom stanju postoji kad se, zbog vrste i stupnja težine psihičke bolesti, suvremenim liječenjem i suvremenim rehabilitacijskim postupcima može postići potpuno ozdravljenje ili znatno poboljšanje u zdravstvenom stanju osobe.

Postojanje sposobnosti za osposobljavanje za samostalni život i samostalni rad

Postojanje sposobnosti za osposobljavanje za samostalni život, odnosno rad, postoji kad za osobu, zbog vrste i stupnja težine psihičke bolesti, postoji vjerojatnost da se na osnovi posebnih rehabilitacijskih programa može osposobiti za samostalni život, odnosno rad.

Potpuna nesposobnost za samostalni život

Potpuna nesposobnost za samostalni život postoji kad se osobu, zbog vrste i težine psihičke bolesti, ne može posebnim rehabilitacijskim programima osposobiti za samostalni život.

Potpuna nesposobnost za rad

Potpuna nesposobnost za rad postoji kad, zbog vrste i težine psihičke bolesti, osoba nije sposobna za rad kojim bi mogla osigurati sredstva za osnovne životne potrebe.

Prijeva potreba pomoći i njege

Prijeva potreba stalne pomoći i njege druge osobe u punom obimu, postoji kad osoba, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje naravno uključuje trajne promjene zbog psihičke bolesti, ne može sama udovoljiti osnovnim životnim zahtjevima, a u smanjenom obimu postoji kad osoba zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju ne može potpuno udovoljiti osnovnim životnim zahtjevima. Prijeva potreba privremene pomoći i njege u punom ili smanjenom obimu postoji i kad osoba, zbog privremenih promjena u zdravstvenom stanju, odnosno privremenog oštećenja zdravlja, ne može udovoljiti osnovnim životnim zahtjevima.

PRAVILNIK O UVJETIMA I NAČINU OSTVARIVANJA PRAVA NA OSPOSOBLJAVANJE ZA SAMOSTALNI ŽIVOT I RAD

Što znači osposobljavanje za rad?

Osposobljavanje za rad za psihički bolesne osobe odnosi se na školovanje u posebnim odgojnoobrazovnim ustanovama gdje se obavljaju i radno osposobljavanje i srednjoškolsko obrazovanje. Postojanje sposobnosti za osposobljavanje za samostalni rad i samostalni život, utvrđuje se vještačenjem.

Postupak za ostvarivanje prava za osposobljavanje za samostalni rad

Odluku o pravu na osposobljavanje za samostalni rad donosi nadležni centar za socijalnu skrb na temelju nalaza i mišljenja tijela vještačenja, a u skladu s rješenjem nadležnog županijskog ureda kojim je korisnik ostvario pravo na posebne oblike odgoja i obrazovanja.

Osposobljavanje za rad

Pravo na osposobljavanje za samostalni rad ima mlađa punoljetna osoba koja ovo pravo ne ostvaruje po drugoj osnovi ako se, zbog vrste i težine psihičke bolesti, može osposobiti za samostalni rad na odgovarajućem poslu s punim radnim vremenom.

Ovo pravo može ostvariti i psihički bolesna osoba, muškarac do 45, a žena do 40 godina kod kojih je oštećenje nastalo prije navršenih 45, odnosno 40 godina života, (koja pravo na osposobljavanje za samostalni rad ne ostvaruje po drugoj osnovi, rada ili mirovinskog osiguranja). Ovo pravo može ostvariti osoba ako se, zbog preostale radne sposobnosti, može osposobiti za rad na drugom odgovarajućem poslu s punim radnim vremenom. Osposobljavanje za samostalni rad odrasle psihički bolesne osobe obavlja se na način i pod uvjetima utvrđenim propisima Ministarstva prosvjete i športa koji uređuju područje srednjoškolskog obrazovanja odraslih.

Osobe koje su se osposobile za samostalni rad imaju pravo na naknadu do zaposlenja kad su se u roku od 30 dana od dana završenog osposobljavanja prijavile nadležnoj službi zavoda za zapošljavanje.

Osposobljavanje za samostalni život

Pravo na osposobljavanje za samostalni život ima psihički bolesna osoba koja se, zbog vrste i težine psihičke bolesti, na temelju posebnih rehabilitacijskih programa, može osposobiti za samozbrinjavanje.

ZAKON O POSREDOVANJU PRI ZAPOŠLJAVANJU I PRAVIMA ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI

Ovim se Zakonom uređuje posredovanje pri zapošljavanju, profesionalno usmjeravanje, obrazovanje u cilju povećanja zapošljavanja radne snage, osiguranje za slučaj nezaposlenosti, aktivno djelovanje na tržištu rada u cilju poticanja prostorne i profesionalne pokretljivosti radne snage, te novog zapošljavanja i samozapošljavanja i neka druga pitanja. Navedene usluge se ostvaruju u Zavodu za zapošljavanje

Postupak za ostvarivanje prava za vrijeme nezaposlenosti

Prava za vrijeme nezaposlenosti nezaposlena osoba ostvaruje u Zavodu za zapošljavanje. Postupak za ostvarivanje prava pokreće se na zahtjev nezaposlene osobe.

Tko može koristiti usluge Zavoda?

Usluge Zavoda mogu koristiti nezaposlene i zaposlene osobe koje traže posao, poslodavci i druge osobe koje traže informacije i savjete o uvjetima i mogućnostima zapošljavanja. Zavodu se radi promjene zaposlenja, odnosno radi posredovanja, savjetovanja i

informiranja, bez obveze redovitog javljanja, mogu prijaviti i osobe koje se ne smatraju nezaposlenim osobama prema ovom Zakonu.

Tko je nezaposlena osoba?

Nezaposlena osoba je osoba u dobi od 15 do 65 godina, sposobna ili djelomično sposobna za rad te ako zadovoljava sljedeće uvjete:

- 1) Ne ostvaruje mjesečni primitak, odnosno dohodak od samostalne djelatnosti koja se povremeno obavlja prema propisima o porezu na dohodak, a koji je veći od najvišeg iznosa novčane naknade utvrđene ovim Zakonom, ne ostvari mjesečni primitak koji je veći od najvišeg iznosa novčane naknade utvrđene ovim Zakonom, odnosno prosječni mjesečni prihod od povremenog obavljanja poslova ne smije prelaziti najviši iznos novčane naknade od Zavoda.
- 2) Nema registrirano trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu, odnosno nema većinski udio u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi.
- 3) Nema registrirani obrt, slobodno zanimanje ili djelatnost poljoprivrede i šumarstva.
- 4) Nije osigurana kao poljoprivrednik po propisima o mirovinskom osiguranju.
- 5) Nije korisnik mirovine, osim korisnika mirovine koji ostvari pravo na invalidsku mirovinu na temelju profesionalne nesposobnosti za rad. Osoba koja je korisnik mirovine, na temelju profesionalne nesposobnosti za rada može ostvariti pravo na naknadu ako je mirovina manja od najvišeg iznosa novčane naknade koju daje Zavod.
- 6) Nije redoviti učenik ili student.
- 7) Aktivno traži posao i raspoloživa je za rad.

Tko je nezaposlena osoba koja aktivno traži posao i raspoloživa je za rad

Nezaposlenom osobom koja aktivno traži posao smatra se osoba koja se redovito javlja Zavodu za zapošljavanje, podnosi molbe poslodavcima ili daje oglase i javlja se na oglase i natječaje i pridržava se profesionalnog plana kojeg izrađuje Zavod u suradnji s nezaposlenom osobom u roku od 90 dana od dana prijave nezaposlene osobe Zavodu. Smatra se kako je nezaposlena osoba raspoloživa za rad ako se odaziva na svaki poziv Zavoda radi pripreme za zapošljavanje i zaposlenja.

Obaveze nezaposlene osobe koja ostvaruje prava zbog nezaposlenosti

Nezaposlena osoba koja ostvaruje prava za vrijeme nezaposlenosti dužna je u roku od 15 dana prijaviti Zavodu svaku okolnost koja utječe na promjenu ili prestanak prava. Nezaposlena osoba prijavljuje se i evidentira u Zavodu prema mjestu prebivališta, odnosno prema mjestu prestanka radnog odnosa ako u tom mjestu ima boravište.

Kad se nezaposlena osoba briše iz evidencije Zavoda?

Zavod prestaje voditi osobu kao nezaposlenu u osnovnoj evidenciji, ako ta osoba:

- 1) zasnjuje radni odnos; 2) ostvari mjesečni primitak, odnosno dohodak od samostalne djelatnosti koja se povremeno obavlja prema propisima o porezu na dohodak, a koji je veći

od najvišeg iznosa novčane naknade utvrđenom ovim Zakonu, što znači ako mu prosječni mjesečni prihod od povremenog obavljanja poslova prelazi najviši iznos novčane naknade od Zavoda nema pravo na naknadu; 3) bude zatečena na radu bez potvrde, ugovora, odnosno rješenja na temelju kojeg obavlja posao; 4) registrira trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu, odnosno stekne većinski udio u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi; 5) registrira obrt, slobodno zanimanje ili djelatnost poljoprivrede i šumarstva; 6) postane poljoprivredni osiguranik po propisima o mirovinskom osiguranju; 7) ispunji uvjete za prijevremenu starosnu mirovinu, starosnu mirovinu, odnosno ostvari obiteljsku ili invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad; 8) postane redoviti učenik ili student; 9) nastupi na odsluženje vojnog roka; 10) nastupi na izdržavanje kazne zatvora duže od 6 mjeseci; 11) navršiti 65 godina života ako ispunjava uvjete za mirovinu po bilo kojoj osnovi; 12) Zavod je uključi u program obrazovanja do isteka toga programa; 13) odbije se uključiti u obrazovanje na istom stupnju stručne spreme koje je organizirao i snosi troškove Zavod u cilju povećanja njene mogućnosti zapošljavanja ili ako bez opravdanog razloga prekine, odnosno ne završi obrazovanje; 14) se ne javi Zavodu u dva uzastopna mjeseca, a ne obavijesti Zavod o opravdanim razlozima nejavljanja; 15) ne ispunjava uvjete o aktivnom traženju posla i raspoloživosti za rad; 16) odjavi se s evidencije; 17) kad osoba ne prihvati ponuđeno zaposlenje u okviru stečene stručne spreme i radnog iskustva ili ako svojim postupanjem uzrokuje odbijanje zaposlenja od strane poslodavca: a) u mjestu prebivališta ili boravišta, b) izvan mjesta prebivališta ili boravišta udaljenom do 80 km, pod uvjetom da poslodavac snosi troškove putovanja sredstvima javnog prijevoza ili sam organizira prijevoz na posao i s posla, s tim da prijevoz u jednom smjeru ne traje duže od 90 minuta, c) izvan mjesta prebivališta ili boravišta bez obzira na udaljenost, pod uvjetom da je osiguran odgovarajući smještaj, osim ako odbije zaposlenje iz razloga što poslodavac redovito ne ispunjava obveze prema radnicima.

Priprema za zapošljavanje i posredovanje pri zapošljavanju

Zavod, u suradnji s nezaposlenom osobom, utvrđuje profesionalni plan nezaposlene osobe radi pripreme za zapošljavanje i traženja posla, u roku od 90 dana od dana prijave nezaposlene osobe Zavodu.

Priprema za zapošljavanje uključuje:

- 1) Profesionalno usmjeravanje koje uključuje pružanje pomoć pri izboru i promjeni zvanja i zanimanja.
- 2) Upoznavanje metoda i tehnika aktivnog traženja posla: uključuju informiranje i savjetovanje tražitelja zaposlenja kako efikasnije i brže doći do odgovarajućeg posla.
- 3) Obrazovanje za zapošljavanje koje obuhvaća stručno osposobljavanje, dokvalifikaciju i prekvalifikaciju te stjecanje i dopunjavanje znanja i vještina nezaposlenih osoba radi zapošljavanja i zaposlenih osoba radi zadržavanja zaposlenja.
- 4) Profesionalnu rehabilitaciju koja omogućuje nezaposlenim i zaposlenim osobama s invaliditetom, utvrđenim prema zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (vidi zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom) stjecanje znanja i vještina potrebnih za zapošljavanje, odnosno zadržavanje zaposlenja.

Prava za vrijeme nezaposlenosti

Nezaposlena osoba ima pravo na novčanu naknadu, mirovinsko osiguranje i zdravstveno osiguranje, novčanu pomoć, jednokratnu novčanu pomoć i naknadu troškova za vrijeme obrazovanja te naknadu putnih i selidbenih troškova.

Novčana naknada

Pravo na novčanu naknadu stječe nezaposlena osoba koja u trenutku prestanka radnog odnosa ima najmanje 9 mjeseci rada u posljednja 24 mjeseca.

Kao vrijeme provedeno na radu smatra se vrijeme obveznog osiguranja po propisima o mirovinskom osiguranju, ostvareno na temelju radnog odnosa u Republici Hrvatskoj i vrijeme koje je radnik proveo na bolovanju, odnosno porodnom dopustu nakon prestanka radnog odnosa ako je za to vrijeme primao naknadu plaće prema propisima o zdravstvenom osiguranju.

Razdoblja koja je nezaposlena osoba kao invalid rada provela koristeći se pravom na profesionalnu rehabilitaciju ne smatraju se prekidom u radu pri utvrđivanju prava za vrijeme nezaposlenosti.

Postupak za ostvarivanje prava za naknadu

Kako bi se ostvarilo ovo pravo treba se prijaviti Zavodu za zapošljavanje i ***podnijeti zahtjev u roku od 30 dana*** od dana prestanka radnog odnosa, prestanka bolovanja, odnosno porodnog dopusta nakon prestanka radnog odnosa.

Novčana naknada pripada nezaposlenoj osobi od prvog dana po prestanku radnog odnosa, prestanka bolovanja, odnosno porodnog dopusta nakon prestanka radnog odnosa.

Što ako se zakasni s prijavom?

Moguće se također prijaviti i kasnije kad postoje opravdani razlozi (npr. bolest) zbog kojih se osoba nije mogla prijaviti u roku od 30 dana. Prijava Zavodu i zahtjev za naknadu u ovom slučaju treba podnijeti u roku od 8 dana od dana prestanka razloga koji je prouzročio propuštanje roka, a najkasnije 60 dana od propuštanja prvog roka od 30 dana

Tko nema pravo na novčanu naknadu?

Pravo na novčanu naknadu nema nezaposlena osoba kojoj je radni odnos prestao:

- (1) zbog toga što je otkazala radni odnos, osim u slučaju izvanrednog otkaza ugovora o radu uzrokovanog ponašanjem poslodavca
- (2) pisanim sporazumom o prestanku radnog odnosa osim u nekim izuzecima
- (3) zbog toga što nije zadovoljila na probnom radu ili nije zadovoljila tijekom pripravničkog, odnosno vježbeničkog staža, odnosno nije u propisanom roku položila stručni ispit
- (4) zbog povrede obveza iz radnog odnosa (otkaz uvjetovan skrivljenim ponašanjem radnika) kao i zbog teške povrede radne obveze (izvanredni otkaz), odnosno službene dužnosti

(5) zbog izdržavanja kazne zatvora duže od 6 mjeseci, izrečene mjere sigurnosti ili zaštitne mjere u trajanju dužem od 6 mjeseci.

Koliko iznosi visina novčane naknade?

(1) Visinu novčane naknade čini prosjek obračunate plaće, umanjen za obvezne doprinose za puno radno vrijeme u posljednja tri mjeseca provedena na radu na temelju kojih se ostvaruje pravo na novčanu naknadu.

(2) Ako se visina novčane naknade ne može utvrditi kao što je gore navedeno, nezaposlenoj osobi se utvrđuje novčana naknada u visini prosječne novčane naknade isplaćene u Zavodu u prethodnom mjesecu.

(3) Pravo na razliku do utvrđene visine novčane naknade ima nezaposlena osoba koja je stekla pravo na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad.

Koliko dugo osoba ima pravo na novčanu naknadu?

Novčana naknada pripada nezaposlenoj osobi u trajanju od 78 do 312 dana ovisno o tome koliko je vremena provela na radu.

Kad se pravo na naknadu može produžiti izvan ovog roka?

1. Nezaposlena osoba (muškarac) koja je provela na radu 35 godina, odnosno nezaposlena osoba (žena) koja je provela na radu 30 godina, ima pravo na novčanu naknadu sve do ponovnog zaposlenja, odnosno nastupanja okolnosti koje joj ukidaju ovo pravo kao npr. stjecanje prava na mirovinu
2. Trajanje prava na novčanu naknadu produžava se nezaposlenoj osobi, ali ne duže od 3 mjeseca, koja u cijelosti iskoristi utvrđeno pravo ako u tijeku primanja te naknade nastupe neke okolnosti kao npr. privremena nesposobnost za rad. Za privremenu nesposobnost za rad potrebna je potvrda nadležnog liječnika, odnosno povjerenstva sukladno propisima o zdravstvenom osiguranju.

Kad će se obustaviti isplaćivanje novčane naknade ?

Isplaćivanje novčane naknade obustavlja se korisniku: ako se ne javi Zavodu jedanput mjesečno, za vrijeme trajanja obrazovanja na koji ga je uputio Zavod, za vrijeme odsluženja, odnosno dosluženja vojnog roka, u tijeku izdržavanja kazne zatvora do 6 mjeseci

Je li moguća isplata naknade nakon obustave?

Korisniku novčane naknade nastavlja se isplaćivanje novčane naknade za ostatak razdoblja do kojeg je priznato pravo na ovu naknadu pod uvjetom da se prijavi Zavodu u roku od 30 dana po prestanku okolnosti koja je dovela do obustave.

Kad prestaje pravo na novčanu naknadu nezaposlenoj osobi ?

Pravo na novčanu naknadu prestaje kad osoba: 1) zasnjuje radni odnos; 2) istekne razdoblje za koje je imala pravo na novčanu naknadu; 3) bude zatečena na radu bez potvrde, ugovora, odnosno rješenja na temelju kojeg obavlja posao; 4) registrira trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu ili stekne većinski udio u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi; 5) registrira obrt, slobodno zanimanje ili djelatnost poljoprivrede i šumarstva; 6) postane poljoprivredni osiguranik po propisima o mirovinskom osiguranju; 7) ispuni uvjete za prijevremenu starosnu mirovinu, starosnu mirovinu, odnosno ostvari obiteljsku mirovinu ili ostvari invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad; 8) nastupi na odsluženje vojnog roka; 9) nastupi na izdržavanje kazne zatvora duže od 6 mjeseci; 10) navršši 65 godina života ako ispunjava uvjete za mirovinu po bilo kojoj osnovi; 11) odbije se uključiti u obrazovanje na istom stupnju stručne spreme koje je organizirao i snosi troškove Zavod u cilju povećanja njene mogućnosti zapošljavanja ili ako bez opravdanog razloga prekine, odnosno ne završi obrazovanje; 12) ne javi Zavodu u dva uzastopna mjeseca, a ne obavijesti Zavod o opravdanim razlozima nejavljanja; 13) ne ispunjava uvjete o aktivnom traženju posla i raspoloživosti za rad; 14) pravo na novčanu naknadu prestaje i nezaposlenoj osobi ako ne prihvati ponuđeno zaposlenje u okviru stečene stručne spreme i radnog iskustva ili ako svojim postupanjem uzrokuje odbijanje zaposlenja od strane poslodavca u mjestu prebivališta ili boravišta ili izvan mjesta prebivališta ili boravišta udaljenom do 80 km pod uvjetom da poslodavac snosi troškove putovanja sredstvima javnog prijevoza ili sam organizira prijevoz na posao i s posla s tim da prijevoz u jednom smjeru na traje duže od 90 minuta, izvan mjesta prebivališta ili boravišta bez obzira na udaljenost pod uvjetom da je osiguran odgovarajući smještaj, osim ako odbije zaposlenje iz razloga što poslodavac redovno ne ispunjava obveze prema radnicima i nekim drugim razlozima.

Kad se ponovno može steći pravo na novčanu naknadu?

Nezaposlena osoba može ponovno steći pravo na novčanu naknadu ako od trenutka prestanka prava na novčanu naknadu ispuni uvjete za nezaposlenu osobu koja ima pravo na naknadu.

Tko ima pravo na mirovinsko osiguranje ?

Pravo na mirovinsko osiguranje (teče radni staž) ima nezaposlena osoba koja je ostvarila pravo na novčanu naknadu prema odredbama ovog Zakona i koja ispunjava uvjet godina života za stjecanje prava na starosnu mirovinu, dok ne stekne prvi uvjet mirovinskog staža za starosnu mirovinu, ali najduže u trajanju 5 godina.

Postupak za ostvarivanje prava na mirovinsko osiguranje

Zahtjev za mirovinsko osiguranje nezaposlena osoba može podnijeti kao nezaposlena osoba ako se prijavi Zavodu ili područnom uredu Zavoda za mirovinsko osiguranje i podnese zahtjev u roku od 30 dana od dana prestanka radnog odnosa, prestanka bolovanja, odnosno porodnog dopusta nakon prestanka radnog odnosa.

Invalidi rada kojima je priznato pravo na profesionalnu rehabilitaciju po osnovi mirovinskog osiguranja ostvaruju pravo na naknadu plaće po propisima o mirovinskom osiguranju.

Tko ima pravo na novčana pomoć i naknadu troškova za vrijeme obrazovanja i selidbenih troškova ?

Nezaposlena osoba koju je Zavod uputio na obrazovanje, ima u tijeku trajanja toga obrazovanja pravo na novčanu pomoć u visini najniže novčane naknade koju isplaćuje Zavod, također ima pravo na naknadu troškova prijevoza za vrijeme toga obrazovanja u visini stvarnih troškova prijevoza sredstvima javnog prijevoza, stvarnih troškova za obvezne udžbenike, troškova prehrane i troškova propisane zaštitne odjeće, obuće i drugih pomagala.

Jednokratna novčana pomoć i naknada putnih i selidbenih troškova

Nezaposlena osoba kojoj Zavod nije u mogućnosti osigurati zaposlenje u mjestu prebivališta, a koja sama ili posredovanjem Zavoda nađe zaposlenje u drugom mjestu ima pravo na jednokratnu novčanu pomoć te na naknadu putnih ili selidbenih troškova za sebe, bračnog druga i djecu, od mjesta prebivališta do mjesta zaposlenja.

Tko ima pravo na zdravstveno osiguranje?

Nezaposlena osoba ima pravo na zdravstveno osiguranje prema propisima o zdravstvenom osiguranju ako se prijavi 30 dana nakon prestanka rada.

Što ako iznesete neistinite podatke na temelju kojih ostvarujete prava prema ovom Zakonu?

Nezaposlena osoba kojoj je na teret Zavoda izvršena isplata ili je ostvarila neka primanja na koja nije imala pravo, dužna je vratiti primljene iznose, odnosno nadoknaditi učinjene izdatke.

PRAVA IZ ZAKONA O ZDRAVSTVENOM OSIGURANJU

1.

Zdravstveno osiguranje

Zdravstvenim osiguranjem, osigurane osobe stječu prava i obveze u korištenju zdravstvene zaštite, kao i neka druga prava. Zdravstveno osiguranje je osnovno, dopunsko i privatno. Osnovno zdravstveno osiguranje je obvezno zdravstveno osiguranje kojim su obuhvaćene sve osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj. Osnovnim zdravstvenim osiguranjem osiguravaju se svim osiguranim osobama prava i obveze iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja na načelima uzajamnosti i solidarnosti. Osnovno zdravstveno osiguranje provodi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje. Dopunskim

zdravstvenim osiguranjem osigurava se osiguranim osobama Zavoda plaćanje razlike u vrijednosti zdravstvenih usluga koje u okviru osnovnoga zdravstvenog osiguranja ne podmiruje Zavod, osim za osobe koje su oslobođene od plaćanja dopunskog zdravstvenog osiguranja. U okviru privatnoga zdravstvenog osiguranja osigurane osobe Zavoda mogu se osigurati i na druga prava iz zdravstvenog osiguranja koja nisu obuhvaćena osnovnim zdravstvenim osiguranjem. Dopunsko zdravstveno osiguranje provodi Zavod i društva za osiguranje. Privatno zdravstveno osiguranje provode osiguravatelji. Dopunsko i privatno zdravstveno osiguranje je dobrovoljno.

Privatno zdravstveno osiguranje

Privatno zdravstveno osiguranje ustanovljuje se individualnim ugovorom između osiguravatelja i osobe. Osiguratelji određuju premije za osiguranje većeg opsega prava koji je određen osnovnim osiguranjem ili za viši standard usluga te za određena prava koja nisu obuhvaćena osnovnim zdravstvenim osiguranjem s obzirom na rizik kojemu su osigurane osobe izložene, uzimajući u obzir različite faktore.

Dopunsko zdravstveno osiguranje

U okviru dopunskoga zdravstvenog osiguranja osiguranim osobama Zavoda osigurava se razlika do pune vrijednosti prava utvrđenih u okviru osnovnoga zdravstvenog osiguranja. Dopunsko zdravstveno osiguranje ustanovljuju ugovorom osigurane osobe sa Zavodom, odnosno osiguravateljem. Dopunsko zdravstveno osiguranje mogu ugovoriti i poslodavci za svoje zaposlenike. Razliku do pune vrijednosti prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja snosi osigurana osoba sama, odnosno osiguravatelj s kojim je osigurana osoba sklopila ugovor o dopunskom zdravstvenom osiguranju za navedenu razliku.

Tko ne plaća dopunsko osiguranje?

Iznimno u cijelosti je zajamčeno plaćanje zdravstvene zaštite na teret sredstava Zavoda u slučajevima liječenja osiguranih osoba koje nisu osigurane na dopunsko zdravstveno osiguranje i to: djece do 18. godine života, osoba s invaliditetom i drugih osoba kojima se priznaje pomoć druge osobe u obavljanju većine ili svih životnih funkcija prema posebnim propisima; osoba koje imaju najmanje 80% tjelesnog oštećenja prema propisima o mirovinskom osiguranju, odnosno prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ili prema drugom posebnom zakonu kao i tjelesno hendikepiranih osoba, hrvatskih ratnih vojnih invalida Domovinskog rata čije je oštećenje organizma posljedica ranjavanja sudjelovanjem u Domovinskom ratu, dobrovoljni davatelji krvi s više od 35 davanja muškarci i više od 25 žene. Osoba čiji prihod po članu obitelji u pojedinoj kalendarskoj godini ne prelazi iznos utvrđen posebnim zakonom i neke druge osobe.

Osiguranici i osnovno zdravstveno osiguranje

Status osigurane osobe utvrđuje Zavod na osnovi prijave na osnovno zdravstveno osiguranje (prijava na osiguranje, prijava o promjeni osiguranja i odjava osiguranja)

Osiguranci su osigurane osobe kojima se osiguravaju prava i obveze koje proizlaze iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja a uključuju osiguranike, članovi obitelji osiguranika i druge osobe osigurane u određenim okolnostima.

Osiguranici su osobe koje su u radnom odnosu, poljoprivrednici, korisnici mirovine i korisnici prava na profesionalnu rehabilitaciju po propisima o mirovinskom osiguranju,

osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj koje nisu zdravstveno osigurane po drugoj osnovi i koje su prijavljene u Zavodu, ako su se prijavile u roku od 30 dana nakon prestanka radnog odnosa, nakon odslužena ili otpusta s vojnog roka, nakon otpuštanja iz ustanove za izvršenje kaznenih i prekršajnih sankcija, iz zdravstvene ili druge specijalizirane ustanove, ako je bila primijenjena sigurnosna mjera obveznoga psihijatrijskog liječenja u zdravstvenoj ustanovi ili obveznog liječenja alkoholičara i narkomana, po povratku u Republiku Hrvatsku pod uvjetom da su u času odlaska u inozemstvo bile zdravstveno osigurane u Republici Hrvatskoj, ako su se prijavile u roku od 90 dana nakon isteka školske godine u kojoj su završile redovito školovanje, osobe na stručnom osposobljavanju ili prekvalifikaciji koje organizira Hrvatski zavod za zapošljavanje, osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj koje nisu zdravstveno osigurane po drugoj osnovi i koje su navršile 18 godina života, ako se u roku od 30 dana od dana navršenih 18 godina života prijave Zavodu, učenici srednjih škola i redoviti studenti visokih učilišta koji su državljani i imaju prebivalište, odnosno boravište u Republici Hrvatskoj a nisu zdravstveno osigurani kao članovi obitelji osiguranika, dok imaju svojstvo učenika, odnosno redovitog studenta, supružnik umrlog osiguranika koji nakon smrti supružnika nije stekao pravo na obiteljsku mirovinu ako se prijavi Zavodu u roku od 90 dana nakon smrti supružnika i ako nema drugu osnovu osiguranja, osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj koje su prema propisima o školovanju izgubile status učenika, odnosno redovitog studenta ili su prekinule redovito školovanje, ako su se prijavile Zavodu u roku od 30 dana od dana gubitka statusa učenika ili redovitog studenta, odnosno od dana prekida školovanja i ako pravo na zdravstveno osiguranje ne mogu ostvariti po drugoj osnovi, osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj kojima je priznato svojstvo ratnoga vojnog ili civilnog invalida i mirnodopskog vojnog invalida, odnosno status korisnika obiteljske invalidnine sukladno Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, ako nisu zdravstveno osigurane po drugoj osnovi, hrvatski branitelji iz Domovinskog rata, ako nemaju drugu osnovu osiguranja. Djeca do navršene 18. godine života s prebivalištem u Republici Hrvatskoj smatraju se osiguranim osobama kojima se osiguravaju prava i obveze koje proizlaze iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja. Osiguranici su još neke druge osobe koje nisu navedene ovdje.

Tko su članovi obitelji osiguranika ?

Članovi obitelji osiguranika su supružnik, djeca i druga djeca bez roditelja ako ih osiguranik uzdržava, roditelji osiguranika ako ih osiguranik uzdržava, unuci, braća, sestre, djed i baka ako su nesposobni za samostalan život i rad, ako nemaju sredstava za

uzdržavanje i ako ih osiguranik uzdržava. Djeca osiguranika su zdravstveno osigurana do navršene 18. godine života, a ako su na srednjem, odnosno visokom školovanju, do kraja redovitog školovanja, odnosno najduže do navršene 26. godine života.

Djeca osiguranika koja postanu potpuno i trajno nesposobna za rad sukladno posebnim propisima prije navršene 18. godine života, odnosno za vrijeme trajanja redovitog školovanja, imaju pravo na zdravstveno osiguranje za sve vrijeme trajanja te nesposobnosti. Pravo na zdravstveno osiguranje tijekom trajanja nesposobnosti pripada i djeci osiguranika koja postanu potpuno i trajno nesposobna za rad, sukladno posebnim propisima, poslije isteka razdoblja iz stavka 4. ovoga članka, ako ih osiguranik uzdržava.

Druge osobe osigurane u određenim okolnostima

Osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj koje su nesposobne za samostalan život i rad i nemaju sredstava za uzdržavanje obvezno se osiguravaju na zdravstveno osiguranje u opsegu utvrđenom za članove obitelji osiguranika, ako isto ne mogu ostvariti po drugoj osnovi. *Za ove osobe potrebno je utvrditi nesposobnost za život i rad.*

Tko prijavljuje zdravstveno osiguranje?

Status osigurane osobe utvrđuje Zavod na osnovi prijave na osnovno zdravstveno osiguranje koju prema zakonu podnosi obveznik plaćanja doprinosa, odnosno osigurana osoba kada je ona obveznik plaćanja doprinosa. Prijava na osnovno zdravstveno osiguranje podnosi se u roku od 15 dana od dana nastanka ili promjene okolnosti na osnovi kojih se stječe status osigurane osobe. Osoba za koju obveznik plaćanja doprinosa ne podnese prijavu, odnosno odjavu s osnovnoga zdravstvenog osiguranja može zahtijevati da Zavod donese rješenje o stjecanju, odnosno prestanku statusa osigurane osobe sukladno općem aktu Zavoda.

Prava i obveze iz osnovnog zdravstvenog osiguranja

Pravo na osnovno zdravstveno osiguranje utvrđuje se priznavanjem statusa osigurane osobe u Zavodu. Osiguranoj osobi prestaje status osigurane osobe prestankom okolnosti na temelju kojih je stekla taj status. Status osigurane osobe dokazuje se posebnom ispravom (zdravstvena iskaznica).

Prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja obuhvaćaju: *pravo na zdravstvenu zaštitu, prava na novčane naknade i pravo na slobodan izbor liječnika.*

Slobodan izbor liječnika

Pri ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja prema odredbama ovoga Zakona, osigurana osoba ima pravo na slobodan izbor doktora medicine i doktora stomatologije primarne zdravstvene zaštite.

Osigurana osoba bira doktora medicine i doktora stomatologije primarne zdravstvene zaštite za razdoblje od najmanje jedne godine.

Što uključuje pravo na zdravstvenu zaštitu?

Pravo osiguranih osoba na zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja u utvrđenom opsegu obuhvaća:

1. primarnu zdravstvenu zaštitu,
2. specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu,
3. bolničku zdravstvenu zaštitu,
4. pravo na korištenje lijekova koji se nalaze na listi lijekova Zavoda,
5. pravo na stomatološko-protetsku pomoć i stomatološko-protetske nadomjeske,
6. pravo na korištenje ortopedskih i drugih pomagala,
7. pravo na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu.

Pravo na novčane naknade

Pravo na novčane naknade obuhvaća: pravo na naknadu plaće za vrijeme bolovanja, pravo na naknadu troškova prijevoza u svezi s korištenjem prava iz osnovnog zdravstvenog osiguranja. Pod **bolovanjem** smatra se odsutnost s rada zbog bolesti ili ozljede, odnosno drugih okolnosti.

Tko ima pravo na naknadu plaće zbog bolovanja?

Pravo na naknadu plaće zbog bolovanja pripada zaposlenim osiguranicima pod uvjetom da ostvaruju plaću. Pravo na naknadu plaće pripada osiguraniku u svezi s korištenjem zdravstvene zaštite ako je: 1. privremeno nesposoban za rad zbog bolesti ili ozljede, odnosno radi liječenja ili medicinskih ispitivanja smješten u zdravstvenu ustanovu; 2. privremeno nesposoban za rad zbog određenog liječenja ili medicinskog ispitivanja koje se ne može obaviti izvan radnog vremena osiguranika; 3. izoliran kao kliconoša ili zbog pojave zaraze u njegovoj okolini; 4. odnosno privremeno nesposoban za rad zbog transplantacije živog tkiva i organa u korist druge osobe; 5. određen za pratitelja bolesnika upućenog na liječenje ili liječnički pregled u najbliže mjesto; 6. određen da njeguje oboljelog supružnika ili dijete; 7. privremeno nesposoban za rad zbog bolesti i komplikacija u vezi s trudnoćom i porođajem; 8. korisnik obveznoga porodnog dopusta i drugih situacija povezanih sa porodijskim dopustom

Tko isplaćuje naknadu plaće?

Naknadu plaće za vrijeme bolovanja isplaćuje osiguraniku iz svojih sredstava:

pravna ili fizička osoba za prvih 42 dana bolovanja za situacije navedene pod 1 i 2 kao i za vrijeme dok se osiguranik nalazi na radu u inozemstvu na koji ga je uputila pravna ili fizička osoba ili je sam zaposlen u inozemstvu, a Zavod povezano sa stanjima gore navedenom od 3 do 7. Kad se radi o osobi s invaliditetom, tad pravna osoba za

profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, odnosno pravna ili fizička osoba, za osiguranika – invalida rada za prvih sedam dana bolovanja.

Iznimno ako pravno, odnosno fizička osoba nije u mogućnosti iz razloga nelikvidnosti isplatiti plaću u trajanju od najmanje tri kalendarska mjeseca, isplatu će izvršiti Zavod.

U slučaju stečajnog postupka poslodavca, naknadu plaće isplaćuje Zavod.

Pravo žalbe povezano s isplatom naknade

U slučaju kad osiguraniku pravna, odnosno fizička osoba nije utvrdila naknadu plaće na način i u visini utvrđenoj ovim Zakonom u roku od 60 dana, osiguranik ima pravo uložiti prigovor Zavodu. Zavod će obračunati naknadu plaće i obračun dostaviti osiguraniku i pravnoj, odnosno fizičkoj osobi u roku od 30 dana. Pravna, odnosno fizička osoba dužna je osiguraniku isplatiti naknadu plaće sukladno obračunu koji je dostavio Zavod.

Koliko dugo traje pravo na isplatu naknade za bolovanje?

Naknada plaće za vrijeme bolovanja pripada osiguraniku od prvog dana bolovanja i traje za sve vrijeme bolovanja.

Tko ima pravo na bolovanje?

Pravo osiguranika na bolovanje utvrđuje izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite u zdravstvenoj ustanovi, odnosno u privatnoj praksi.

Izabrani doktor utvrđuje dužinu trajanja bolovanja ovisno o vrsti bolesti, a najduže do roka utvrđenog propisom koji na prijedlog Hrvatske liječničke komore, odnosno Hrvatske stomatološke komore donosi ministar nadležan za zdravstvo, po prije pribavljenom mišljenju stručnih društava Hrvatskog liječničkog zbora.

Nakon proteka roka pravo na bolovanje i dužinu trajanja bolovanja osiguranika utvrđuje liječničko povjerenstvo Zavoda.

Izabrani doktor dužan je prekinuti bolovanje osiguranika i prije roka koji je utvrdilo liječničko povjerenstvo Zavoda ako utvrdi da se zdravstveno stanje osiguranika poboljšalo tako da može nastupiti na rad.

Nadzor nad korištenjem bolovanja sukladno odredbama ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona, obavlja Zavod.

Poslodavac osiguranika može zahtijevati od Zavoda kontrolu opravdanosti bolovanja za sve vrijeme trajanja bolovanja osiguranika.

Pravo prigovora na dužinu bolovanja

Osiguranik ima pravo u roku od 8 dana staviti prigovor na ocjenu izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite o pravu na korištenje bolovanja liječničkom povjerenstvu Zavoda. Osiguranik nezadovoljan ocjenom, nalazom i mišljenjem

liječničkog povjerenstva Zavoda može tražiti izdavanje rješenja u upravnom postupku. U drugostupanjskom upravnom postupku ocjenu, nalaz i mišljenje daje više liječničko povjerenstvo Zavoda.

Upućivanje na procjenu radne sposobnosti i invalidnosti

Ako *bolovanje traje neprekidno 6 mjeseci*, izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite obvezan je uputiti osiguranika nadležnom tijelu mirovinskog osiguranja koje donosi ocjenu radne sposobnosti i invalidnosti, osim ako je za pojedinu vrstu bolesti propisom određeno vrijeme iznad 6 mjeseci, tada nakon isteka toga vremena.

Osiguranik u okviru osnovnog zdravstvenog osiguranja ima pravo na naknadu plaće sve dok izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite, odnosno liječničko povjerenstvo Zavoda ne utvrdi da je sposoban za rad ili dok nije pravomoćnim rješenjem nadležnog tijela utvrđena invalidnost osiguranika, a najduže do navršenih 8 mjeseci neprekidnog bolovanja. Iznimno ako je za pojedinu vrstu bolesti utvrđen rok za najdulje trajanje bolovanja preko 6 mjeseci, osiguranik ima pravo na naknadu plaće najduže 2 mjeseca od dana kad je upućen nadležnom tijelu mirovinskog osiguranja radi ocjene radne sposobnosti i invalidnosti. Osiguranik kojem je konačnim rješenjem utvrđena invalidnost ima pravo na 50% naknade plaće od konačnosti rješenja sve do pravomoćnosti rješenja o invalidnosti osiguranika koju isplaćuje Zavod.

Što ako osiguraniku prestane radni odnos za vrijeme bolovanja?

Osiguraniku kojem je za vrijeme trajanja bolovanja prestao radni odnos, odnosno obavljanje djelatnosti osobnim radom, pripada naknada plaće, još najviše 30 dana nakon prestanka radnog odnosa, odnosno obavljanja djelatnosti osobnim radom, osim ako ne koristi prava iz porodijskog dopusta. Iznimno, ako se osiguranik ozlijedio na radu ili obolio od profesionalne bolesti, pripada mu naknada plaće za vrijeme bolovanja zbog te ozljede, odnosno profesionalne bolesti i nakon prestanka radnog odnosa, sve dok ponovno nije radno sposoban, odnosno do konačne ocjene radne sposobnosti ili invalidnosti.

Tko nema pravo na naknadu plaće?

Osiguranik nema pravo na naknadu plaće ako je svjesno prouzročio privremenu nesposobnost za rad, ako ne izvijesti izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite da je obolio u roku **od tri dana nakon početka bolesti**, odnosno u roku od tri dana od prestanka razloga koji ga je u tome onemogućio, namjerno sprječava ozdravljenje, odnosno osposobljavanje, za vrijeme bolovanja radi, bez opravdanog razloga se ne odazove na poziv za liječnički pregled izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite, odnosno liječničkog povjerenstva Zavoda, izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite, tijelo Zavoda ovlašteno za kontrolu bolovanja, odnosno liječničko povjerenstvo Zavoda utvrdi da se ne pridržava uputa za liječenje,

odnosno bez suglasnosti izabranog doktora medicine otputuje iz mjesta prebivališta ili zlorabi pravo na korištenje bolovanja na neki drugi način.

U ovim slučajevima osiguranik nema pravo na naknadu plaće od dana nastanka tih slučajeva do dana njihova prestanka, odnosno prestanka posljedica njima uzrokovanih.

Kako se određuje naknada plaće ?

Naknada plaće određuje se od osnovice za naknadu koju čini prosječni iznos plaće koja je osiguraniku isplaćena u posljednjih šest mjeseci prije mjeseca u kojem je nastupio slučaj na osnovi kojeg se stječe pravo na naknadu, neovisno na čiji se teret isplaćuje, osim u slučaju kada je posebnim zakonom drukčije propisano.

U slučaju kad se osnovica za naknadu ne može utvrditi, osnovicu za naknadu čini plaća isplaćena do dana nastanka slučaja na osnovi kojeg se stječe pravo na naknadu plaće, odnosno plaća pripadajuća prema ugovoru o radu, s tim da tako određena osnovica ne može biti veća od najniže osnovice osiguranja propisane općim aktom Zavoda koja služi za obračun doprinosa za osnovno zdravstveno osiguranje, važeće za mjesec koji prethodi mjesecu u kojem je nastupio osigurani slučaj.

Naknada plaće ne može biti niža od 70% osnovice za naknadu, ako ovim Zakonom nije drukčije propisano, s tim da kao mjesečni iznos za puno radno vrijeme ne može biti manja od najnižeg iznosa naknade plaće koju utvrđuje Zavod, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske.

Kad osiguranik prima naknadu plaće neprekidno duže od tri mjeseca, osnovica za utvrđivanje povećava se sukladno porastu plaće zaposlenih u Republici Hrvatskoj ako je taj porast veći od 5%.

Tko prima naknadu plaće 100% od osnovice?

Naknada plaće iznosi 100% od osnovice za naknadu:

1. za vrijeme bolovanja zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, odnosno zbog rane, ozljede ili bolesti koja je neposredna posljedica sudjelovanja u Domovinskom ratu;
2. za vrijeme bolovanja zbog bolesti i komplikacija u svezi s trudnoćom i porođajem;
3. za vrijeme korištenja obveznoga porodnog dopusta i nekih drugih stanja.

Visinu naknade plaće i najviši iznos naknade plaće koja se isplaćuje na teret Zavoda, utvrđuje Zavod.

Razlika u naknadi plaće u odnosu na dužinu staža

Naknada plaće pripada osiguraniku u visini propisanoj ovim Zakonom, odnosno propisima i općim aktima donesenim na temelju ovoga Zakona pod uvjetom, da prije dana nastanka slučaja na osnovi kojeg se stječe pravo na naknadu ima ostvaren staž osiguranja u Zavodu od najmanje 6 mjeseci neprekidno ili 9 mjeseci s prekidima u

posljednje dvije godine (prethodno osiguranje). Osiguraniku, *koji ne ispunjava* ove uvjete naknada plaće, za sve vrijeme trajanja bolovanja, pripada u najnižem iznosu naknade plaće utvrđene općim aktom Zavoda, osim u slučaju ako je bolovanje uzrokovano ozljedom na radu ili profesionalnom bolešću, odnosno u slučaju korištenja prava na obvezni porodni dopust.

Naknada troškova prijevoza u svezi s korištenjem prava iz osnovnog zdravstvenog osiguranja

U ostvarivanju prava iz osnovnog zdravstvenog osiguranja osigurane osobe imaju pravo na naknadu troškova prijevoza.

Pod troškovima podrazumijevaju se troškovi prijevoza javnim prijevoznim sredstvima, prema najkraćoj relaciji i po najnižoj cijeni za redovna prijevozna sredstva javnog prometa.

Tko ima pravo na naknadu troškova prijevoza?

Osigurane osobe imaju pravo na naknadu troškova prijevoza ako su ih izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite, zdravstvene ustanove ili Zavoda uputili ili pozvali u drugo mjesto radi ostvarivanja prava iz osnovnog zdravstvenog osiguranja.

Pravo na naknadu troškova prijevoza ima i pratitelj osigurane osobe ako izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite utvrdi potrebu pratnje.

Izvadci iz kaznenih odredbi

Kaznene odredbe su predviđene *za prekršaje poslodavaca i osiguranika*. Tako će se npr. novčanom kaznom kaznit za prekršaj *pravna, odnosno fizička osoba*: ako osiguraniku ne isplati naknadu plaće sukladno obračunu koji je dostavio Zavod. Novčanom kaznom kaznit će se za prekršaj pravna, odnosno fizička osoba ako ne uplati posebni doprinos za slučaj ozljede na radu i profesionalne bolesti osiguranika i osiguranih osoba.

Novčanom kaznom kaznit će se za prekršaj **osigurana osoba**: ako je svjesno prouzročila privremenu nesposobnost za rad, ako u roku od tri dana nakon početka bolesti ne izvijesti izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite da je oboljela, odnosno u roku od tri dana od dana prestanka razloga koji ju je u tome onemogućio, ako namjerno sprječava ozdravljenje, odnosno osposobljavanje, ako za vrijeme bolovanja radi, ako se bez opravdanog razloga ne odazove na poziv za liječnički pregled izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite, odnosno liječničkog povjerenstva Zavoda, ako se ne pridržava uputa za liječenje, odnosno bez suglasnosti izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite otpuše iz mjesta prebivališta ili ako zlorabi pravo na korištenje bolovanja na neki drugi način – ako je ostvarila pravo na nadoknadu troškova prijevoza u svezi s korištenjem prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja, a nije imala pravne osnove – ako koristi ispravu kojom se dokazuje status osigurane osobe na način

suprotan odredbama ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona.

PRAVA IZ ZAKONA O MIROVINSKOM OSIGURANJU

Prava iz mirovinskog osiguranja

Osobe osigurane prema zakonu o mirovinskom osiguranju mogu uz propisane uvjete ostvariti pravo na mirovinu (starosnu, prijevremenu, invalidsku ili obiteljsku), naknadu zbog tjelesnog oštećenja i profesionalnu rehabilitaciju.

Tko su osiguranici mirovinskog osiguranja?

Osiguranici su osobe kojima se prema ovom zakonu osiguravaju određena prava za slučaj starosti i invalidnosti, a članovima njihovih obitelji za slučaj smrti. Osiguranici mogu biti obavezno osigurane osobe, osobe osigurane na produženo (dobrovoljno) osiguranje, osobe osigurane u određenim okolnostima i članovi obitelji osiguranika.

Kako se postaje osiguranik mirovinskog osiguranja ?

Pravo na mirovinsko osiguranje utvrđuje se priznanjem svojstva osiguranika. Svojstvo osiguranika utvrđuje Zavod za mirovinsko osiguranje na osnovi prijave osiguranja.

Podnošenje prijave

Prijavu osiguranja podnosi obveznik obračunavanja i plaćanja doprinosa, odnosno osiguranik kada je sam obveznik plaćanja doprinosa

Tko odlučuje o pravima iz mirovinskog osiguranja?

O pravima iz mirovinskog osiguranja odlučuje nadležna jedinica službe Zavoda, a na temelju činjenica utvrđenih na osnovi nalaza i mišljenja ovlaštenih vještaka. Vještačenje je potrebno za utvrđivanje invalidnosti, tjelesnog oštećenja ili opća nesposobnost za rad članova obitelji a provode ga ovlašteni vještaci.

Tko je invalid rada?

Invalid rada je osiguranik koji je na osnovi invalidnosti ostvario pravo na invalidsku mirovinu ili pravo na profesionalnu rehabilitaciju.

Prava osoba s osnova invalidnosti

S osnove invalidnosti osobe imaju prava na profesionalna rehabilitaciju ,invalidsku mirovina zbog profesionalne nesposobnosti za rad i invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad.

Nesposobnost za rad (invalidnost)prema mirovinskom zakonu

Invalidnost je prema zakonu o mirovinskom osiguranju definirana kao *profesionalna nesposobnost za rad i kao opća nesposobnost za rad*. Na temelju obiju nesposobnosti osiguranici stječu pravo na invalidsku mirovinu.

Kako nastaje nesposobnost za rad?

Događaji zbog kojih je nastala nesposobnost za rad mogu biti bolest ili ozljeda izvan rada, ozljeda na radu ili profesionalna bolest.

Profesionalna nesposobnost za rad

Profesionalna nesposobnost za rad, invalidnost postoji kad je kod osiguranika zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem, radna sposobnost trajno smanjena *za više od polovice prema tjelesnom i psihički zdravom osiguraniku iste ili slične naobrazbe i sposobnosti*. Poslovi prema kojima se ocjenjuje sposobnost za rad osiguranika obuhvaćaju sve poslove koji odgovaraju njegovim tjelesnim i psihičkim sposobnostima, a smatraju se odgovarajućim njegovim dosadašnjim poslovima.

Opća nesposobnost za rad

Opća nesposobnost za rad, invalidnost postoji kad kod osiguranika zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem, nastane trajni gubitak sposobnosti za rad.

Iznos mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad

Invalidska mirovina zbog profesionalne nesposobnosti za rad **za trećinu** je manja od invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti za rad.

Tko ima pravo na invalidsku mirovinu?

1. Pravo na invalidsku mirovinu ima osiguranik ako je invalidnost nastala zbog bolesti ili ozljede izvan rada prije navršenih 65 godina života (muškarac), odnosno 60 godina života (žena) i ako mu navršeni mirovinski staž pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka.
2. Iznimno pravo na invalidsku mirovinu stječe osiguranik:
 - a) kod kojeg je nastala invalidnost prije 35. godine života, a ima višu stručnu spremu, ako je do dana nastanka invalidnosti navršio staž osiguranja od najmanje dvije godine, a osiguranik koji ima visoku stručnu spremu ako je do dana nastanka invalidnosti navršio jednu godinu staža osiguranja i ako je invalidnost nastala za vrijeme osiguranja ili u roku od jedne godine nakon prestanka osiguranja;
 - b) kod kojeg je invalidnost nastala prije 30. godine života, ako je navršio najmanje jednu godinu staža osiguranja i ako je invalidnost nastala za vrijeme osiguranja ili u roku od jedne godine nakon prestanka osiguranja.

Radni vijek

Kao radni vijek uzima se broj punih godina od dana kad je osiguranik navršio 20 godina života do dana nastanka invalidnosti. Osiguraniku, koji je nakon navršene 20. godine života bio na redovitom školovanju i takvim školovanjem stekao višu stručnu spremu, radni vijek računa se od navršene 23. godine života, a osiguraniku koji je stekao visoku stručnu spremu od navršene 26. godine života.

Razdoblje radnog vijeka skraćuje se za razdoblje koje je osiguranik proveo na odsluženju vojnog roka i bio prijavljen kao nezaposlena osoba nadležnoj službi za zapošljavanje.

Pravo na invalidsku mirovinu nakon prestanka osiguranja

Kad se pravo na invalidsku mirovinu ostvaruje na zahtjev osiguranika nakon prestanka osiguranja, a invalidnost je postojala prije podnošenja zahtjeva, osiguranik ima pravo na invalidsku mirovinu od dana nastanka invalidnosti, ako je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od šest mjeseci od dana nastanka invalidnosti. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka navedenoga roka, osiguranik ima pravo na invalidsku mirovinu od prvoga dana idućeg mjeseca nakon podnošenja zahtjeva i za šest mjeseci unatrag.

Postupak za utvrđivanje invalidnosti

Postupak za utvrđivanje invalidnosti pokreće liječnik koji je liječio osiguranika i to kad smatra da je liječenje i medicinska rehabilitacija završena i da je nastala invalidnost.

Liječnik je dužan prije pripremiti cjelokupnu medicinsku dokumentaciju i zajedno sa svojim nalazom i mišljenjem dostaviti je Zavodu radi vještačenja.

Nalaz i mišljenje o invalidnosti na temelju kojega se stječe pravo prema ovome Zakonu, prije donošenja rješenja o pravu osiguranika, odnosno osigurane osobe obvezno podliježe reviziji. Reviziju obavlja stručno povjerenstvo sastavljeno od istaknutih stručnjaka na području ocjene radne sposobnosti koje imenuje Vlada Republike Hrvatske.

Stručno povjerenstvo koje donosi ocjenu radne sposobnosti može, ali ne mora obaviti izravni pregled osiguranika, nego mišljenje donosi na temelju dokumentacije.

Koliko traju prava na osnovi invalidnosti i treba li revizija?

Prava stečena na osnovi invalidnosti traju dok postoji stanje invalidnosti, prema kojoj je pravo određeno. Ako u stanju invalidnosti i preostale radne sposobnosti nastanu promjene zbog kojih se prema ovome Zakonu utvrđeno pravo mijenja ili zbog kojih nastanu uvjeti za stjecanje nekoga drugog prava na osnovi invalidnosti (npr. sposobnosti za rad ili opće nesposobnosti za rad), pravo se mijenja, odnosno stječe se novo pravo od dana nastanka promjena u stanju invalidnosti.

Ako u stanju invalidnosti i preostale radne sposobnosti nastanu promjene zbog kojih se utvrđeno pravo gubi, pravo se gubi od prvoga dana idućeg mjeseca nakon donošenja rješenja o prestanku prava.

Nalazom i mišljenjem koje daju ovlaštene vještaci u slučaju utvrđivanja invalidnosti obvezno se utvrđuje da se ***kontrolni pregled mora obaviti najkasnije u roku od 4 godine od dana utvrđene invalidnosti.***

Što ako se ne odazovete na kontrolni pregled radi ponovne ocjene invalidnosti?

Ako se osoba koja koristi prava na temelju invalidnosti ne odazove na kontrolni pregled na koji je uredno pozvan, gubi pravo na temelju invalidnosti s prvim danom sljedećeg mjeseca nakon donošenja rješenja.

Profesionalna rehabilitacija uključuje postupke:

Prekvalifikacije: osposobljavanje za bitno drugačije poslove od onih koje je osiguranik obavljao.

Dokvalifikacije: dopunsko osposobljavanje za obavljanje poslova prema preostaloj radnoj sposobnosti.

Prilagođavanja za rad: postupno adaptiranje i postizanje normalnog radnog učinka uz normalan napor. Profesionalnom rehabilitacijom smatra se i prilagođavanje invalida rada za rad na poslu na koji je premješten, odnosno upućen nakon završene profesionalne rehabilitacije, kada je ono potrebno radi postizanja normalnoga radnog učinka uz normalan napor.

Pravo na profesionalnu rehabilitaciju zbog profesionalne nesposobnosti

Iznimno na temelju profesionalne nesposobnosti za rad osiguranik može stjeći pravo na profesionalnu rehabilitaciju radi osposobljavanja za rad s punim radnim vremenom na drugom poslu. Kad je kod osiguranika utvrđena profesionalna nesposobnost utvrđuje se preostala radna sposobnost ako se s obzirom na njegovo zdravstveno stanje, životnu dob, naobrazbu i sposobnost može s profesionalnom rehabilitacijom osposobiti za rad s punim radnim vremenom na drugom poslu.

Rješenje o priznatom pravu na profesionalnu rehabilitaciju

Rješenje o pravu na profesionalnu rehabilitaciju donosi služba mirovinskog osiguranja. U rješenju se navode poslovi za koje se korisnik prava može profesionalnom rehabilitacijom osposobiti, trajanje profesionalne rehabilitacije kao i ustanovu u kojoj će se profesionalna rehabilitacija provoditi.

Konačno rješenje o priznatom pravu na profesionalnu rehabilitaciju izvršava nadležna područna ustrojstvena jedinica službe Zavoda rješenjem o upućivanju na profesionalnu rehabilitaciju.

Tko ima pravo na profesionalnu rehabilitaciju ?

Pravo na profesionalnu rehabilitaciju ima osiguranik ili invalid rada kod kojega nastane invalidnost prije navršene 50. godine života, ako se s obzirom na preostalu radnu sposobnost može osposobiti za rad na drugom poslu s punim radnim vremenom.

Za koje poslove se osposobljava profesionalnom rehabilitacijom?

Osigurana osoba koja stekne pravo na profesionalnu rehabilitaciju, osposobljava se za rad na poslovima za koje se traži stupanj stručne spreme koji odgovara stupnju stručne spreme koji bi stekla ili je školovanjem stekla prije nastanka invalidnosti
Invalid rada koji je stekao pravo na profesionalnu rehabilitaciju, a ima stručnu spremu za posao na kojem je radio prije nastanka invalidnosti, osposobljava se za rad na drugom poslu za koji se traži isti stupanj stručne spreme. Ako takva mogućnost ne postoji, invalid rada može se osposobljavati i za poslove za koje se traži neposredno niži stupanj stručne spreme.

Tko je dužan osigurati profesionalnu rehabilitaciju ?

Osiguraniku kojem je priznato pravo na profesionalnu rehabilitaciju dužan je tu rehabilitaciju osigurati poslodavac kod kojeg je osiguranik bio zaposlen u vrijeme nastanka invalidnosti.

Načini provedbe profesionalne rehabilitacije

Uvjeti i način provedbe profesionalne rehabilitacije invalida rada uređuju se ugovorom koji sklapa Zavod za mirovinsko osiguranje s poslodavcem. Ako se profesionalna rehabilitacija ne može obaviti kod poslodavca, ugovor se zaključuje s ustanovom za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida.

Tko kontrolira provođenje profesionalne rehabilitacije?

Zavod ima pravo i dužnost prema ugovornim stranama provjeravati provodi li se profesionalna rehabilitacija invalida rada u skladu s ovim Zakonom i sklopljenim ugovorom.

U kojem roku treba započeti profesionalnu rehabilitaciju?

Profesionalnu rehabilitaciju treba započeti u roku od mjesec dana od upućivanja na profesionalnu rehabilitaciju. Invalida rada s pravom na profesionalnu rehabilitaciju, koji nije u roku od šest mjeseci od dana pravomoćnosti rješenja o priznanju prava upućen na profesionalnu rehabilitaciju, Zavod upućuje na pregled ovlaštenom vještaku prema ovome Zakonu radi ponovne ocjene preostale radne sposobnosti.

Što kada se jave teškoće kod profesionalne rehabilitacije?

Kad Zavod ocijeni da se invalid rada s pravom na profesionalnu rehabilitaciju neće moći osposobiti za rad na određenom poslu uputit će ga na pregled radi ponovne ocjene preostale radne sposobnosti

Naknada plaće invalida koji je stekao pravo na profesionalnu rehabilitaciju

Naknada plaće za vrijeme profesionalne rehabilitacije isplaćuje se za vrijeme čekanja na profesionalnu rehabilitaciju, za vrijeme trajanja profesionalne rehabilitacije i za vrijeme čekanja zaposlenja nakon završene profesionalne rehabilitacije

Naknada plaće se razlikuje za vrijeme trajanja profesionalne rehabilitacije i nakon završetka u odnosu na period prije početka.

Invalid rada koji je stekao pravo na profesionalnu rehabilitaciju zbog ozlijede izvan rada ili bolesti ima pravo na naknadu plaće u visini invalidske mirovine za slučaj profesionalne nesposobnosti za rad od dana nastanka invalidnosti do dana početka profesionalne rehabilitacije i od dana završetka profesionalne rehabilitacije do zaposlenja na odgovarajućem radnom mjestu u visini invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti za vrijeme profesionalne rehabilitacije.

Trajanje naknade plaće vezano za profesionalnu rehabilitaciju

Naknada plaće pripada invalidu rada najduže 12 mjeseci od dana završetka profesionalne rehabilitacije pod uvjetom da se u roku od 30 dana od dana završetka profesionalne rehabilitacije prijavio nadležnoj službi zapošljavanja i da se u skladu s propisima o zapošljavanju redovito prijavljuje toj službi. Invalid rada ima pravo na naknadu plaće i za vrijeme naknadnog liječenja, odnosno medicinske rehabilitacije na koju je upućen tijekom korištenja prava na profesionalnu rehabilitaciju zbog bolesti i drugih uzroka, zbog kojih bi mu, prema propisima o zdravstvenom osiguranju, pripadala naknada plaće, kao i za vrijeme prilagođavanja za rad.

Naknada troškova za vrijeme profesionalne rehabilitacije izvan mjesta prebivališta

Kad se profesionalna rehabilitacija obavlja izvan mjesta prebivališta invalida rada, a ne može se osigurati stalni prijevoz od mjesta stanovanja do mjesta gdje se obavlja profesionalna rehabilitacija, invalidu se osigurava smještaj i prehrana ili naknada troškova smještaja i prehrane za vrijeme profesionalne rehabilitacije u drugom mjestu u iznosu koju odredi Zavod općim aktom.

Kad se gube prava na profesionalnu rehabilitaciju ?

Invalid rada koji je stekao pravo na profesionalnu rehabilitaciju gubi to pravo ako se njime ne koristi u određenom roku, a nije u tome spriječen razlozima koji su protiv njegove volje, i to:

- 1) ako ne stupi na profesionalnu rehabilitaciju u roku od mjesec dana od dana upućivanja na profesionalnu rehabilitaciju,
- 2) ako tijekom trajanja profesionalne rehabilitacije prekine započetu profesionalnu rehabilitaciju ili ako ne obavlja dužnosti u svezi s profesionalnom rehabilitacijom.

Kome se može žaliti ako ste nezadovoljni rješenjem u stjecanju nekog prava iz mirovinskog osiguranja?

Protiv rješenja o pravima i obvezama iz mirovinskog osiguranja donesenog u prvom stupnju može se izjaviti žalba središnjoj ustrojstvenoj jedinici službe Zavoda.

Ako se žalbom pobija nalaz i mišljenje ovlaštenog vještaka u prvom stupnju, središnja ustrojstvena jedinica Zavoda dužna je prije donošenja rješenja o žalbi pribaviti mišljenje ovlaštenog vještaka u drugom stupnju.

Žalba ne odgađa izvršenje rješenja, osim u slučajevima u kojima je to ovim Zakonom određeno.

Može se iznimno obnoviti postupak iz mirovinskog osiguranja na zahtjev osobe ili po službenoj dužnosti ako se nakon rješenja protiv kojeg nema mogućnosti žalbe sazna za nove činjenice koji bi mogle dovesti do drukčijeg rješenja da su te činjenice upotrijebljene u prijašnjem postupku.

Postupak ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja

Postupak se pokreće na zahtjev osiguranika u jedinici Zavoda na čije je području osigurana osoba koja ostvaruje pravo, odnosno od koje se izvodi pravo (npr. kod obiteljske mirovine) bila posljednji put osigurana.

Prava iz mirovinskog osiguranja za koja treba podnijeti zahtjev

Zahtjev se može podnijeti za starosnu, invalidsku i obiteljsku mirovinu, tjelesno oštećenje, doplatak za djecu, utvrđivanje staža i pretkompletiranje.

Za invalidsku mirovinu treba priložiti zahtjev područnoj službi Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Pri podnošenju zahtjeva treba je priložiti tiskanice s izvješćem s nalazom i mišljenjem liječnika, tiskanice s općim podacima i opisom poslova koje je osoba obavljala koju popunjava poslodavac ako je osoba u radnom odnosu i radnu knjižicu ako je osiguranik izvan radnog odnosa. Ako je osiguranik bio zaposlen u inozemstvu, uz sve navedeno treba priložiti dokaze o radu u inozemstvu i dokaz o državljanstvu.

Za obiteljsku mirovinu podnosi se zahtjev nadležnoj područnoj službi Zavoda na tiskanici koja se može nabaviti u Narodnim novinama. Zahtjevu treba priložiti radnu knjižicu osobe od koje se izvodi pravo na mirovinu, smrtni list, vjenčani list, rodne listove za članove obitelji koji traže da im se prizna pravo na mirovinu, školske potvrde za djecu na školovanju, izjavu jesu li članovi obitelji zaposleni, odnosno koriste li neku drugu mirovinu.

Za tjelesno oštećenje također se zahtjev podnosi na za to predviđenom obrascu koje ispunjava liječnik.

Vrste mirovina

Mirovina može biti starosna i prijevremena starosna, invalidska i obiteljska mirovina

Mirovinski staž

Mirovinski staž je staž na temelju kojeg se ostvaruju prava iz mirovinskog osiguranja. Razlikuje se staž osiguranja, dokupljeni staž, pridodani staž i beneficirani staž.

Prijevremena starosna imovina ostvaruje se do pet godina prije navršene starosne dobi za starosnu mirovinu i uz navršeni određeni duži (30 g) mirovinski staž.

Pravo *prema posebnim propisima* imaju neke kategorija osiguranika kao npr. vojni i policijski službenici, hrvatski branitelji iz Domovinskog rata.

Zahtjev za starosnu mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu

Zahtjev za starosnu mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu može se podnijeti dva mjeseca prije prestanka osiguranja na tiskanici koja se može dobiti u "Narodnim novinama" uz priloženu radnu knjižicu i sporazum o prestanku ugovora o radu.

Tko ima pravo na starosnu mirovinu?

Pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik kada navršši 65 godina života (muškarac), odnosno kada navršši 60 godina života (žena) i 15 godina mirovinskog staža. Iznimno osiguranik zaposlen s nepunim radnim vremenom kada navršši 65 godina (muškarac), odnosno žena kada navršši 60 godina i ako provede 15 godina u osiguranju.

Prijevremena starosna mirovina

Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu ima osiguranik kada navršši 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža (muškarac), odnosno kada navršši 55 godina života i 30 godina mirovinskog staža (žena).

Pravo na starosnu mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu ima osiguranik od dana kada su ispunjeni uvjeti za mirovinu, s tim što se pravo na mirovinu može ostvariti nakon prestanka osiguranja.

Kad se podnosi zahtjev?

Zahtjev za priznanje prava na starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu može se podnijeti najranije dva mjeseca prije prestanka osiguranja.

Kad se pravo na starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu ostvaruje na zahtjev osiguranika nakon prestanka osiguranja, osiguranik ima pravo na mirovinu od prvog idućeg dana nakon prestanka osiguranja, ako je zahtjev za ostvarivanje prava na mirovinu podnesen u roku od šest mjeseci od prestanka osiguranja. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka navedenoga roka, osiguranik ima pravo na mirovinu od prvoga dana idućeg mjeseca nakon podnošenja zahtjeva i za šest mjeseci unatrag.

Tjelesno oštećenje

Tjelesno oštećenje postoji kad kod osiguranika nastane gubitak, bitnije oštećenje ili znatnija onesposobljenost pojedinog organa ili dijelova tijela što otežava normalnu aktivnost organizma i zahtijeva veće napore u obavljanju životnih potreba, bez obzira na to uzrokuje li ono ili ne uzrokuje invalidnost. Stoga tjelesno oštećenje ne pripada pravima koje se stječu na osnovi invalidnosti, iako tjelesno oštećenje može uzrokovati invalidnost.

Tko ima pravo na naknadu zbog tjelesnog oštećenja?

Pravo na naknadu zbog tjelesnog oštećenja stječe osiguranik kod kojeg tjelesno oštećenje od najmanje 30%, nastane kao posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti. Vrste tjelesnih oštećenja i postoci oštećenja, na osnovi kojih se stječe pravo na naknadu zbog tjelesnog oštećenja, utvrđuju se zakonom o listi tjelesnih oštećenja (NN 162/98). Zakon ne predviđa tjelesno oštećenje zbog psihičke bolesti, osim za posttraumatski stresni poremećaj.

Što ako osiguranik ima pravo na naknadu za tjelesno oštećenje po različitim propisima?

Ako osiguranik, za isti slučaj tjelesnog oštećenja stekne pravo na naknadu prema ovome Zakonu i pravo na naknadu prema drugim propisima, može koristiti samo jedno od tih prava, prema vlastitom izboru.

Obiteljska mirovina

Članovi obitelji umrlog osiguranika imaju pravo na obiteljsku mirovinu:

1) ako je osiguranik navršio najmanje 5 godina staža osiguranja ili najmanje 10 godina mirovinskog staža ili 2) ako je osiguranik ispunjavao uvjete dužine mirovinskog staža za stjecanje prava na invalidsku mirovinu ili 3) ako je osiguranik bio korisnik starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine ili 4) ako je osiguranik bio korisnik prava na profesionalnu rehabilitaciju.

Iznimka pravila je ako je smrt osiguranika ili osigurane osobe iz članka nastala zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, članovi obitelji imaju pravo na obiteljsku mirovinu bez obzira na dužinu mirovinskog staža osiguranika.

Koji članovi obitelji imaju pravo na obiteljsku mirovinu?

Na obiteljsku mirovinu imaju pravo udovica/ udovac, djeca i roditelji.

Prava udovice i udovca su identična

(1) Udovica ima pravo na obiteljsku mirovinu: 1) ako je do smrti bračnog druga, po kojem joj to pravo pripada, navršila 50 godina života ili 2) ako je mlađa od 50 godina života i ako je do smrti bračnog druga nastupila opća nesposobnost za rad ili je takva

nesposobnost nastala u roku od jedne godine nakon smrti bračnog druga ili 3) ako je nakon smrti bračnog druga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na obiteljsku mirovinu po ocu, a udovica obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci. Udovica kod koje tijekom trajanja prava na toj osnovi nastupi opća nesposobnost za rad zadržava pravo na obiteljsku mirovinu dok postoji takva nesposobnost.

(2) Udovica koja do smrti bračnog druga nije navršila 50, ali je imala navršenih 45 godina života, ima pravo na obiteljsku mirovinu kada navršši 50 godina života.

(3) Udovica koja je tijekom trajanja prava na obiteljsku mirovinu zbog obavljanja roditeljske dužnosti navršila 50 godina života, zadržava pravo na obiteljsku mirovinu trajno, a ako udovici to pravo prestane prije navršene 50. godine, ali nakon navršene 45. godine života, može pravo ponovno ostvariti kada navršši 50 godina života.

(4) Udovica koja je do smrti bračnog druga ili prestanka prava na obiteljsku mirovinu navršila 45 godina života, stječe pravo na obiteljsku mirovinu i prije navršenih 50 godina života ako kod nje nastupi opća nesposobnost za rad.

(5) Udovica ima pravo na obiteljsku mirovinu i kad je dijete osiguranika rođeno nakon njegove smrti i to joj pravo pripada od dana smrti osiguranika.

Pravo razvedenog bračnog druga

Pravo na obiteljsku mirovinu ima i razvedeni bračni drug ako mu je sudskom odlukom dosuđeno pravo na uzdržavanje. Ako pravo na obiteljsku mirovinu imaju udovica, odnosno udovac i bivši bračni drug osiguranika, obiteljska se mirovina određuje u visini koja pripada za jednog člana obitelji.

Prava djeteta

Dijete ima pravo na obiteljsku mirovinu nakon smrti roditelja i može se tim pravom koristiti do navršene 15. godine života, odnosno do 18. godine života ako je prijavljeno radi zaposlenja nadležnoj službi za zapošljavanje. Pravo na obiteljsku mirovinu nakon dobi od 15 godina imaju djeca koja su u trenutku smrti osiguranika na redovitom školovanju ili su započela takvo školovanje nakon smrti osiguranika.

Do kad djeca koja se školuju imaju pravo na obiteljsku mirovinu?

Pravo na obiteljsku mirovinu pripada djeci do kraja redovitog školovanja, ali najduže do navršene 26. godine života. Ako je redovito školovanje prekinuto zbog bolesti, dijete ima pravo na obiteljsku mirovinu i koristi se tim pravom za vrijeme bolesti - do navršene 26. godine života, kao i nakon tih godina - ali najviše onoliko vremena koliko je zbog bolesti izgubljeno za redovito školovanje, ako je ono nastavljeno prije navršenih 26 godina života.

Prava djeteta kod kojeg postoji opća nesposobnost za rad

Dijete kod kojega nastupi opća nesposobnost za rad, do dobi do koje se djeci osigurava pravo na obiteljsku mirovinu, ima pravo na obiteljsku mirovinu za cijelo vrijeme dok takva nesposobnost traje.

Dijete kod kojega nastupi opća nesposobnost za rad nakon dobi do koje se djeci osigurava pravo na obiteljsku mirovinu, a prije smrti osiguranika ili korisnika prava, ima pravo na obiteljsku mirovinu ako ga je osiguranik ili korisnik prava uzdržavao do svoje smrti. Dijete kod kojega tijekom trajanja prava na obiteljsku mirovinu nastupi opća nesposobnost za rad, zadržava pravo na obiteljsku mirovinu dok postoji takva nesposobnost.

Prava roditelja

Roditelj kojeg je osiguranik ili korisnik prava uzdržavao do svoje smrti ima pravo na obiteljsku mirovinu:

1) ako je do smrti osiguranika ili korisnika prava navršio, i to: otac - 60 godina života, a majka - 50 godina života ili 2) ako je otac mlađi od 60 godina života, a majka mlađa od 50 godina, ali je do smrti osiguranika ili korisnika prava nastala opća nesposobnost za rad, sve dok takva nesposobnost traje.

(2) Ako roditelj tijekom trajanja prava na obiteljsku mirovinu navrši tražene godine života iz stavka trajno zadržava pravo na mirovinu.

Od kad član obitelji ima pravo na obiteljsku mirovinu?

Član obitelji ima pravo na obiteljsku mirovinu od dana kada su ispunjeni uvjeti propisani za stjecanje prava na mirovinu ako je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od šest mjeseci od dana ispunjenja uvjeta. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka roka od šest mjeseci od dana ispunjenja uvjeta, član obitelji ima pravo na obiteljsku mirovinu od prvoga dana podnošenja zahtjeva i za šest mjeseci unatrag.

Članu obitelji koji je u trenutku podnošenja zahtjeva i ostvarivanja prava na obiteljsku mirovinu zaposlen ili obavlja djelatnost na osnovi koje je osiguran, obiteljska mirovina se isplaćuje od prvoga idućeg dana nakon prestanka zaposlenja, odnosno obavljanja djelatnosti.

Članu obitelji koji zahtjev za obiteljsku mirovinu podnese nakon prestanka zaposlenja ili obavljanja djelatnosti na temelju koje je bio osiguran, obiteljska mirovina koja mu pripada unatrag, ne isplaćuje se za ono razdoblje u kojem je bio zaposlen ili obavljao djelatnost na temelju koje je bio osiguran.

Što kad više članova obitelji podnese zahtjev za obiteljsku mirovinu?

Ako pravo na obiteljsku mirovinu ima samo udovica ili udovac i djeca osiguranika ili samo roditelji osiguranika ili samo druga djeca bez roditelja, a neki od njih žive odvojeno, ukupna se svota obiteljske mirovine dijeli na jednake dijelove, pa se svakom članu obitelji isplaćuje pripadajući dio mirovine. Ako pravo na obiteljsku mirovinu ima udovica, odnosno udovac, djeca i roditelji osiguranika, a neki od njih žive odvojeno, ukupna se svota obiteljske mirovine prethodno podijeli na dio koji pripada udovici, odnosno udovcu i djeci osiguranika i na dio koji pripada roditeljima osiguranika, a onda se svaki od tih dijelova dijeli na jednake dijelove pa se svakom članu obitelji isplaćuje pripadajući dio mirovine.

Ako pravo na obiteljsku mirovinu ima udovica, odnosno udovac, djeca ili roditelji osiguranika i druga djeca bez roditelja, a neki od njih žive odvojeno, ukupna se svota obiteljske mirovine prethodno podijeli na dio koji pripada udovici, odnosno udovcu, djeci ili roditeljima osiguranika i na dio koji pripada drugoj djeci bez roditelja, a onda se svaki od tih dijelova dijeli na jednake dijelove, pa se svakom članu obitelji isplaćuje pripadajući dio mirovine.

Što kad član obitelji naknadno podnese zahtjev?

Kad netko od članova obitelji podnese zahtjev za ostvarivanje prava na obiteljsku mirovinu poslije drugih članova obitelji koji su već ranije ostvarili pravo na mirovinu, određuje se nova obiteljska mirovina i isplaćuje od prvog dana idućeg mjeseca nakon podnošenja zahtjeva.

Što kad više članova koristi mirovinu, a nekom od njih prestane pravo na mirovinu?

Ako obiteljsku mirovinu koriste dva ili više članova obitelji pa nekom od njih prestane pravo na mirovinu, ostalim članovima koji imaju pravo na obiteljsku mirovinu ponovno se određuje visina mirovine. Tako određena mirovina pripada od dana od kojeg nekom od korisnika prestane pravo na mirovinu, a ponovno određena mirovina isplaćuje se počevši od prvog dana idućeg mjeseca nakon nastale promjene.

Ako se isplaćivanje dijela obiteljske mirovine obustavi, obiteljska se mirovina ponovno ne određuje za razdoblje dok te okolnosti traju.

Kad se udovici ili udovcu, zbog zaposlenja, odnosno obavljanja djelatnosti ili korištenja starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine ne isplaćuje obiteljska mirovina koja im pripada, ostalim se članovima obiteljska mirovina ponovno određuje kao da udovica, odnosno udovac nema pravo na obiteljsku mirovinu i tako određena mirovina isplaćuje se dok traje obustava isplate dijela mirovine koji pripada udovici, odnosno udovcu. Ovo se primjenjuje i u slučaju kad obiteljska mirovina pripada i udovici ili udovcu i razvedenom bračnom drugu, ako se samo jednom od njih obustavlja isplata pripadajućeg dijela mirovine.

Kad se gubi pravo na obiteljsku mirovinu?

Stupanjem u brak gube pravo na obiteljsku mirovinu: 1) udovica, odnosno udovac mlađi od 50 godina, osim ako to pravo imaju zbog opće nesposobnosti za rad; 2) djeca osiguranika, braća, sestre i druga djeca bez roditelja, osim djece koja to pravo imaju zbog opće nesposobnosti za rad i djece koja se nalaze na redovitom školovanju.

Udovici, odnosno udovcu koji je stupanjem u novi brak izgubio pravo na obiteljsku mirovinu, a po bračnom drugu iz novoga braka nije ostvario obiteljsku mirovinu, uspostavlja se pravo na prijašnju obiteljsku mirovinu uz uvjet da u trenutku prestanka novog braka ima još dijete iz prvog braka koje se koristi obiteljskom mirovinom i da prema tome djetetu obavlja roditeljske dužnosti.

Odredba se također odgovarajuće primjenjuje i na razvedenoga bračnog druga.

ZAKON O PROFESIONALNOJ REHABILITACIJI I ZAPOŠLJAVANJU OSOBA S INVALIDITETOM

Ovim se Zakonom propisuju prava osoba s invaliditetom na profesionalnu rehabilitaciju, zapošljavanje i rad, definiraju pojmovi koji se odnose na osobe s invaliditetom i smanjenom radnom sposobnosti, zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada i zapošljavanje pod općim i posebnim uvjetima, osnivanje, djelatnost, te upravna i stručna tijela u ustanovi za profesionalnu rehabilitaciju, zaštitnoj radionici i radnom centru, mjere za poticanje zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom, osnivanje Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom te odgovornost za povrede odredaba ovoga Zakona.

Osoba s invaliditetom

Osoba s invaliditetom je prema ovom Zakonu svaka osoba kod koje postoji tjelesno, osjetilno ili mentalno oštećenje koje za posljedicu ima trajnu ili na najmanje 12 mjeseci smanjenu mogućnost zadovoljavanja osobnih potreba u svakodnevnom životu.

Osoba s invaliditetom smanjenih radnih sposobnosti

Osoba s invaliditetom smanjenih radnih sposobnosti je osoba čiji invaliditet u odnosu na sposobnosti osobe bez invaliditeta jednake ili slične životne dobi, jednake ili slične naobrazbe, u jednakim ili sličnim uvjetima rada, na jednakim ili sličnim poslovima ima za posljedicu trajnu ili na najmanje 12 mjeseci smanjenu mogućnost radno se osposobiti i zaposliti pod općim uvjetima.

Iznimno, osobom s invaliditetom smanjenih radnih sposobnosti može se smatrati i osoba s invaliditetom čiji je radni učinak u granicama očekivanog, ali se na temelju smanjenih stvarnih i procijenjenih općih sposobnosti takve osobe ocijeni da je to u interesu očuvanja njezinih tjelesnih, osjetilnih i mentalnih sposobnosti.

Tko se smatra osobom s invaliditetom smanjenih radnih sposobnosti ?

Sljedeće osobe se smatraju osobama s invaliditetom smanjenih radnih sposobnosti nakon što je njihov invaliditet i radnu sposobnost utvrdilo tijelo vještačenja nadležno prema propisima za osobe navedene od 1 do 6.

1. Osoba s invaliditetom, korisnik novčane naknade do zaposlenja koja je pravo na profesionalnu rehabilitaciju ostvarila na temelju propisa o socijalnoj skrbi.
2. Osoba s profesionalnom nesposobnošću za rad prema propisima o mirovinskom osiguranju.
3. Osoba koja je ostvarila pravo na profesionalnu rehabilitaciju prema propisima o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata.
4. Osoba koja je ostvarila pravo na profesionalnu rehabilitaciju prema propisima o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.
5. Učenik s teškoćama u razvoju i učenik s većim teškoćama u razvoju koji je pravo na profesionalnu rehabilitaciju ostvario prema propisima o srednjem školstvu.

6. Osoba s invaliditetom starija od 21 godine koja pravo na profesionalnu rehabilitaciju ili rad ne može ostvariti prema propisima iz točaka 1 do 4.

Postupak ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju

Postupak utvrđivanja invaliditeta i smanjene radne sposobnosti te ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju pokreće se na zahtjev osobe s invaliditetom, njezinih roditelja, zakonskog zastupnika, skrbnika, izabranog liječnika primarne zdravstvene zaštite, socijalnog radnika ili defektologa kod nadležnog Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u kojem je osoba s invaliditetom prijavljena kao nezaposlena.

Zahtjevu se prilaže dokaz o utvrđenom invaliditetu i o smanjenoj radnoj sposobnosti.

O načinu ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju *nezaposlenih* osoba s invaliditetom odlučuje u prvom stupnju područna služba Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u kojoj je osoba s invaliditetom prijavljena kao nezaposlena.

O profesionalnoj rehabilitaciji *zaposlenih* osoba vidi zakon o mirovinskom osiguranju.

Može li se žaliti na rješenje Zavoda za zapošljavanje?

O žalbi protiv prvostupanjskog rješenja koje donosi područna služba odlučuje Središnja služba Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Što obuhvaća profesionalna rehabilitacija?

Profesionalna rehabilitacija obuhvaća sljedeće mjere i aktivnosti:

1. utvrđivanje preostalih radnih i općih sposobnosti
2. profesionalno informiranje, savjetovanje i procjenu profesionalnih mogućnosti
3. analizu tržišta rada, mogućnost zapošljavanja i uključenja u rad
4. procjenu mogućnosti izvođenja, razvoja i usavršavanja programa profesionalnog osposobljavanja
5. radno osposobljavanje, dokvalifikaciju, prekvalifikaciju i programe za održavanje i usavršavanje radnih i radno-socijalnih vještina i sposobnosti u razdoblju do zapošljavanja
6. informiranje i savjetovanje o pomoćnoj tehnologiji u učenju i radu
7. pojedinačne i skupne programe za unaprjeđenje radno-socijalne uključenosti u zajednicu
8. savjetodavne prijedloge o primjeni različitih tehnologija i tehnika u učenju i radu uz procjenu mogućnosti primjene
9. pretprofesionalno učenje, planiranje i primjena odabrane tehnologije
10. razvoj motivacije i osposobljavanje osobe s invaliditetom u korištenju odabrane tehnologije
11. tehničku pomoć, podršku, praćenje i procjenu rezultata
12. informiranje i podršku u izvorima financiranja.

Gdje se obavlja profesionalna rehabilitacija osoba s invaliditetom ?

Osoba s invaliditetom ima pravo na profesionalno osposobljavanje i rehabilitaciju pod općim uvjetima na tržištu rada, a ako je to potrebno zbog vrste i težine invaliditeta ili uspješnosti rehabilitacijskog procesa i u posebnim školama i ustanovama za profesionalnu rehabilitaciju, po prilagođenim ili posebnim programima.

Koliko traje profesionalna rehabilitacija?

Trajanje profesionalne rehabilitacije ovisi o preostalim radnim sposobnostima i složenosti njezinog organiziranja i izvođenja.

Tko obavlja profesionalnu rehabilitaciju?

Profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom organizira i izvodi ustanova za profesionalnu rehabilitaciju, srednja škola ili druga pravna osoba koja ispunjava uvjete za osposobljavanje koji su propisani zakonom.

Praktični dio osposobljavanja za rad u tijeku profesionalne rehabilitacije izvodi se kod poslodavca, a iznimno u ustanovi za profesionalnu rehabilitaciju ili u specijaliziranoj obrazovnoj ustanovi.

Zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom – uvjeti zapošljavanja

Osobe s invaliditetom zapošljavaju se pod općim ili posebnim uvjetima.

Pod **općim** uvjetima zapošljavanja smatra se zapošljavanje osoba s invaliditetom po općim propisima koji uređuju područje rada i zapošljavanja na tržištu rada kao i druge osobe koje nemaju invaliditet). Za zapošljavanje invalida mogu se primijeniti olakšice za poslodavce. Pod **posebnim uvjetima** zapošljavanja smatra se zapošljavanje u ustanovi ili trgovačkom društvu osnovanom radi zapošljavanja osoba s invaliditetom (zaštitna radionica), kao i samozapošljavanje osoba s invaliditetom. Pod **posebnim uvjetima** zapošljavaju se osobe s invaliditetom koje se na temelju radnih i općih uvjeta ne mogu pod općim uvjetima zaposliti ili zadržati radno mjesto uz primjenu olakšica za poslodavce prema ovom Zakonu.

Zapošljavanje po općim uvjetima

Zakon pozitivno diskriminira zapošljavanje invalida. Poslodavci su dužni dati prednost pri zapošljavanju osobi s invaliditetom ukoliko ista zadovoljava sve tražene uvjete propisane oglasom ili natječajem. Iz obveza zapošljavanja izuzeti su poslodavci koji zapošljavaju manje od dvadeset radnika.

Prema ovom zakonu tijela državne uprave, sudbene vlasti, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, javne službe, izvan proračunski fondovi, te pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske i pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužni su na primjerenom radnom mjestu prema vlastitom odabiru, u primjerenim radnim uvjetima imati zaposleno: do 31. prosinca 2008. najmanje jednu zaposlenu osobu s invaliditetom na svakih 42 zaposlenih, a – do 31. prosinca 2017. i nadalje najmanje jednu zaposlenu osobu s invaliditetom na svakih 20 zaposlenih.

Pravo na prilagođavanje na radnom mjestu

Nositelji osiguranja zapošljavanja :Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavodom za mirovinsko osiguranje, nadležna služba socijalne skrbi, jedinica lokalne i regionalne samouprave i drugi poslodavac ili druga fizička ili pravna osoba mogu s poslodavcem ugovoriti uvjete prilagođavanja osoba s invaliditetom za rad u svezi s radnim mjestom, radnim vremenom, dužinom trajanja i načinom praćenja prilagođavanja, stručnim nadzorom, ocjenjivanjem radnih sposobnosti, snošenjem troškova prilagođavanja i iznosom tih troškova te o drugim međusobnim odnosima.

Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje po posebnim uvjetima

Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje po posebnim uvjetima obavlja se u ustanovama za profesionalnu rehabilitaciju, zaštitnim radionicama i radnim centrima.

Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju

Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju je ustanova osnovana u svrhu organiziranja i izvođenja profesionalne rehabilitacije osoba s invaliditetom

Ustanovu mogu pojedinačno ili zajednički osnovati Republika Hrvatska, jedinice lokalne i regionalne samouprave, Hrvatski zavod za zapošljavanje, udruge poslodavaca, sindikati, udruge osoba s invaliditetom, humanitarne udruge, vjerske zajednice i druge pravne i fizičke osobe. Ustanove za profesionalnu rehabilitaciju mogu biti osnivači zaštitnih radionica i radnih centara. Zaštitne radionice mogu također osnovati gore navedena tijela

Zaštitna radionica

Zaštitna radionica osniva se u svrhu zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom. Zaštitna radionica je ustanova ili trgovačko društvo koja zapošljava najmanje 51% osoba s invaliditetom u odnosu na ukupni broj zaposlenih.

Posebna radna jedinica za zapošljavanje osoba s invaliditetom

Domaći i strani poslodavac može osnovati posebnu radnu jedinicu za zapošljavanje osoba s invaliditetom, a radna jedinica za zapošljavanje osoba s invaliditetom ostvarit će status zaštitne radionice ako zapošljava najmanje 51% osoba s invaliditetom u odnosu na ukupni broj radnika u radnoj jedinici, a najmanje šest osoba s invaliditetom te ako je aktom poslodavca osnovana kao posebna obračunska jedinica.

Radni centar

Radni centar osniva se za osobe s invaliditetom koje se na temelju radnih i općih sposobnosti ne mogu zaposliti i održati zaposlenje u posebnim uvjetima kod poslodavca ili u zaštitnoj radionici. Radni centar osniva se i radi radno-terapijskih aktivnosti u okviru rehabilitacije i rehabilitacije osoba s invaliditetom.

Osoba s invaliditetom na radu u radnom centru ima položaj korisnika usluga.

Upućivanje osobe s invaliditetom na rad u radni centar mogu zahtijevati ta osoba, njezin zakonski zastupnik ili skrbnik ili druga fizička ili pravna osoba.

O radu osobe s invaliditetom u radnom centru odlučuje u prvom stupnju područna služba centra za socijalnu skrb nadležna prema prebivalištu osobe s invaliditetom, a u drugom stupnju ministarstvo nadležno za socijalnu skrb.

Radni centar mora imati na radu najmanje 80% osoba s invaliditetom u odnosu na broj osoba u radnom odnosu.

Radni centar mora za svoj rad ispunjavati uvjete u pogledu prostora, opreme te stručnih radnika koje je propisao pravilnikom ministar nadležan za rad i socijalnu skrb.

Tko može biti korisnik radnog centra?

Korisnici usluga radnog centra mogu biti osobe s invaliditetom koje ne postižu radni učinak veći od 50% primjeren njihovoj dobi, stručnoj spremi i uvjetima rada.

Tko može osnovati radni centar?

Radni centar može uz suglasnost ministra nadležnog za rad i socijalnu skrb osnovati svaka domaća i strana fizička i pravna osoba, tako npr. radni centar može osnovati udruga korisnika usluga. Radni centar može se osnovati kao posebna ustrojstvena jedinica zaštitne radionice. Sredstva za rad radnog centra osiguravaju osnivač i Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Radni centar može primati darove domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba.

Pravo na olakšice poslodavcu koji zapošljava osobe s invaliditetom

Poslodavac koji zapošljava osobe s invaliditetom pod općim i posebnim uvjetima ima pravo na olakšice koje uključuju pravo na porezne olakšice predviđene posebnim propisima, pravo na novčani poticaj, pravo na poticaje predviđene posebnim ugovorom o zapošljavanju osoba s invaliditetom sklopljenim s Fondom, Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, nadležnom službom socijalne skrbi, jedinicom lokalne i područne (regionalne) samouprave ili s drugim poslodavcem koji prema zakonu predstavljaju nositelje osiguranja.

Pravo na olakšice također ima osoba s invaliditetom koja se samozapošljava bez obzira je li osoba s invaliditetom bila prije prijavljena u evidenciji nezaposlenih osoba Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

O kojim poticajima se radi?

Poticaji prema ovom zakonu ugovoreni s nositeljem osiguranja zapošljavanja su jednokratna materijalna davanja, sredstva za prilagodbu radnog mjesta i uvjeta rada, kreditna sredstva po povoljnijim uvjetima namijenjena kupnji strojeva, opreme, alata ili pribora potrebnog za zapošljavanje osobe s invaliditetom te sredstva naknade razlike zbog smanjenog radnog učinka ili za sufinanciranje dijela troškova osobnog asistenta (pomagača u radu) osobe s invaliditetom u tijeku rada.

PRAVA IZ OBITELJSKOG ZAKONA

Ovim se Zakonom uređuju brak, odnosi roditelja i djece, posvojenje, skrbništvo, učinci izvanbračne zajednice žene i muškarca te postupci nadležnih tijela u svezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom. Odredbe ovoga Zakona primjenjuju se također na životnu zajednicu neudate žene i neoženjenog muškarca koji ne žive u drugoj izvanbračnoj zajednici koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete. Uređenje obiteljskih odnosa temelji se na načelima: 1. ravnopravnosti žene i muškarca te uzajamnog poštovanja i pomaganja svih članova obitelji, 2. zaštite dobrobiti i prava djeteta te odgovornosti obaju roditelja za podizanje i odgoj djeteta, 3. primjerene skrbničke zaštite djeteta bez roditeljske skrbi te odrasle osobe s psihičkim poremećajem.

Tko može sklopiti brak?

Brak može sklopiti osoba koja ima navršениh 18 godina i koja nije lišena poslovne sposobnosti za sklapanje braka. Iznimno sud može dopustiti sklapanje braka osobi lišenoj poslovne sposobnosti za koju utvrdi da je sposobna shvatiti značenje braka i obveza koje iz njega proizlaze, te da je brak očito u njezinu interesu. Prijedlog za donošenje odluke o dopuštenju sklapanja braka može podnijeti samo osoba lišena poslovne sposobnosti, a sud će zbog potrebe donošenja ove odluke pribaviti mišljenje skrbnika ili roditelja koji skrbi o punoljetnom djetetu lišenom poslovne sposobnosti i centra za socijalnu skrb.

Tko ne može sklopiti brak?

Brak ne može sklopiti osoba koja nije navršila 18 godina, osoba lišena poslovne sposobnosti ili nesposobna za rasuđivanje osim iznimno o čemu odlučuje sud. Brak ne može sklopiti osoba koje je već u braku.

Može li sklopiti brak osoba lišena poslovne sposobnosti?

Iznimno sud može u izvanparničnom postupku dopustiti sklapanje braka osobi lišenoj poslovne sposobnosti za koju utvrdi da je sposobna shvatiti značenje braka i obveza koje iz njega proizlaze, te da je brak očito u njezinu interesu.

Prijedlog za donošenje odluke o dopuštenju sklapanja braka može podnijeti samo osoba lišena poslovne sposobnosti.

Sud će zbog potrebe donošenja ove odluke pribaviti mišljenje skrbnika ili roditelja koji skrbi o punoljetnom djetetu lišenom poslovne sposobnosti i centra za socijalnu skrb.

Prava i dužnosti bračnih drugova

U braku su bračni drugovi ravnopravni. Bračni drugovi dužni su jedan drugome biti vjerni, uzajamno se pomagati, međusobno se poštovati te održavati skladne bračne i obiteljske odnose. Bračni drugovi sporazumno određuju mjesto stanovanja, sporazumno odlučuju o rađanju i podizanju djece te o obavljanju poslova u obiteljskoj zajednici.

Prestanak braka

Brak prestaje: smrću bračnog druga, proglašenjem nestalog bračnog druga umrlim, poništajem ili rastavom.

Poništaj braka

Pravo na tužbu za poništaj braka imaju bračni drugovi i centar za socijalnu skrb. Sud može odbiti tužbu za poništaj braka koji je sklopila, bez dopuštenja suda, osoba lišena poslovne sposobnosti ako je u vrijeme sklapanja bila ili je naknadno postala sposobna shvatiti značenje braka i obveza koje iz njega proizlaze. Tužba za poništaj braka ne može se podnijeti nakon pravomoćnosti odluke o vraćanju poslovne sposobnosti.

Rastava braka

Rastavu braka mogu zahtijevati oba bračna druga sporazumnim zahtjevom, a u slučaju da to zahtijeva samo jedan bračni drug, rastava braka se pokreće tužbom.

Muškarac u braku nema pravo na tužbu za rastavu braka za vrijeme trudnoće žene ili dok njihovo dijete ne navrší godinu dana života.

Kad sud razvodi brak?

Sud će razvesti brak ako utvrdi da su bračni odnosi teško i trajno poremećeni, ili ako je od prestanka bračne zajednice protekla godina dana, ili ako oba bračna druga sporazumno zahtijevaju razvod braka.

SKRBNIŠTVO I POSLOVNA SPOSOBNOST

Poslovna sposobnost daje osobi pravo poduzimanja mjera, radnji, sklapanja pravnih poslova ili davanje pravno relevantnih izjava volje koje se odnose na njezina osobna stanja ili imovinska prava, kao npr. na sklapanje braka, prodaju nekretnina u svom vlasništvu. Poslovna sposobnost stječe se punoljetnošću ili sklapanjem braka prije punoljetnosti. Punoljetna je osoba koja je navršila osamnaest godina života.

Poslovnu sposobnost može steći i maloljetnik stariji od šesnaest godina koji je postao roditelj.

Skrbništvo i poslovna sposobnost su povezani. Odrasle punoljetne osobe koje su pod skrbništvom lišeni su djelomično ili potpuno poslovne sposobnosti.

Što je skrbništvo i tko treba skrbnika?

Skrbništvo je oblik zaštite maloljetnih osoba bez roditeljske skrbi, punoljetnih osoba koje nisu sposobne brinuti se o osobnim potrebama, pravima i interesima i osoba koje nisu iz drugih razloga u mogućnosti štititi svoja prava i interese. Osobe pod skrbništvom nazivaju se štíćenicima. **Maloljetnim štíćenicima** skrbništvom se nadomješta roditeljska skrb.

Punoljetnim štíćenicima skrbništvom se osigurava zaštita osobnosti zbrinjavanjem, liječenjem i osposobljavanjem za život i rad, te zaštita imovinskih prava i interesa.

Tko je nadležan za skrbništvo?

Centar za socijalnu skrb je nadležan za poslove skrbništva. Postupak za skrbništvo pokreće se na inicijativu centra za socijalnu skrb koji ispituje potrebu za skrbništvom i kontrolira provođenje skrbništva.

Postupak za stavljanje pod skrbništvo (lišavanje poslovne sposobnosti)

Postupak za lišenje poslovne sposobnosti pokreće se na sudu. Može ga pokrenuti sud po službenoj dužnosti ili na prijedlog centra za socijalnu skrb, bračnog druga osobe o kojoj se provodi postupak, njezinih krvnih srodnika u ravnoj lozi, a u pobočnoj lozi do drugog stupnja. Nadležan je onaj centar za socijalnu skrb gdje osoba ima prebivalište ili boravište. Do okončanja postupka osobi se imenuje privremeni skrbnik (skrbnik za posebni slučaj). Na sudu se utvrđuje potreba lišavanja poslovne sposobnosti . Sud će radi potrebe donošenja odluke zatražiti mišljenje liječnika vještaka o zdravstvenom stanju koje utječe na sposobnost osobe da se brine o svojim pravima i interesima i/ili ugrožava tuđa prava i interese Osoba se može lišiti poslovne sposobnosti u djelomičnom ili punom opsegu. Nakon odluke o lišavanju poslovne sposobnosti osobi se imenuje skrbnik koji je dužan brinuti se o osobi , o njenim pravima i interesima u skladu sa rješenjem suda. Odluka o skrbništvu upisuje se u matični list rođenih i u zemljišne knjige ukoliko osoba posjeduje imovinu. Skrbnici su najčešće roditelji ako su se u stanju brinuti, rodbina, ali mogu biti i druge osobe i djelatnici centra za socijalnu skrb. Dužnosti i prava skrbnika kao i kontrolu obavljanja skrbničke dužnosti kontrolira centar za socijalnu skrb. U načelu osoba koja se stavlja pod skrbništvo konzultira se u vezi osobe koja se imenuje za skrbnika. U slučaju bilo kakvih nezadovoljstava ili nepravilnosti vezanih za skrbnika i skrbništvo osoba pod skrbništvom treba se obratiti centru za socijalni rad ili to u njenom interesu može napraviti i neka druga osoba kao npr. socijalni radnik ili liječnik u ustanovi u kojoj se liječi.

Koje činjenice su potrebne kako bi se pokrenuo postupak?

U prijedlogu za pokretanje postupka za lišavanje poslovne sposobnosti treba navesti činjenice na kojima se temelji prijedlog i predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice koje pokazuju da osoba nije sposobna brinuti o svojim osobnim potrebama, pravima i interesima ili da ugrožava prava i interese drugih ljudi Sud može pozvati podnositelje prijedloga da podnesu pisani nalaz i mišljenje liječnika ili drugu ispravu glede tih činjenica.

Sud će kad utvrdi da ima dovoljno dokaza koji opravdavaju pokretanje postupka pozvati na ročište osobu koja je podnijela prijedlog za pokretanje postupka, osobu o kojoj se provodi postupak, njezinog skrbnika i centar za socijalnu skrb. Osobe koje su podnijele prijedlog i centar za socijalnu skrb mogu u tijeku postupka sudjelovati pri izvođenju dokaza i raspravi o rezultatima cjelokupnog postupka.

Hoće li osoba o kojoj se provodi postupak lišavanja poslovne sposobnosti biti saslušana na sudu?

Sud će nastojati saslušati osobu o kojoj se provodi postupak. Ako se ta osoba nalazi u psihijatrijskoj ustanovi ili je smještena u socijalnu ustanovu, saslušat će se u pravilu u toj ustanovi. Sud može odustati od pozivanja i saslušavanja osobe o kojoj se provodi postupak, ako bi to za nju moglo biti štetno ili ako saslušanje nije moguće s obzirom na njezino psihičko stanje.

Vještačenje

Prije donošenja odluke sud će pribaviti stručno mišljenje liječnika vještaka o zdravstvenom stanju osobe za koju je pokrenut postupak lišenja poslovne sposobnosti i o utjecaju tog stanja na njezine sposobnosti zaštite svih ili pojedinih osobnih potreba, prava i interesa te na ugrožavanje prava i interesa drugih osoba. Liječnik će o rezultatima pregleda dati pisani nalaz i mišljenje.

Sud može odustati od liječničkog pregleda ako je osoba koju bi trebalo pregledati već po odluci suda smještena u psihijatrijsku ustanovu i ako iz izvješća te ustanove proizlazi da ju je potrebno lišiti poslovne sposobnosti. Sud može odrediti da se osoba koju treba pregledati privremeno, najdulje za vrijeme od tri mjeseca, smjesti u psihijatrijsku ustanovu, ako je to po mišljenju liječnika potrebno radi ocjene njezinoga psihičkog stanja i ako to nije štetno za njezino zdravlje.

Odgoda donošenja odluke zbog liječenja ovisnosti

Ako utvrdi da neku osobu treba djelomice lišiti poslovne sposobnosti zbog zlorabe sredstava ovisnosti, sud može zastati s postupkom i odgoditi donošenje odluke, ako se ta osoba podvrgla liječenju u zdravstvenoj ustanovi.

Sud može tijekom postupka upozoriti osobu koju treba djelomice lišiti poslovne sposobnosti na mogućnost odgađanja donošenja odluke, ako se podvrgne liječenju u zdravstvenoj ustanovi.

Vrijeme na koje se odgađa donošenje odluke ne može biti kraće od šest mjeseci ni dulje od godinu dana, ali sud može opozvati svoju odluku, ako osoba koju treba lišiti poslovne sposobnosti napusti ustanovu za liječenje ili bude iz nje otpuštena zbog narušavanja reda ili na drugi način izbjegne liječenje.

Pri donošenju odluke o prijedlogu za djelomično lišenje poslovne sposobnosti sud će uzeti u obzir i rezultate liječenja u zdravstvenoj ustanovi.

Kome se dostavlja odluka suda o lišenju poslovne sposobnosti ?

Odluka suda o lišenju poslovne sposobnosti dostavlja se stranci koja je podnijela prijedlog za pokretanje postupka, osobi koja se lišava poslovne sposobnosti, njezinom skrbniku i centru za socijalnu skrb.

Sud ne mora odluku dostaviti osobi koja se lišava poslovne sposobnosti ako ona ne može shvatiti značenje i pravne posljedice odluke ili ako bi to bilo štetno za njezino zdravlje.

Kad će sud punoljetnu osobu lišiti poslovne sposobnosti?

Sud će u izvanparničnom postupku punoljetnu osobu koja zbog psihičkog poremećaja ili drugih uzroka nije sposobna brinuti se o osobnim potrebama, pravima i interesima ili koja ugrožava prava i interese drugih osoba, djelomice ili potpuno lišiti poslovne sposobnosti.

Nadležnost centra za socijalnu skrb za pokretanje postupka

Postupak za stavljanje pod skrbništvo (u daljnjem tekstu lišavanje poslovne sposobnosti) i imenovanje skrbnika pokreće po službenoj dužnosti mjesno nadležni centar za socijalnu skrb na temelju neposrednog saznanja ili u povodu obavijesti o razlozima za pokretanje postupka koju su mu dužni dostaviti: matičar, pravosudna, druga državna tijela i tijela lokalne samouprave, bračni drug, srodnici i drugi članovi kućanstva, zdravstvene ustanove. Svatko je dužan obavijestiti centar za socijalnu skrb o potrebi pružanja zaštite osobama koje nisu u stanju brinuti o svojim osnovnim potrebama pravima i interesima ili koja ugrožavaju prava i interese drugih. Zdravstvene ustanove dužne su na zahtjev centra za socijalnu skrb ili po službenoj dužnosti dostaviti podatke centru za socijalnu skrb o duševnim smetnjama i drugim uzrocima radi kojih osoba nije sposobna brinuti se o svojim pravima i interesima. Kad centar za socijalnu skrb pokrene postupak za stavljanje osobe pod skrbništvo, odmah poduzima potrebne mjere za zaštitu njezinih prava i interesa.

Suradnja centra za socijalnu skrb s drugim ustanovama po pitanju skrbništva

Centar za socijalnu skrb surađuje s tijelima državne uprave, lokalne samouprave, pravnim i fizičkim osobama posebice kad je potrebno:

1. pribaviti podatke o osobama koje treba staviti pod skrbništvo;
2. pribaviti prijedloge o osobama pogodnim za skrbnika, odnosno mišljenja o osobama predloženim za skrbnika;
3. pribaviti podatke o nedostacima ili nepravilnostima u radu skrbnika.

Socijalna, odgojno-obrazovna, zdravstvena i druga ustanova, odnosno obitelj u kojoj je štićenik smješten dužna je obavještavati skrbnika i centar za socijalnu skrb o svim važnijim okolnostima koje se odnose na osobu štićenika.

Posebni skrbnik u postupku za lišenje poslovne sposobnosti

Do pravomoćnog sudskog rješenja osobi u postupku za stavljanje pod skrbništvom centar za socijalni rad imenuje skrbnika za poseban slučaj. Za posebnog skrbnika primjenjuju se odredbe o skrbništvu za posebne slučajeve. U rješenju se navodi za koje je radnje ovlašten skrbnik. Radnje za čije poduzimanje skrbnik nije ovlašten osoba poduzima samostalno.

Ima li pravo osoba na sudu biti saslušana?

U postupku pred sudom osoba o kojoj se provodi postupak ima pravo da bude saslušana odnosno da se izjasni o zahtjevima i navodima iznesenim u tijeku postupka, a ako se nalazi u ustanovi za liječenje psihičkih bolesti ili je smještena u socijalnu ustanovu, saslušat će se u pravilu u toj ustanovi.. Sud može odustati od pozivanja i saslušanja osobe o kojoj se provodi postupak, ako bi to za nju moglo biti štetno, ili ako saslušanje nije moguće s obzirom na njezino zdravstveno stanje.

Tko odlučuje hoće li osoba potpuno ili djelomično biti lišena poslovne sposobnosti?

O vrsti lišavanja poslovne sposobnosti odlučuje sud. Sud će prema težini bolesti osobe, odnosno prema stupnju nesposobnosti osobe za brigu o sebi za svoja prava i interese odlučiti hoće li osobu lišiti poslovne sposobnosti djelomice ili potpuno.

Stavljanje pod skrbništvo

Osobu koja je djelomice ili potpuno lišena poslovne sposobnosti odlukom suda, centar za socijalnu skrb stavit će pod skrbništvo i imenovati joj skrbnika u roku od trideset dana od pravomoćnosti sudske odluke.

Upis odluke o skrbništvu i prestanku skrbništva matičaru i zemljišnoknjižnom odjelu općinskog suda

Odluku o stavljanju pod skrbništvo i o prestanku skrbništva kao i odluku o roditeljskoj skrbi i prestanku roditeljske skrbi nakon punoljetnosti centar za socijalnu skrb će u roku od osam dana od dana pravomoćnosti odluke dostaviti matičaru radi upisa u maticu rođenih i zemljišnoknjižnom odjelu općinskog suda na čijem području osoba pod skrbništvom ima nekretnine radi zabilježbe, odnosno brisanja zabilježbe u zemljišne knjige. Centar za socijalnu skrb može i prije donošenja odluke o skrbništvu od zemljišnoknjižnog odjela općinskog suda na čijem području osoba ima nekretnine, zatražiti zabilježbu u zemljišne knjige o pokretanju postupka za stavljanje osobe pod skrbništvo.

Potpuno i djelomično lišavanje poslovne sposobnosti

Osobu potpuno lišenu poslovne sposobnosti zastupa u pravnom prometu njezin skrbnik kao zakonski zastupnik. Osoba potpuno lišena poslovne sposobnosti neće moći poduzimati mjere, radnje, sklapati pravne poslove ili davati pravno relevantne izjave volje koje se odnose na njezina osobna stanja ili imovinska prava, osim ako je u zakonu drukčije određeno (npr. mogućnost sklapanja braka osobe koja je potpuno lišena poslovne sposobnosti). Izjave koje se tiču osobnih stanja mogu se odnositi na brak, roditeljstvo, status štićenika i drugo.

Što ne može skrbnik osobe potpuno lišene poslovne sposobnosti?

Skrbnik osobe potpuno lišene poslovne sposobnosti ne može je zastupati u nekim osobnim izjavama volje poput priznanja očinstva (tu osobnu izjavu osobe zamjenjuje sudska odluka, odnosno uz suglasnost centra za socijalnu skrb).

Djelomično lišenje poslovne sposobnosti

Zbog načela da se što manje zadire u prava osobe kojoj se ograničava poslovna sposobnost sud u odluci-rješenju određuje mjere, radnje i poslove koje osoba nije sposobna samostalno poduzimati, primjerice raspolagati imovinom, plaćom ili drugim stalnim novčanim primanjima, upravljati imovinom, odlučiti o zapošljavanju, davati izjave ili poduzimati radnje koje se odnose na brak, roditeljsku skrb i druga osobna stanja. Poslove koji nisu određeni u odluci suda osoba djelomice lišena poslovne sposobnosti može samostalno poduzimati, bez prijašnjeg ili naknadnog odobrenja njezina skrbnika-dakle za njihovo obavljanje ima poslovnu sposobnost.

Osoba djelomice lišena poslovne sposobnosti može sklopiti brak ako je sposobna za rasuđivanje, priznati materinstvo i očinstvo ako je sposobna shvatiti značenje priznanja, kao majka dati suglasnost na priznanje očinstva, ako osoba koju treba djelomice lišiti poslovne sposobnosti skrbi o djetetu, odluka može sadržavati i navod o roditeljskoj skrbi. Punoljetna osoba koja je djelomice lišena poslovne sposobnosti parnično je sposobna u granicama svoje poslovne sposobnosti (prema Zakonu o parničnom postupku). Osoba lišena poslovne sposobnosti (potpuno ili djelomice) **ne može** biti posvojitelj, kao ni skrbnik.

Tko može biti skrbnik?

Poslove skrbnika može obavljati roditelj i tad se to naziva roditeljska skrb nakon punoljetnosti, bilo koja druga osoba koju imenuje centar za socijalnu skrb i zaposlenici centra.

Roditeljska skrb nakon punoljetnosti

Ako osoba lišena poslovne sposobnosti ima roditelje koji pristanu i sposobni su skrbiti o punoljetnom djetetu, centar za socijalnu skrb donijet će odluku o roditeljskoj skrbi nakon punoljetnosti. Na ovaj oblik skrbništva primjenjuju se odgovarajuće odredbe Obiteljskog zakona o djetetovim pravima i dužnostima, kao i o odgovornosti, pravima i dužnostima roditelja. Kad je osoba djelomice lišena poslovne sposobnosti centar za socijalnu skrb odlučit će o ostvarivanju roditeljske skrbi i odrediti u skladu sa sudskom odlukom o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti koje će sadržaje roditeljske skrbi i s kojim ovlastima ostvarivati roditelji.

Kako skrbništvo/ lišavanje poslovne sposobnosti utječe na život osobe pod skrbništvom?

Na skrbništvo treba gledati kao na pomoć osobi koja zbog bolesti ne može sama dostatno ili adekvatno brinuti o sebi, o svojim pravima i interesima, stoga je pretpostavka da će skrbništvo poboljšati kvalitetu života osobe. Osobe kojima je potrebno skrbništvo trebale bi na to gledati kao na pomoć, a ne kao neuspjeh ili kaznu. Dobro je da u slučajevima kada postoji potreba za skrbništvom razgovarate sa vašim liječnikom ili socijalnim radnikom. To također napravite kada niste zadovoljni skrbništvom ili sumnjate u neke nepravilnosti.

Prestanak skrbništva/ vraćanje poslovne sposobnosti

Skrbništvo prestaje smrću štićenika ili prestankom okolnosti zbog kojih je osoba pod skrbništvom. O vraćanju poslovne sposobnosti odlučuje sud.

Postupak za vraćanje poslovne sposobnosti pokrenut će sud po službenoj dužnosti ili rodbina i skrbnik uz odobrenje centra za socijalnu skrb ili osoba o kojoj će se voditi postupak vraćanja poslovne sposobnosti. Sud može odlučiti da osoba koja je prijašnjom odlukom bila potpuno lišena poslovne sposobnosti bude samo djelomično lišena te sposobnosti (djelomično vraćanje poslovne sposobnosti), ako se za to steknu zakonski razlozi., ako prestanu razlozi zbog kojih je osoba bila pod skrbništvom sud će osobi vratiti poslovnu sposobnost.

Što ako sud odbije prijedlog vraćanja poslovne sposobnosti?

Ako odbije prijedlog za potpuno ili djelomično vraćanje poslovne sposobnosti, sud može odlučiti da se prije isteka određenog roka, ali ne duljeg od godinu dana, ne može ponovno tražiti vraćanje poslovne sposobnosti, ako iz ishoda postupka s velikom vjerojatnošću proizlazi da za određeno vrijeme ne treba očekivati izlječenje ili znatno poboljšanje psihičkog stanja ili drugih okolnosti zbog kojih je osoba lišena poslovne sposobnosti. Prijedlog za vraćanje poslovne sposobnosti koji je podnesen prije isteka navedenog roka sud će odbaciti. U postupku za djelomično ili potpuno vraćanje poslovne sposobnosti primjenjuju se na odgovarajući način odredbe ovoga Zakona o postupku za lišenje poslovne sposobnosti, *što znači kako će za vraćanje poslovne sposobnosti trebati vještačenje.*

Tko kontrolira skrbništvo i postojanje daljnje potrebe za skrbništvom ?

Centar za socijalnu skrb kontrolira potrebu za skrbništvom praćenjem prilika u kojima štićenik živi i praćenjem zdravstvenog stanja štićenika preko mišljenja liječnika primarne medicine.

Izvještaj o zdravstvenom stanju

Centar za socijalnu skrb *će svake tri godine* zatražiti mišljenje liječnika primarne zdravstvene zaštite o zdravstvenom stanju osobe pod skrbništvom koji je na zahtjev

centra dužan dostaviti mišljenje o zdravlju štićenika s obzirom na razlog lišenja poslovne sposobnosti.

Praćenje prilika u kojima štićenik živi

Centar za socijalnu skrb prati prilike u kojima štićenik živi. Djelatnik centra za socijalnu skrb dužan je najmanje *dva puta godišnje* obići štićenika kao i kad to zatraži skrbnik odnosno štićenik. Djelatnik centra za socijalnu skrb dužan je u roku od osam dana od obilaska štićenika o tome sačiniti izvješće. Centar za socijalnu skrb prati rad skrbnika i pruža mu potrebnu pomoć.

Izmjena skrbnika i prestanak skrbništva

Skrbništvo, odnosno roditeljska skrb za punoljetne osobe lišene poslovne sposobnosti prestaje kad sudska odluka o vraćanju poslovne sposobnosti postane pravomoćna. Kad poslove skrbnika obavlja roditelj u slučaju promijenjenih okolnosti centar za socijalnu skrb donijet će odluku o prestanku roditeljske skrbi nakon punoljetnosti i osobu staviti pod skrbništvo. (Kad roditelji umru ili nisu više u mogućnosti obavljati te dužnosti.)

Tko može biti skrbnik?

Za skrbnika se imenuje osoba koja ima osobine i sposobnosti za obavljanje skrbništva i koja pristane biti skrbnikom, a mora biti poslovno sposobna osoba. Centar za socijalnu skrb dužan je upoznati osobu koju namjerava imenovati skrbnikom sa značenjem skrbništva, te pravima i dužnostima skrbnika. Skrbnik se prvo traži među članovima obitelji štićenika. Sposobnost skrbnika bi trebala obuhvaćati i vještinu upravljanja štićenikovom imovinom kao dobar domaćin, a centar za socijalnu skrb može odlučiti da pojedine poslove za štićenika obavlja službenik centra ili druga osoba osposobljena za pojedinu vrstu poslova (odvjetnik, npr.).

Zaposlenik centra za socijalnu skrb kao skrbnik

Skrbnik može biti i zaposlenik Centra za socijalnu skrb ako to zahtijevaju okolnosti slučaja i dobrobit štićenika. Kada je skrbnik zaposlenik centra za socijalnu skrb to se naziva neposredno skrbništvo i u tu svrhu imenuje se osoba zaposlena u tom centru. Skrbnikom ne može biti imenovan ravnatelj niti službenik koji obavlja pravne poslove skrbništva u tom centru. Za imenovanje skrbnika koji je zaposlen u centru za socijalnu skrb nije potreban njegov pristanak. Ista osoba može biti skrbnik više štićenika, ako to nije u suprotnosti s njihovim interesima.

Može li osoba kojoj se postavlja skrbnik odlučivati o izboru skrbnika?

Centar za socijalnu skrb zatražit će od štićenika koji je sposoban shvatiti o čemu se radi i od njegovih bližih srodnika mišljenje o osobi koju namjerava imenovati skrbnikom.

Tko ne može biti skrbnik ?

Skrbnik ne može biti osoba koja je lišena roditeljske skrbi, osoba lišena poslovne sposobnosti, čiji su interesi u suprotnosti s interesima štićenika, od koje se, s obzirom na njezino ponašanje i osobine te odnose sa štićenikom, ne može očekivati da će pravilno obavljati dužnosti skrbnika, s kojom je štićenik sklopio ugovor o doživotnom uzdržavanju, s čijim je bračnim drugom štićenik sklopio ugovor o doživotnom uzdržavanju.

Prava i dužnosti skrbnika

Centar za socijalnu skrb odlukom o imenovanju skrbnika određuje njegove dužnosti i prava.

Skrbnik je dužan savjesno se brinuti o osobi, pravima, obvezama i dobrobiti štićenika, upravljati njegovom imovinom te poduzimati mjere da se osoba osposobi za samostalan život i rad. Centar za socijalnu skrb može odlukom ograničiti ovlasti skrbnika, ako je to u interesu štićenika i odlučiti da pojedine poslove za štićenika obavlja službenik centra za socijalnu skrb ili druga osoba osposobljena za takvu vrstu poslova. Skrbnik je dužan uz pomoć centra za socijalnu skrb poduzeti potrebne mjere radi osiguranja sredstava za životne potrebe štićenika. Skrbnik zastupa štićenika. Skrbnik samostalno obavlja poslove redovitog upravljanja štićenikovom imovinom ako odlukom centra za socijalnu skrb nije drukčije određeno.

Izvješće skrbnika

Skrbnik je dužan svakih šest mjeseci i kad to zatraži centar za socijalnu skrb podnijeti izvješće o svojem radu i o stanju štićenikove imovine.

Skrbnik koji je po Obiteljskom zakonu dužan uzdržavati štićenika (roditelj, srodnici) dužan je, svake godine i kad to zatraži centar za socijalnu skrb, podnijeti izvješće o svojem radu i stanju štićenikove imovine. Izvješće se podnosi u pisanom obliku ili usmeno na zapisnik. U izvješću skrbnik mora navesti kako se brinuo o osobi štićenika i o zaštiti njegovih prava i dobrobiti te podatke o upravljanju i raspolaganju štićenikovom imovinom, o prihodima i rashodima štićenika i druge podatke značajne za osobu štićenika u proteklom razdoblju. U slučaju neposrednog skrbništva izvješće podnosi zaposlenik centra stručnom vijeću centra za socijalnu skrb. Centar za socijalnu skrb dužan je razmotriti izvješće skrbnika i u slučaju potrebe poduzeti odgovarajuće mjere radi zaštite dobrobiti štićenika.

Kad skrbnik treba odobrenje centra za socijalnu skrb ?

Za poduzimanje važnijih mjera glede osobe, osobnog stanja ili zdravlja štićenika skrbniku treba odobrenje centra za socijalnu skrb. NAVESTI PRIMJER (da li npr., smještaj štićenika u dom... PRODAJE IMOVINE...)

Tko plaća troškove za životne potrebe štićenika?

Izdatci za životne potrebe štićenika namiruju se iz štićenikovih prihoda, sredstava dobivenih od osoba koje su po zakonu dužne uzdržavati štićenika, sredstava socijalne skrbi, sukladno odredbama zakona, štićenikove imovine i drugih izvora.. Iznimno, ako je to za dobrobit štićenika, izdatci za njegove životne potrebe mogu se, prije sredstava socijalne skrbi, namiriti iz štićenikove imovine koja ne služi za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba štićenika i članova njegove obitelji.

Uvažavaju li se mišljenje, želje i osjećaji osobe koja je lišena poslovne sposobnosti?

Prije poduzimanja važnijih mjera zaštite osobe štićenika ili njegovih imovinskih interesa skrbnik je dužan razmotriti mišljenje, želje i osjećaje štićenika. Skrbnik će nastojati punoljetnog štićenika uključiti u svakodnevni život i slobodne aktivnosti ovisno o njegovu zdravstvenom stanju i sposobnostima.

Centar za socijalnu skrb zatražit će štićenikovo mišljenje za imenovanje skrbnika i o razrješenju njegova skrbnika, ako je on sposoban shvatiti o čemu se radi.

Što se događa s imovinom štićenika?

Ako štićenik ima imovinu, centar za socijalnu skrb će bez odgode **popisati i** opisati tu imovinu i povjeriti je na upravljanje skrbniku. Popisu imovine prisustvuju članovi povjerenstva u sastavu: predstavnik centra za socijalnu skrb, ureda državne uprave, skrbnik, osoba kod koje se imovina nalazi i štićenik ako je sposoban shvatiti o čemu se radi. Članove povjerenstva imenuje centar za socijalnu skrb.

Ako povjerenstvo ocijeni da je za opis određenih pokretnina potrebno posebno stručno znanje koje nemaju članovi povjerenstva, zatražit će da to učini stručna osoba.

Centar za socijalnu skrb će, kada ocijeni da je potrebno, popisati i opisati imovinu štićenika te poduzeti druge mjere za osiguranje imovine i prije donošenja odluke o skrbništvu.

Ako štićenik ima nekretnine na području drugog centra za socijalnu skrb, nadležni centar za socijalnu skrb može ovlastiti taj centar za socijalnu skrb da postavi posebnog skrbnika za vođenje brige o toj imovini. Odobrenje za otuđenje ili opterećenje nekretnina u tom slučaju daje centar za socijalnu skrb nadležan za cjelokupnu brigu o štićeniku.

Skrbnik može uz odobrenje centra za socijalnu skrb poduzeti posao koji prelazi redovito poslovanje imovinom i pravima štićenika, a osobito: otuđiti ili opteretiti štićenikove nekretnine, otuđiti iz štićenikove imovine pokretnine veće vrijednosti, raspolagati štićenikovim imovinskim pravima. Centar za socijalnu skrb u odluci o odobrenju poslova određuje namjenu pribavljenih sredstava i nadzire njihovu uporabu.

Djelatnik centra za socijalnu skrb i njegov bračni drug ne mogu sa štićenikom sklopiti ugovor o otuđenju ili opterećenju štićenikove imovine.

Naknada skrbniku

Skrbnik ima pravo na mjesečnu naknadu, ovisno o njegovu radu i zalaganju u zaštiti štíćenikovih prava i dobrobiti. Pravo na naknadu nema skrbnik koji je po ovom zakonu dužan uzdržavati štíćenika. Naknada skrbniku isplaćuje se iz sredstava štíćenika ako se time ne ugrožava podmirenje osnovnih životnih potreba štíćenika. Skrbnik ima pravo na naknadu opravdanih troškova koju mu odobri centar za socijalnu skrb iz sredstava kojim se namiruju izdatci za životne potrebe štíćenika prema ovom Zakonu ako se time ne ugrožava podmirenje osnovnih životnih potreba štíćenika. Skrbnik zaposlen u centru za socijalnu skrb ima pravo na mjesečnu naknadu za poslove skrbništva koje uz posebno odobrenje ravnatelja obavlja izvan uredovnog vremena. Ako se sredstva za naknade skrbniku ne mogu namiriti iz sredstava kako je gore navedeno, namirit će se na teret sredstava socijalne skrbi.

Odgovornost skrbnika za štetu

Skrbnik odgovara za štetu koju je skrivio u obavljanju svojih dužnosti. Centar za socijalnu skrb utvrdit će iznos štete i pozvati skrbnika da je u određenom roku naknadi te istovremeno podnijeti zahtjev sudu da se štíćenikova tražbina osigura na skrbnikovoj imovini. Ako skrbnik u određenom roku ne naknadi štetu, centar za socijalnu skrb će izravno ili preko posebnog skrbnika podnijeti tužbu za naknadu štete. Radi zaštite štíćenikovih prava koja su povrijeđena nepravilnim skrbnikovim radom, centar za socijalnu skrb dužan je prema skrbniku poduzeti i druge mjere predviđene zakonom.

Imenovanje novog skrbnika

Ako skrbnik umre ili samovoljno prestane obavljati svoju dužnost ili ako nastanu okolnosti koje sprječavaju skrbnika da obavlja svoju dužnost, centar za socijalnu skrb će bez odgode štíćeniku imenovati novog skrbnika.

Razrješenje skrbnika

Centar za socijalnu skrb razriješit će skrbnika dužnosti ako utvrdi da je u obavljanju dužnosti nemanan, ugrožava štíćenikove interese, zlorabi svoje ovlasti ili ako ocijeni da bi za štíćenika bilo korisnije da mu se imenuje drugi skrbnik.

Centar za socijalnu skrb zatražit će štíćenikovo mišljenje o razrješenju njegova skrbnika, ako je on sposoban shvatiti o čemu se radi.

Centar za socijalnu skrb razriješit će skrbnika dužnosti kad on to zatraži, a najkasnije u roku od dva mjeseca od dana podnošenja zahtjeva.

Centar za socijalnu skrb će bez odgode štíćeniku imenovati novog skrbnika.

U slučaju prestanka skrbništva centar za socijalnu skrb pozvat će skrbnika da u određenom roku podnese izvješće o svojem radu i stanju štíćenikove imovine, te da preda imovinu na upravljanje štíćeniku ili njegovu roditelju ili posvojitelju.

Predaja se obavlja u nazočnosti skrbnika, štíćenika, roditelja ili posvojitelja i službenika centra za socijalnu skrb, o čemu se sastavlja zapisnik.

U kojim se slučajevima imenuje posebni skrbnik?

Radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa centar za socijalnu skrb imenovat će posebnog skrbnika:

1. osobi za koju je podnesen prijedlog za lišenje poslovne sposobnosti do izdavanja rješenja o skrbništvu nakon postupka na sudu
2. osobi kojoj najmanje tri mjeseca nije poznato boravište ili nije dostupna, a nema punomoćnika
3. štićeniku kad postoji sukob interesa između njega i njegovog skrbnika ili bliskog srodnika odnosno bračnog druga skrbnika, u imovinskim postupcima ili sporovima, odnosno pri sklapanju pojedinih pravnih poslova
4. štićenicima u slučaju spora ili sklapanja pravnog posla između njih kad imaju istog skrbnika
5. i u drugim slučajevima kad je to potrebno radi zaštite prava i interesa štićenika.

Ima li osoba pravo na skrbnika za posebne slučajeve kad nije lišena poslovne sposobnosti?

U slučaju kad ne postoji potreba za stavljanje pod skrbništvo, a zbog svog stanja niste u stanju voditi neke pravne radnje, može vam se također imenovati skrbnik za posebni slučaj koji će vam pomoći u rješavanju situacije zbog koje je imenovan.

Prava i dužnosti posebnog skrbnika

Odlukom o imenovanju posebnog skrbnika utvrđuju se njegove dužnosti i ovlasti. Odredbe o pravima, dužnostima i odgovornostima skrbnika primjenjuju se na odgovarajući način i na posebnog skrbnika.

Žalba protiv odluke centra za socijalnu skrb o imenovanju posebnog skrbnika u pravilu ne odgađa primjenu odluke.

Posebni skrbnik dužan je podnijeti izvješće o svom radu na zahtjev centra za socijalnu skrb tijekom obavljanja poslova skrbništva u roku koji odredi centar za socijalnu skrb, a po okončanju slučaja za koji je bio imenovan u roku od osam dana.

Posebni skrbnik u postupku lišenja poslovne sposobnosti

Centar za socijalnu skrb odredit će obim dužnosti i ovlasti skrbniku osobe za koju je podnesen prijedlog za lišenje poslovne sposobnosti, uzimajući u obzir njezino zdravstveno stanje. Dužnost skrbnika za poseban slučaj prestaje kad odluka o stavljanju pod skrbništvo ili o roditeljskoj skrbi nakon punoljetnosti postane konačna ili kad sudska odluka da ne postoje razlozi za lišenje poslovne sposobnosti postane pravomoćna.

Posebni skrbnik u slučaju spora između štíćenika i centra za socijalnu skrb

U slučaju spora između štíćenika i centra za socijalnu skrb, sud će u izvanparničnom postupku radi zaštite prava i interesa tog štíćenika imenovati posebnog skrbnika i odrediti obim njegovih ovlasti.

Prijedlog sudu za postavljanje skrbnika može podnijeti ustanova i druga pravna ili fizička osoba koja dozna za takav slučaj.

Prava i dužnosti posebnog skrbnika prestaju kad odluka o prestanku tog skrbništva postane konačna.

Žalbe na odluke centra za socijalnu skrb

Maloljetni štíćenik koji je navršio petnaest godina života i štíćenik koji je djelomice lišen poslovne sposobnosti imaju pravo izjaviti žalbu na odluku o imenovanju odnosno razrješenju skrbnika kao i na odluke u kojima se odlučuje o njihovim pravima i dobrobiti. Žalba odgađa primjenu odluke.

Promjena odluka centra za socijalnu skrb

Centar za socijalnu skrb može mijenjati svoje odluke kad to zahtijevaju interesi štíćenika.

Pritužba na rad skrbnika

Štíćenik, njegov bračni drug, srodnici u ravnoj lozi, pravosudna tijela, tijela državne uprave, lokalne samouprave, socijalne, zdravstvene i prosvjetne ustanove mogu podnijeti pritužbu na rad skrbnika centru za socijalnu skrb. Centar za socijalnu skrb ispituje osnovanost pritužbe i poduzima zakonom određene mjere. Navedene osobe mogu podnijeti ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi pritužbu na rad centra za socijalnu skrb u svezi s obavljanjem pojedinih skrbničkih poslova. Ako je pritužba osnovana, ministarstvo daje upute centru za socijalnu skrb kako treba postupiti i određuje rok u kojem je dužan dostaviti obavijest o poduzetim radnjama.

Kome se dostavlja odluka suda o lišenju poslovne sposobnosti?

Odluka suda o lišenju poslovne sposobnosti dostavlja se stranci (npr. centru za socijalni rad) koja je podnijela prijedlog za pokretanje postupka, osobi koja se lišava poslovne sposobnosti, njezinom skrbniku i centru za socijalnu skrb.

Sud ne mora odluku dostaviti osobi koja se lišava poslovne sposobnosti ako ona ne može shvatiti značenje i pravne posljedice odluke ili ako bi to bilo štetno za njezino zdravlje. Sud će po službenoj dužnosti obavijestiti centar za socijalnu skrb o pravomoćnosti odluke o lišenju poslovne sposobnosti, odnosno o nastanku pravnih posljedica te odluke kad te posljedice nastaju prije pravomoćnosti.

Uzdržavanje

Uzdržavanje je dužnost i pravo roditelja i djece, bračnih i izvanbračnih drugova i srodnika u ravnoj lozi, kad je to predviđeno ovim Zakonom.

Navede osobe međusobnom uzdržavanju pridonose prema svojim mogućnostima i potrebama uzdržavane osobe. Ne može se dječji od dužnosti i prava na uzdržavanje

Uzdržavanje djece, roditelja i drugih srodnika

Roditelji su dužni uzdržavati svoje maloljetno dijete. Dijete koje se redovito školuje roditelji su dužni uzdržavati i nakon punoljetnosti. Punoljetno dijete koje je završilo školovanje, a ne može se zaposliti roditelji su dužni uzdržavati godinu dana nakon školovanja. Punoljetno dijete koje zbog bolesti nije sposobno za rad, roditelji su dužni uzdržavati dok ta nesposobnost traje. Dijete koje ima prihode dužno je pridonositi za svoje uzdržavanje. Roditelj kojem je ograničena ili oduzeta roditeljska skrb ili roditeljsku skrb ne ostvaruje, ne oslobađa se dužnosti uzdržavanja djeteta.

Punoljetno dijete je dužno uzdržavati roditelja koji nije sposoban za rad, a nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine.

Dijete se može osloboditi dužnosti uzdržavanja roditelja koji ga iz neopravdanih razloga nije uzdržavao u vrijeme kad je to bila njegova zakonska obveza.

Uzdržavanje bračnog druga

Bračni drug koji nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, a nije sposoban za rad ili se ne može zaposliti, ima pravo na uzdržavanje od svoga bračnog druga.

DISKRIMINACIJA

Zakon zabranjuje diskriminaciju i štiti dostojanstvo čovjeka. Diskriminacija je zabranjena po Zakonu o radu i Zakonu o ravnopravnosti spolova. Zakon o ravnopravnosti spolova definira i uređuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce. Ravnopravnost spolova znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Što je to diskriminacija?

Diskriminacija je svaki oblik nejednakog postupanja prema osobama na temelju nekih njihovih obilježja kao što su spol, dob, boja kože, spolna orijentacija, vjera, rasa, nacionalnost, etnička pripadnost, invaliditet, psihička ili tjelesna bolest ili neke druge osobine. Diskriminacija je stavljanje neke osobe u nepovoljni položaj ili zakidanje za neko pravo zato što ima neko obilježje po kojem se vrši diskriminacija kao što je to npr. liječenje od psihičke bolesti

Osobe koje se liječe od psihičke bolesti vrlo često su stigmatizirane i diskriminirane. Stigmatizacija povezana sa psihičkom bolesti znači nekoga negativno obilježiti zato što ima psihičku bolest ili se liječi ili se liječio zbog psihičke bolesti.

Obilježja po kojima se može diskriminirati

Zabranjena je izravna ili neizravna diskriminacija osobe koja traži zaposlenje i radnika, osobe koja se zaposli na temelju rase, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, bračnoga stanja, porodičnih obveza, dobi, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, rođenja, društvenog položaja, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci, članstva ili nečlanstva u sindikatu te tjelesnih ili duševnih poteškoća.

Izravna diskriminacija znači svako postupanje uvjetovano temeljem gornjih obilježja osobe koja osobu koja traži posao ili radnika stavlja ili je osoba bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji. npr. u oglasu za posao se traži mlađa muška osoba (diskriminacija po dobi i spolu).

Neizravna diskriminacija postoji kad određena naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, osobu koja traži posao ili radnika, zbog njenoga određenog obilježja, statusa, opredjeljenja, uvjerenja ili vrijednosnog sustava koji čine temelje za zabranu diskriminacije stavlja ili bi stavila u nepovoljniji položaj u odnosu na druge osobe, npr. raspitivanje o djevojačkom prezimenu da bi se doznao bračni status.

Gdje je diskriminacija zabranjena na području rada?

Diskriminacija u području rada zabranjena je u odnosu na:

1. uvjete za zapošljavanje, uključujući kriterije i uvjete za izbor kandidata za obavljanje određenog posla, u bilo kojoj grani djelatnosti i na svim razinama profesionalne hijerarhije; 2. napredovanja na poslu; 3. pristupa svim vrstama i stupnjevima stručnog osposobljavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije; 4. uvjetima zaposlenja i rada i svim pravima iz radnog odnosa i u svezi s radnim odnosom, uključujući jednakost plaća; 5. otkazu ugovora o radu; 6. pravima članova i djelovanja u udrugama radnika ili poslodavaca ili u bilo kojoj drugoj profesionalnoj organizaciji, uključujući povlastice koje proizlaze iz toga članstva.

Kolektivni ugovori moraju biti u skladu sa zakonom o radu. U slučaju kad u kolektivnom ugovoru, pravilniku o radu i ugovoru postoje neke stavke koje upućuju na diskriminaciju taj ugovor je nevažeći.

Podaci koji se ne smiju tražiti od radnika ili osobe koja traži posao?

Pri sklapanju ugovora o radu poslodavac ne smije tražiti od zaposlenika podatke koji nisu u neposrednoj svezi s radnim odnosom.. U principu to se odnosi na sve podatke koji bi mogli biti osnova za diskriminaciju, tako npr. ne smije postavljati pitanja o trudnoći, o bolesti, uključujući i psihičku bolest. *Na nedopuštena pitanja se ne mora odgovoriti.*

Što nije diskriminacija ?

Ne smatra se diskriminacijom pravljenje razlike, isključenje ili davanje prvenstva u odnosu na određeni posao kada je priroda posla takva ili se posao obavlja u takvim uvjetima da karakteristike povezane s nekim od temelja koji mogu predstavljati diskriminaciju su stvarni i odlučujući uvjet obavljanja posla, pod uvjetom da je svrha koja se time želi postići opravdana i uvjet odmjeren.

Sve mjere predviđene ovim ili posebnim zakonom i odredbe ovoga ili posebnih zakona, kolektivnih ugovora, pravilnika o radu i ugovora o radu koje se odnose na posebnu zaštitu i pomoć određenim kategorijama radnika, a posebice one o zaštiti invalida, starijih radnika, trudnica i žena koje koriste neko od prava iz zaštite majčinstva, kao i odredbe koje se odnose na posebna prava roditelja, posvojitelja i skrbnika ne smatraju se diskriminacijom niti smiju biti temelj diskriminacije.

Što je to uznemiravanje i spolno uznemiravanje?

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od temelja za diskriminaciju kao što su npr. psihička bolest koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe koja traži zaposlenje i radnika, a koje uzrokuje strah ili neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje. Npr. kada netko na vašem radnom mjestu ima uvredljive primjedbe na račun toga što ste liječeni zbog psihičke bolesti pa vas naziva uvredljivim imenima, ponižava, neugodno komentira i slično.

Spolno uznemiravanje je svako verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje seksualne naravi koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe koja traži zaposlenje i radnika, a koje uzrokuje strah ili neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, npr. uvjetovanje dobivanja radnog mjesta seksualnim odnosom.

Što je to diskriminacija na temelju spola?

Diskriminacija na temelju spola predstavlja svako izravno ili neizravno razlikovanje, isključivanje ili ograničenje temeljeno na spolu kojim se otežava ili negira ravnopravno priznanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava muškaraca i žena u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, građanskom i svakom drugom području života.

Zabranjuje se diskriminacija na temelju bračnog ili obiteljskog statusa i spolne orijentacije. Poticanje druge osobe na diskriminaciju smatra se diskriminacijom u smislu ovoga Zakona. Nitko ne smije trpiti štetne posljedice zbog toga što je kao svjedok ili žrtva diskriminacije na temelju spola dao iskaz pred nadležnim tijelom ili upozorio javnost na slučaj diskriminacije. Protivljenje radnika ponašanju koje predstavlja uznemiravanje ili spolno uznemiravanje ne smije biti razlog za diskriminaciju radnika

Ima li diskriminirana osoba pravo na nadoknadu štete?

U slučajevima diskriminacije osoba koja traži zaposlenje i zaposlena osoba može zahtijevati naknadu štete.

Kakav je postupak u slučaju spora zbog diskriminacije ?

Na poslodavcu je teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije ako osoba koja traži zaposlenje odnosno radnik u slučaju spora iznese činjenice koje opravdavaju sumnju da je poslodavac postupio protivno odredbama o zabrani diskriminacije.

Zaštita dostojanstva radnika na radnom mjestu

Dostojanstvo radnika štiti se od uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja poslodavca, nadređenih, suradnika i osoba s kojima radnik redovito dolazi u doticaj u obavljanju svojih poslova. Uznemiravanje i spolno uznemiravanje predstavlja povredu obveza iz radnog odnosa. Poslodavac je dužan zaštititi dostojanstvo radnika za vrijeme obavljanja posla tako da im osigura uvjete rada u kojima neće biti izloženi uznemiravanju ili spolnom uznemiravanju. Ova zaštita uključuje i poduzimanje preventivnih mjera. Postupak i mjere zaštite dostojanstva radnika uređuju se kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili pravilnikom o radu.

Kome se možete obratiti u slučaju napada na vaše dostojanstvo i što te osobe trebaju poduzeti?

Poslodavac i za to posebno imenovana osoba primaju pritužbe vezane za povredu dostojanstva. Poslodavac koji zapošljava više od 20 radnika dužan je imenovati osobu koja je osim njega ovlaštena primati i rješavati pritužbe vezane za zaštitu dostojanstva radnika. Poslodavac ili imenovana osoba za zaštitu dostojanstva radnika dužna je, u roku utvrđenom kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili pravilnikom o radu, a najkasnije u roku od osam dana od dostave pritužbe, ispitati pritužbu i poduzeti sve potrebne mjere primjerene pojedinom slučaju radi sprječavanja nastavka uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja ako utvrdi da ono postoji.

Što ako poslodavac ne reagira primjereno?

Ako poslodavac u roku od osam dana ne poduzme mjere za sprječavanje uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja ili ako su mjere koje je poduzeo očito neprimjerene, radnik koji je uznemiravan ili spolno uznemiravan ima pravo prekinuti rad dok mu se ne osigura zaštita, pod uvjetom da je u daljnjem roku od osam dana zatražio zaštitu pred nadležnim sudom. Ako postoje okolnosti zbog kojih nije opravdano očekivati da će poslodavac zaštititi dostojanstvo radnika, radnik nije dužan dostaviti pritužbu poslodavcu i ima pravo prekinuti rad, pod uvjetom da je zatražio zaštitu pred nadležnim sudom i o tome obavijestio poslodavca u roku od osam dana od dana prekida rada.

U slučaju da se odlučujete za prekid rada, dobro je da se prije savjetujete s odvjetnikom i potražite savjet udruga koje se bave ovim problemom.

Što je s plaćom nakon prekida rada zbog diskriminacije?

Za vrijeme prekida rada iz razloga povezanih sa uznemiravanjem i seksualnim uznemiravanjem radnik ima pravo na naknadu plaće u visini kao da je radio.

Jesu li su podatci tajni?

Svi podaci utvrđeni u postupku zaštite dostojanstva radnika su tajni.

PRAVA IZ ZAKONA O RADU

Zakonom o radu se uređuju radni odnosi

Temeljne obveze i prava iz radnog odnosa prema zakonu o radu

Poslodavac je dužan osigurati zaposleniku uvjete za siguran rad, u skladu s posebnim zakonom i drugim propisima. Osoba koja zapošljava (poslodavac) obvezna je u radnom odnosu zaposleniku dati posao te mu za obavljeni rad isplatiti plaću a zaposlenik je obavezan prema uputama poslodavca datim u skladu s naravi i vrstom rada, osobno obavljati preuzeti posao. Poslodavac ima pravo pobliže odrediti mjesto i način obavljanja rada, poštujući pritom prava i dostojanstvo zaposlenika.

Prekovremeni rad

U slučaju više sile, izvanrednog povećanja opsega rada i u drugim sličnim slučajevima prijeke potrebe, radnik na zahtjev poslodavca mora raditi duže od punog radnog vremena najviše 10 sati tjedno.

Ako prekovremeni rad traje duže od četiri tjedna neprekidno ili više od 12 tjedana tokom kalendarske godine i kada prekovremeni rad svih radnika jednog poslodavca prelazi 10 % ukupnog radnog vremena, o prekovremenom radu se treba obavijestiti inspektor rada. Inspektor rada će zabraniti prekovremeni rad kada on štetno utječe na zdravlje ljudi i kada onemogućava zapošljavanje novih osoba.

Radnik koji radi najmanje šest sati dnevno u principu ima 30 minuta pauze dnevno koja se uračunava u radno vrijeme.

Između dva uzastopna radna dana radnik ima pravo na odmor od najmanje 12 h dnevno. Radnik ima pravo na tjedni odmor nedjeljom u trajanju 24 h neprekidno, u slučaju da je prijeko potrebno da radi nedjeljom, mora mu se osigurati jedan dan odmora tjedno.

Godišnji odmor

Radnik ima pravo na plaćeni godišnji odmor u najmanjem trajanju od 18 dana.

Rad noću

Zabranjen je rad noću ženama u industriji s iznimkama žena koja obavljaju vodeće i tehničke poslove, žena zaposlenih u zdravstvenoj i socijalnoj službi. Postoje neki izuzeci o kojima se mora složiti ministarstvo zaduženo za rad i uz pristanak sindikata.

Plaća

Poslodavac kojeg obvezuje kolektivni ugovor ne smije radniku obračunati i isplatiti plaću u iznosu manjem od iznosa određenog kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu, a kada plaća nije određena na ovaj način, dužan je isplatiti primjerenu plaću (plaću koja se redovito plaća za jednaki rad) . Plaće žena i muškaraca za jednaki rad su jednake.

Naknada plaće odnosi se na plaću za vrijeme koje radnik ne radi a ima po zakonu pravo na plaću kao što je za vrijeme bolovanja, godišnjeg odmora itd.

Plaća se isplaćuje u novcu u razdobljima koja ne smiju biti duža od mjesec dana, Poslodavac je dužan radniku uručiti obračun iz kojeg je vidljivo kako je utvrđen iznos plaće.

U slučaju da na dan dospelosti ne isplati plaću ili naknadu plaće dužan je radniku uručiti obračun iznosa koji je bio dužan platiti.

Radnik ima pravo na naknadu plaće i kada odbije raditi zbog toga što nisu provedene mjere zaštite na radu, dok one ne budu provedene. Za ovo vrijeme može se rasporediti i za rad za neke druge poslove.

Zaštita plaće pri prisilnom usteguću

Najviše polovica plaće ili naknade plaće radnika može se prisilno ustegnuti radi ispunjenja obveze zakonskog uzdržavanja, a najviše trećina plaće za ostale obveze.

Naknada štete

Radnik koji je na radu ili u svezi s radom namjerno ili zbog krajnje nepažnje uzrokuje štetu poslodavcu dužan je štetu nadoknaditi.

Ako je poslodavac prouzročio štetu povredom prava radnika iz radnog odnosa dužan je tu štetu nadoknaditi.

Dužnost poštivanja propisa u svezi s radnim odnosom

U radnom odnosu poslodavac i zaposlenik dužni su pridržavati se odredbi zakona o radu i drugih zakona, međunarodnih ugovora koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, drugih propisa, kolektivnih ugovora i pravilnika u svezi s radnim odnosom.

Upoznavanje s propisima o radu

Prije stupanja zaposlenika na rad, poslodavac mora omogućiti zaposleniku da se upozna s propisima o radnim odnosima te ga je dužan upoznati s organizacijom rada i zaštitom na radu. Propisi o zaštiti na radu, kolektivni ugovor i pravilnik o radu, moraju se na prikladan način učiniti dostupnim zaposlenicima.

Ugovor o radu

Ugovor o radu se može sklopiti na određeno i neodređeno vrijeme.

Ugovor na određeno vrijeme

Ugovor o radu može se iznimno sklopiti na određeno vrijeme za zasnivanje radnog odnosa čiji je prestanak unaprijed utvrđen objektivnim razlozima koji su opravdani rokom, izvršenjem određenog posla ili nastupanjem određenog događaja kao npr. zamjena za vrijeme porodiljskog dopusta. Poslodavac **ne smije** sklopiti jedan ili više uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme na temelju kojih se radni odnos na istim poslovima zasniva **za neprekinuto razdoblje duže od tri godine**, osim u slučaju zamjene privremeno nenazočnog radnika ili ako je to zakonom ili kolektivnim ugovorom dopušteno. Prekid kraći od dva mjeseca ne smatra se prekidom razdoblja od tri godine. Poslodavac je dužan obavijestiti radnike koji su kod njega zaposleni na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme, o poslovima za koje bi ti radnici mogli kod poslodavca sklopiti ugovor o radu na neodređeno vrijeme te im omogućiti usavršavanje i obrazovanje pod istim uvjetima kao i radnicima koji su sklopili ugovor o radu na neodređeno vrijeme. Ugovor o radu na određeno vrijeme prestaje istekom vremena utvrđenoga tim ugovorom.

Što kad radnik ostaje raditi nakon isteka vremena za koje je ugovor sklopljen?

Ako je ugovor o radu na određeno vrijeme sklopljen protivno odredbama ovoga Zakona ili ako radnik ostane raditi kod poslodavca i nakon isteka vremena za koje je ugovor sklopljen, smatra se da je radnik sklopio ugovor o radu na neodređeno vrijeme.

Obveza radnika da obavijesti poslodavca o bolesti ili nekim drugim okolnostima

Pri sklapanju ugovora o radu zaposlenik je dužan obavijestiti poslodavca o bolesti ili drugoj okolnosti koja **ga onemogućuje ili bitno ometa** u izvršenju obveza iz ugovora o radu ili **koja ugrožava život ili zdravlje osoba (npr. zarazna bolest koja se lako može prenijeti u uobičajnom radnom kontaktu)** s kojima u izvršenju ugovora o radu zaposlenik dolazi u dodir. Ovo se odnosi na **sadašnje i buduće bolesti i okolnosti**. Dobro je da se vezano za bolest savjetuje sa svojim liječnikom.

Može li vas poslodavac uputiti na liječnički pregled?

Radi utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za obavljanje određenih poslova, poslodavac može uputiti zaposlenika na liječnički pregled. Troškove liječničkog pregleda snosi poslodavac.

Zaštita privatnosti zaposlenika

Osobni podaci zaposlenika smiju se prikupljati, obrađivati, koristiti i dostavljati trećim osobama samo ako je to potrebno radi ostvarivanja prava i obveza iz radnog odnosa, odnosno u svezi s radnim odnosom. Prilikom sklapanja ugovora o radu poslodavac ne smije tražiti od radnika podatke koji nisu u neposrednoj vezi s radnim odnosom. Ukoliko postavlja takva pitanja radnik nije dužan odgovoriti.

Zaštita zaposlenika koji su privremeno ili trajno nesposobni za rad

Za vrijeme dok je zaposlenik bolestan i privremeno nesposoban za rad zbog liječenja ili oporavka, poslodavac mu ne može otkazati, osim ako je bio zaposlen na određeno vrijeme. Zabranjeno je otkazivanja radniku koji je pretrpio ozljedu na radu ili je obolio od profesionalne bolesti.

Zabrana štetnog utjecaja ozljede na radu/profesionalne bolesti na napredovanje ili ostvarenje drugih prava

Ozljeda na radu, odnosno profesionalna bolest, ne smije štetno utjecati na napredovanje zaposlenika i ostvarenje drugih prava i pogodnosti iz radnog odnosa ili u svezi s radnim odnosom.

Pravo povratka na prijašnje ili odgovarajuće poslove

Zaposlenik koji je privremeno bio nesposoban za rad zbog ozljede ili ozljede na radu, bolesti ili profesionalne bolesti, a za kojega nakon liječenja, odnosno oporavka, ovlaštena osoba, odnosno tijelo, utvrdi da je sposoban za rad, ima se pravo vratiti na poslove na kojima je prethodno radio ili na druge odgovarajuće poslove. Ponuda drugih poslova mora biti u pisanom obliku.

Obveza obavješćivanja o privremenoj nesposobnosti za rad

Zaposlenik je dužan što je moguće prije obavijestiti poslodavca o privremenoj nesposobnosti za rad, a najkasnije u **roku tri dana** dužan mu je dostaviti liječničku potvrdu o privremenoj nesposobnosti za rad i njezinom očekivanom trajanju. Ovlašteni liječnik dužan je zaposleniku izdati potvrdu .

Što ako zaposlenik nije izvijestio poslodavca u propisanom roku?

Ako zbog opravdanoga razloga zaposlenik nije mogao obavijestiti poslodavca, dužan je to učiniti što je moguće prije, a najkasnije u toku tri dana od dana prestanka razloga koji ga je u tome onemogućavao.

Pravo zaposlenja na drugim poslovima

Ako ovlaštena osoba, odnosno tijelo, ocijeni (npr. tijelo mirovinskog osiguranja) da kod zaposlenika postoji smanjena radna sposobnost ili neposredna opasnost od nastanka invalidnosti, poslodavac je dužan, uzimajući u obzir nalaz i mišljenje ovlaštene osobe, odnosno tijela, ponuditi zaposleniku druge poslove za koje je on sposoban, koji, što je više moguće, moraju odgovarati poslovima na kojima je zaposlenik prethodno radio. Radi osiguranja takvih poslova vezanih za smanjenju radnu sposobnost, poslodavac je dužan prilagoditi poslove sposobnostima zaposlenika, izmijeniti raspored radnog vremena, odnosno poduzeti sve što je u njegovoj moći da zaposleniku kod kojeg postoji smanjena radna sposobnost ili neposredna opasnost od nastanka invalidnosti osigura

odgovarajuće poslove, tako npr. poslodavac može radnika razmjestiti na poslove na kojima ne postoji norma ako su takvi poslovi predviđeni općim aktom poslodavca.

Otkaz u slučaju smanjene radne sposobnosti ili neposredne opasnosti od nastanka invalidnosti

Poslodavac može otkazati zaposleniku kod kojega postoji smanjena radna sposobnost ili neposredna opasnost od nastanka invalidnosti, samo uz prethodnu suglasnost radničkog vijeća, ako nema takvog vijeća suglasnost daje nadležna služba zapošljavanja. Radničko vijeće, odnosno nadležna služba zapošljavanja, dat će poslodavcu suglasnost na otkaz ugovora o radu, ako poslodavac dokaže da je poduzeo sve što je u njegovoj moći da zaposleniku kod kojeg postoji smanjena radna sposobnost ili neposredna opasnost od nastanka invalidnosti osigura odgovarajuće poslove, odnosno ako dokaže da je zaposlenik odbio raspoređivanje na poslove koji odgovaraju njegovim sposobnostima, u skladu s nalazom i mišljenjem ovlaštene osobe, odnosno tijela. Ako zaposleničko vijeće, odnosno nadležna služba zapošljavanja uskrati suglasnost na otkaz, suglasnost može nadomjestiti sudska ili arbitražna odluka.

Prestanak ugovora o radu

Poslodavac i zaposlenik mogu otkazati ugovor o radu. Sporazum o prestanku ugovora o radu mora biti u pisanom obliku.

Otkaz ugovora o radu

Poslodavac može otkazati ugovor o radu uz propisani ili ugovoreni otkazni rok - **redoviti otkaz**, ako za to ima opravdani razlog, u slučaju: ako prestane potreba za obavljanje određenog posla zbog gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga - **poslovno uvjetovani otkaz** ako zaposlenik nije u mogućnosti uredno izvršavati svoje obveze iz radnog odnosa zbog određenih trajnih osobina ili sposobnosti - **osobno uvjetovani otkaz**, ili ako zaposlenik krši obveze iz radnog odnosa - **otkaz uvjetovan skrivljenim ponašanjem zaposlenika**.

Otkaz mora biti u pisanom obliku. Mora biti obrazložen i mora se dostaviti osobi kojoj se otkazuje. Ako se za otkazivanje traži opravdani razlog poslodavac mora dokazati postojanje opravdanog razloga.

U **slučaju nedopuštenog otkaza** koji se utvrdi sudom, radnik će se vratiti na posao.

U slučaju da sud utvrdi da otkaz poslodavca nije bio dopušten, a radniku je neprihvatljivo vratiti se na posao, sud će na zahtjev radnika odrediti isplatu štete koja se može kretati od 3 do 18 prosječnih mjesečnih plaća.

U slučaju profesionalne nesposobnosti, smanjene sposobnosti za rad koja su utvrdila mjerodavna tijela poslodavac može otkazati samo ako nema adekvatni posao za radnika i to uz suglasnog radničkog vijeća ili nadležnog zavoda za zapošljavanje.

Prije redovitog otkazivanja uvjetovanog ponašanjem, poslodavac je **dužan radnika pismeno upozoriti** na obveze iz radnog odnosa i ukazati mu na mogućnost otkaza za slučaj kršenja tih obveza, osim ako postoje okolnosti zbog kojih nije opravdano očekivati od poslodavca da to učini.

Prije redovitog ili izvanrednog otkazivanja uvjetovanog ponašanjem ili radom radnika, poslodavac je dužan omogućiti radniku da iznese svoju obranu, osim ako postoje okolnosti zbog kojih nije opravdano očekivati od poslodavca da to učini.

Napomena: vrlo je važno znati da psihička bolest može dovesti do promjene ponašanja. Neki pacijenti zbog nedovoljnog uvida u svoje stanje neće neprikladno ponašanje pripisati bolesti, stoga je moguće da se dovedu u situaciju da dobiju otkaz uvjetovan skrivljenim ponašanjem, stoga je u njihovom interesu da o tome informiraju liječnike ili socijalne radnike, kao i da nauče rano prepoznati simptome bolesti i što ranije započnu liječenje.

Kad je dopušten poslovno i osobno uvjetovani otkaz?

Poslovno i osobno uvjetovani otkaz dopušten je samo ako poslodavac ne može zaposliti zaposlenika na nekim drugim poslovima, kada ga ne može obrazovati ili osposobiti zaposlenika za rad na nekim drugim poslovima, odnosno ako postoje okolnosti zbog kojih nije opravdano očekivati od poslodavca da obrazuje ili osposobi zaposlenika za rad na nekim drugim poslovima.

Poslodavac koji je zbog gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga otkazao zaposleniku, **ne smije šest mjeseci** na istim poslovima zaposliti drugoga zaposlenika. Pri odlučivanju o poslovno i osobno uvjetovanom otkazu, poslodavac mora voditi računa o trajanju radnog odnosa, starosti i obvezama uzdržavanja koje terete zaposlenika.

Izvanredni otkaz ugovora o radu

Poslodavac i zaposlenik imaju opravdani razlog za otkaz ugovora o radu sklopljenog na neodređeno ili određeno vrijeme, bez obveze poštivanja propisanog ili ugovorenog otkaznoga roka (izvanredni otkaz) ako zbog osobito teške povrede obveze iz radnog odnosa ili zbog neke druge osobito važne činjenice, uz uvažavanje svih okolnosti i interesa obje ugovornih stranaka, nastavak radnog odnosa nije moguć.

Ugovor o radu može se izvanredno otkazati samo u roku petnaest dana od dana saznanja za činjenicu na kojoj se izvanredni otkaz temelji. Stranka ugovora o radu koja izvanredno otkáže ugovor o radu, ima pravo od stranke koja je kriva za otkaz tražiti naknadu štete zbog neizvršenja ugovorom o radu preuzetih obveza.

Neopravdani razlozi za otkaz

Sljedeće situacije nisu opravdani razlog za otkaz:

1. Privremena nenazočnost na radu zbog bolesti ili ozljede nije opravdani razlog za otkaz.
2. Podnošenje žalbe ili tužbe, odnosno sudjelovanje u postupku protiv poslodavca zbog povrede zakona, drugog propisa, kolektivnog ugovora ili pravilnika o radu,

odnosno obraćanje zaposlenika nadležnim tijelima izvršne vlasti, ne predstavlja opravdani razlog za otkaz ugovora o radu.

3. Obraćanje radnika zbog opravdane sumnje na korupciji ili u dobroj vjeri podnošenje prijave o toj sumnji odgovornim osobama ili nadležnim tijelima ne predstavlja opravdani razlog za otkaz.

Zaštita prava iz radnog odnosa

Zaposlenik koji smatra da mu je poslodavac povrijedio neko pravo iz radnog odnosa može u roku petnaest dana od dostave odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno od dana saznanja za povredu prava, zahtijevati od poslodavca ostvarenje toga prava. Ako poslodavac u roku petnaest dana od dostave zahtjeva zaposlenika ne udovolji tom zahtjevu, zaposlenik može u daljnjem roku od petnaest dana zahtijevati zaštitu povrijeđenog prava pred nadležnim sudom.

Prekršaji poslodavca

Postoje lakši i najteži prekršaji poslodavca za koje se poslodavac može kazniti. Tako se npr. poslodavac može kazniti ako ne imenuje osobu koja je osim njega ovlaštena primati i rješavati pritužbe vezane za zaštitu dostojanstva radnika, ako radnika ne vrati na poslove na kojima je prethodno radio ili mu ne ponudi sklapanje ugovora o radu za obavljanje drugih odgovarajućih poslova, ako radniku kod kojeg postoji profesionalna nesposobnost za rad ili neposredna opasnost od nastanka invalidnosti ne ponudi sklapanje ugovora o radu za obavljanje poslova za koje je sposoban, a u mogućnosti je radniku osigurati obavljanje takvih poslova za koje je radnik sposoban. Poslodavac se može kazniti i za mnoge druge prekršaje koji su navedeni u Zakonu o radu

PRAVA IZ ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U OBITELJI

Ovim se Zakonom određuje pojam nasilja u obitelji, krug osoba koje se smatraju članovima obitelji u smislu ovoga Zakona, propisuje se način zaštite članova obitelji te vrste i svrha prekršajnih sankcija.

Osobe koje boluju od nekih psihičkih bolesti mogu počinili nasilje u obitelji koje može biti povezano sa psihičkom bolesti, isto tako mogu biti izloženi nasilju u obitelji. Stoga je dobro da o eventualno nasilnom ponašanju ili nasilnom ponašanju članova obitelji razgovarate sa svojim liječnikom ili drugim stručnjacima kojima se obraćate za pomoć.

Što je nasilje u obitelji?

Nasilje u obitelji je svaka primjena fizičke sile ili psihičke prisile na integritet osobe, svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol, prouzročene osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva, fizički napad bez obzira da li je nastupila tjelesna ozljeda ili ne, verbalni napadi, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim nazivima i drugi načini grubog

uznemiravanja, spolno uznemiravanje, uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja, protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama, oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini.

Tko je dužan prijaviti nasilje u obitelji?

Kad zdravstveni djelatnik, djelatnik socijalne skrbi, psiholog, socijalni radnik, socijalni pedagog i djelatnik odgojno-obrazovne ustanove u obavljanju svoje dužnosti doznaju za nasilje u obitelji dužni su nasilje prijaviti policiji ili nadležnom općinskom državnom odvjetništvu. Osobe koje ne prijave nasilje, a dužne su po zakonu, čine prekršaj.

Vrste i svrha prekršajnopравnih sankcija za zaštitu od nasilja u obitelji

Prekršajnopравne sankcije za zaštitu od nasilja u obitelji su novčana kazna, kazna zatvora i zaštitne mjere.

Zaštitne mjere i njihova svrha

Svrha je zaštitnih mjera da se njihovom primjenom spriječi nasilje u obitelji, osigura nužna zaštita zdravlja i sigurnosti osobe koja je izložena nasilju, te otklone okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja.

Sud može počinitelju nasilja u obitelji izreći sljedeće zaštitne mjere:

- a) obveznog psihosocijalnog tretmana
- b) zabrane približavanja žrtvi nasilja
- c) zabrane uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju
- d) udaljenja iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora
- e) osiguranja zaštite osobe izložene nasilju
- f) obveznog liječenja od ovisnosti
- g) oduzimanje predmeta koji je namijenjen ili uporabljen u počinjenju prekršaja.

ZAKON O PREKRŠAJIMA

Prekršaj je djelo kojim se povređuje javni poredak, društvena disciplina ili druge društvene vrijednosti, koje nije predviđeno kao kazneno djelo, a koje je kao prekršaj određeno zakonom ili na zakonu utemeljenom propisu, npr. remećenje javnog reda i mira

Za koji prekršaj se može biti kažnjen?

Nitko ne može biti kažnjen za prekršaj, niti se prema njemu mogu primijeniti druge prekršajne sankcije, ako djelo prije nego što je bilo počinjeno nije bilo zakonom ili na zakonu utemeljenom propisu određeno kao prekršaj i za koje zakonom ili na zakonu utemeljenom propisu nije bilo propisano kojom vrstom i mjerom prekršajne sankcije počinitelj prekršaja može biti kažnjen.

Kad se djelo ne može tretirati kao prekršaj?

Nema prekršaja ako počinitelj u vrijeme kad su ostvarena propisana obilježja prekršaja **nije navršio četrnaest godina života**. Nema prekršaja kad je počinitelj **postupao u nužnoj obrani**. Nužna obrana je ona obrana koja je prijeko potrebna da počinitelj od sebe ili drugoga odbije istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad. Ako se radi o prekoračenju granice nužne obrane počinitelj se može blaže kazniti.

Nema prekršaja kad se postupuje **u krajnoj nuždi** kada je počinitelj ostvario propisana obilježja prekršaja radi toga da od sebe ili drugoga otkloni istodobnu ili izravno predstojeću neskrivljenu opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti, a pri tom je učinjeno zlo manje od onog koje je prijetilo.

Nema prekršaja kad je počinitelj postupao pod djelovanjem neodoljive sile (situacija koja se ne može izbjeći).

Neubrojiva osoba nije kriva i prema njoj se ne može primijeniti prekršajna sankcija. Neubrojiva je osoba koja u vrijeme ostvarenja propisanih obilježja prekršaja nije bila u mogućnosti shvatiti značenje svojeg postupanja ili nije mogla vladati svojom voljom zbog duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, nedovoljnoga duševnog razvitka ili neke druge teže duševne smetnje. Počinitelj koji je u vrijeme počinjena prekršaja bio smanjeno ubrojav može se blaže kazniti, ako do smanjene ubrojivosti nije došlo samoskrivljeno.

Način počinjenja prekršaja?

Prekršaj se može počinuti činjenjem ili nečinjenjem. Prekršaj je počinjen **nečinjenjem** ako je počinitelj koji je pravno obvezan spriječiti nastupanje propisom opisane posljedice prekršaja to propustio učiniti, a takvo je propuštanje po djelovanju i značenju jednako počinjenju tog djela činjenjem. Počinitelj koji je prekršaj počinio nečinjenjem može se blaže kazniti, osim ako se radi o prekršaju koji može biti počinjen samo nečinjenjem.

Odgovornost i kažnjavanje sudionika

Kriv je za prekršaj počinitelj koji je u vrijeme počinjenja prekršaja bio ubrojav, koji je postupao s namjerom ili iz nehaja, a bio je svjestan ili je bio dužan i mogao biti svjestan da je njegovo djelo zabranjeno.

Počinitelj prekršaja odgovara u granicama svoje namjere ili nehaja. Poticatelj i pomagatelj odgovaraju u granicama svoje namjere. Stvarne ili osobne okolnosti počinitelja koje predstavljaju obilježje prekršaja ili utječu na visinu propisane sankcije, primjenu sankcije i njeno odmjeravanje uzimaju se u obzir i sudionicima, a strogo osobne okolnosti zbog kojih propis isključuje krivnju ili predviđa ublažavanje kazne, mogu se uzeti u obzir samo onom počinitelju ili sudioniku prekršaja kod kojega postoje, time da će prema sudioniku koji dragovoljno spriječi počinjenje prekršaja biti obustavljen postupak.

Upućivanje u psihijatrijsku ustanovu

Ako postoji osnovana sumnja da je okrivljenik počinio prekršaj u stanju neubrojivosti ili u stanju u kojem usljed svoje duševne smetnje ozbiljno i izravno ugrožava vlastiti život ili zdravlje ili sigurnost, odnosno život ili zdravlje ili sigurnost drugih osoba, prekršajni sud će ga rješenjem uputiti u psihijatrijsku ustanovu radi provođenja postupka za prisilno zadržavanje i prisilni smještaj. Prekršajni sud utvrdit će postojanje pretpostavaka za upućivanje okrivljenika u psihijatrijsku ustanovu na temelju mišljenja liječnika vještaka.

ZAKON O ZAŠTITI PRAVA PACIJENATA

Zakonom o zaštiti prava pacijenata određuju se prava pacijenata pri korištenju zdravstvene zaštite te način zaštite i promicanja tih prava. Prava pacijent ostvaruje na *svoj usmeni zahtjev*, stoga pitajte svoje liječnike o svima pitanjima koja vas zanimaju.

Zaštita prava pacijenata provodi se na *načelima humanosti i dostupnosti*.

Načelo humanosti zaštite prava pacijenata ostvaruje se osiguravanjem poštovanja pacijenta kao ljudskog bića, osiguravanjem prava na fizički i psihički integritet pacijenta, zaštitom osobnosti pacijenta uključujući poštivanje njegove privatnosti, svjetonazora te moralnih i vjerskih uvjerenja.

Načelo dostupnosti zaštite prava pacijenata podrazumijeva jednaku mogućnost zaštite prava svih pacijenata na području Republike Hrvatske. Svakom pacijentu jamči se opće i jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu primjerenu njegovom zdravstvenom stanju, sukladno općeprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima, u najboljem interesu pacijenta uz poštivanje njegovih osobnih stavova.

Tko je pacijent?

Pacijentom u smislu ovoga Zakona je svaka osoba, bolesna ili zdrava, koja zatraži ili kojoj se pruža određena mjera ili usluga u cilju očuvanja i unaprjeđenja zdravlja, sprječavanja bolesti, liječenja ili zdravstvene njege i rehabilitacije.

Koja su prava pacijenta?

Pravo na suodlučivanje pacijenta obuhvaća pravo pacijenta na obaviještenost i pravo na prihvaćanje ili odbijanje pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka, osim iznimnim slučajevima kao što je to primjer osobe koja zbog svog psihičkog stanja ugrožava svoja i tuđa prava (o tome više vidi o zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama)

Pacijent ima pravo na potpunu obaviještenost o:

- svom zdravstvenom stanju, uključujući medicinsku procjenu rezultata i ishoda

određenog dijagnostičkog ili terapijskog postupka

- preporučenim pregledima i zahvatima te planiranim datumima za njihovo obavljanje
- mogućim prednostima i rizicima obavljanja ili neobavljanja preporučenih pregleda i zahvata
- svome pravu na odlučivanje o preporučenim pregledima ili zahvatima
- mogućim zamjenama za preporučene postupke
- tijeku postupaka prilikom pružanja zdravstvene zaštite
- daljnjem tijeku pružanja zdravstvene zaštite
- preporučenom načinu života
- pravima iz zdravstvenoga osiguranja i postupcima za ostvarivanje tih prava
- Tijekom pružanja zdravstvene zaštite, nakon svakog pregleda i zahvata, pacijent ima pravo na obaviještenost o uspjehu, odnosno, neuspjehu i rezultatu pregleda ili zahvata, kao i o razlozima za eventualnu različitost tih rezultata od očekivanih.
- Pacijent ima uvijek pravo tražiti drugo stručno mišljenje o svom zdravstvenom stanju.
- Pacijent ima pravo biti upoznat s imenima te specijalizacijom osoba koje mu izravno pružaju zdravstvenu zaštitu.
- Pacijent ima pravo dobiti obavijesti na način koji mu je razumljiv s obzirom na dob, obrazovanje i mentalne sposobnosti i invaliditet.
- Pravo na obaviještenost ima i pacijent s umanjenom sposobnošću rasuđivanja, u skladu s dobi ,odnosno s fizičkim, mentalnim i psihičkim stanjem.
- Pacijent ima pravo na obaviještenost čak kada njegov pristanak nije uvjet za započinjanje terapije (hitni slučajevi).
- Pacijent ima pravo pisanom i potpisanom izjavom odbiti primitak obavijesti o prirodi svoga zdravstvenoga stanja i očekivanom ishodu predloženih i/ili poduzetih medicinskih postupaka i mjera, osim u slučajevima u kojima mora biti svjestan prirode svoje bolesti, kako ne bi ugrozio zdravlje drugih.
- Pacijent ima pravo prihvatiti ili odbiti pojedini dijagnostički, odnosno terapijski postupak, osim u slučaju neodgodive medicinske intervencije čije bi nepoduzimanje ugrozilo život i zdravlje pacijenta ili izazvalo trajna oštećenja njegovoga zdravlja.

Tko daje obavijesti pacijentu o zdravstvenom stanju?

Obavijesti o zdravstvenom stanju pacijent na usmeni zahtjev pacijenta obavezan je dati zdravstveni radnik visoke stručne sprema koji pacijentu izravno pruža određeni oblik zdravstvene zaštite.

Potpisivanje suglasnosti

Prihvatanje pojedinoga dijagnostičkog ili terapijskog postupka pacijent izražava potpisivanjem suglasnosti.

Obrazac suglasnosti te obrazac izjave o odbijanju pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka pravilnikom propisuje ministar nadležan za zdravstvo.

Zaštita pacijenta koji nije sposoban dati pristanak

Za pacijenta koji nije pri svijesti, za pacijenta s težim duševnim poremećajem te za poslovno nesposobnog ili maloljetnog pacijenta, osim u slučaju neodgodive medicinske intervencije, suglasnost potpisuje zakonski zastupnik, odnosno skrbnik pacijenta.

U interesu pacijenta zakonski zastupnik pacijenta ili skrbnik može suglasnost u bilo koje vrijeme povući potpisivanjem izjave o odbijanju pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka.

Ako su interesi pacijenta i njihovih zakonskih zastupnika ili skrbnika, odnosno skrbnika suprotstavljeni, zdravstveni radnik je dužan odmah o tome obavijestiti nadležni centar za socijalnu skrb.

Ako se zbog hitne situacije ne može dobiti suglasnost zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika, pacijent će se podvrći dijagnostičkom, odnosno terapijskom postupku samo u slučaju kada bi zbog nepoduzimanja postupka bio neposredno ugrožen njegov život ili bi mu prijetila ozbiljna i neposredna opasnost od težeg oštećenja njegovoga zdravlja. Postupak se može provoditi bez pristanka zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika pacijenta samo dok traje navedena opasnost.

Zaštita pacijenta koji sudjeluje u znanstvenom istraživanju

Za znanstveno istraživanje u kojem sudjeluju pacijenti i za uključivanje pacijenta u medicinsku nastavu nužan je izričiti pristanak obaviještenog pacijenta.

Pristanak obaviještenog pacijenta je, u smislu ovoga Zakona, pisana, datirana i od pacijenta potpisana suglasnost za sudjelovanje u određenom znanstvenom istraživanju ili medicinskoj nastavi dana na temelju preciznih i na razumljiv način dokumentiranih obavijesti o prirodi, važnosti, posljedicama i rizicima ispitivanja. Za poslovno nesposobnog ili maloljetnog pacijenta, pristanak daje njegov zakonski zastupnik ili skrbnik.

Pacijent, odnosno njegov zakonski zastupnik, odnosno skrbnik u interesu pacijenta može suglasnost povući u bilo koje vrijeme.

Znanstvena istraživanja u kojima sudjeluje pacijent mogu se poduzeti ako su ispunjeni svi sljedeći uvjeti:

1. nema zamjene usporedive učinkovitosti za istraživanje na ljudima
2. rizici kojima se izlaže pacijent nisu nerazmjerni mogućim koristima od istraživanja
3. istraživanje je odobrilo nadležno etičko povjerenstvo sukladno posebnome zakonu, nakon nezavisnog ispitivanja njegove znanstvene vrijednosti, važnosti cilja istraživanja i ocjene njegove etičke prihvatljivosti
4. pacijenti na kojima se provode istraživanja moraju biti upoznati o svojim pravima i zaštiti svojih prava sukladno zakonu
5. pribavljen je pristanak obaviještenog pacijenta

Za znanstveno istraživanje u kojem je poslovno nesposobna osoba, pacijent koji nije sposoban za davanje pristanka, mora biti pribavljena suglasnost zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika, a sam se pacijent ne protivi istraživanju.

Pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji

Pacijent ima pravo na pristup cjelokupnoj medicinskoj dokumentaciji koja se odnosi na dijagnostiku i liječenje njegove bolesti. Pacijent ima pravo o svom trošku zahtijevati presliku medicinske dokumentacije

Pravo na povjerljivost

Pacijent ima pravo na povjerljivost podataka koji se odnose na stanje njegova zdravlja sukladno propisima o čuvanju profesionalne tajne i zaštiti osobnih podataka. Pacijent ima pravo dati usmenu ili pisanu izjavu o osobama koje mogu biti obaviještene o njegovu prijemu u stacionarnu zdravstvenu ustanovu, kao i o njegovom zdravstvenom stanju. Pacijent može imenovati i osobe kojima zabranjuje davanje tih podataka.

Pravo na održavanje osobnih kontakata

Tijekom boravka u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi pacijent ima pravo primanja posjetitelja sukladno kućnom redu zdravstvene ustanove te pravo zabraniti posjete određenoj osobi ili osobama.

Pravo na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove

Pacijent ima pravo samovoljno napustiti stacionarnu zdravstvenu ustanovu, osim u slučajevima propisanim posebnim zakonom, u slučajevima kad bi to štetilo njegovome zdravlju i zdravlju ili sigurnosti drugih osoba. O namjeri napuštanja ustanove pacijent mora dati pisanu izjavu ili usmenu izjavu pred dva istovremeno nazočna svjedoka koji potpisuju izjavu o namjeri pacijenta da napusti ustanovu.

Pisana izjava prilaže se u medicinsku dokumentaciju pacijenta.

Podatak o samovoljnom napuštanju zdravstvene ustanove bez najave, nadležni zdravstveni radnik obvezan je upisati u medicinsku dokumentaciju pacijenta. Ako to nalaže zdravstveno stanje pacijenta nadležni zdravstveni radnik o napuštanju zdravstvene ustanove bez najave obvezan je obavijestiti osobu koju je pacijent imenovao osobom od povjerenja, a nadležna tijela u slučajevima određenim posebnim propisima. Ako je pacijent nesposoban za rasuđivanje, odnosno maloljetan, nadležni zdravstveni radnik obvezan je obavijestiti njegova zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika.

Pravo na privatnost

Pri pregledu, odnosno liječenju, a naročito pri pružanju osobne njege, pacijent ima pravo na uvjete koji osiguravaju privatnost.

Pravo na naknadu štete

Pacijent ima pravo na naknadu štete sukladno općim propisima obveznog prava.

Povjerenstva za zaštitu prava pacijenta

U cilju ostvarivanja i promicanja prava pacijenata u *svakoj županiji* osniva se Povjerenstvo za zaštitu prava pacijenata koje imenuje skupština, a *nacionalno povjerenstvo* imenuje Ministar nadležan za zdravstvo.

Povjerenstvo na županijskoj razini djeluje pri upravnom tijelu jedinice područne (regionalne) samouprave nadležnom za poslove zdravstva.

Djelokrug rada Povjerenstva

Povjerenstvo obavlja sljedeće poslove:

- prati primjenu propisa na području jedinice područne (regionalne) samouprave koji se odnose na zaštitu prava i interesa pacijenata
- prati povrede pojedinačnih prava pacijenata na području jedinice područne (regionalne) samouprave

- predlaže poduzimanje mjera za zaštitu i promicanje prava pacijenata na području jedinice područne (regionalne) samouprave
- bez odlaganja obavještava Povjerenstvo za zaštitu i promicanje prava pacijenata ministarstva nadležnog za zdravstvo o slučajevima težih povreda prava pacijenata koje mogu ugroziti život ili zdravlje pacijenata
- podnosi skupštini jedinice područne (regionalne) samouprave i ministarstvu nadležnom za zdravstvo godišnje izvješće o svom radu
- obavještava javnost o povredama prava pacijenata
- obavlja druge poslove određene ovim Zakonom
- povjerenstvo donosi poslovnik o svome radu kojim se pobliže uređuje organizacija i način rada.

Obveza čuvanja tajne

Članovi Povjerenstva u svom su radu obvezni postupati tako da ne ugroze dužnost čuvanja službene, odnosno profesionalne tajne.

Postupak žalbe

Pacijent koji smatra da mu je povrijeđeno pravo utvrđeno ovim Zakonom, ima pravo usmeno ili pisanim putem sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti izjaviti pritužbu ravnatelju zdravstvene ustanove, upravi ili osobi ovlaštenoj za vođenje poslova trgovačkog društva koje obavlja zdravstvenu djelatnost, odnosno privatnom zdravstvenom radniku.

Ako ravnatelj zdravstvene ustanove, uprava ili osoba ovlaštena za vođenje poslova trgovačkog društva koje obavlja zdravstvenu djelatnost, odnosno privatni zdravstveni radnik *ne obavijesti pacijenta u roku od osam dana od dana izjavljene pritužbe o mjerama poduzetim povodom pritužbe ili ako nije zadovoljan poduzetim mjerama pacijent ima pravo podnijeti pritužbu Povjerenstvu.*

Za pacijenta koji nije pri svijesti, za pacijenta koji nije sposoban za rasuđivanje te za maloljetnog pacijenta pritužbu Povjerenstvu ima pravo podnijeti bračni drug pacijenta, izvanbračni drug, punoljetno dijete, roditelj, punoljetni brat ili sestra te zakonski zastupnik, odnosno skrbnik pacijenta.

Ovlasti Povjerenstva

U obavljanju poslova iz svoga djelokruga Povjerenstvo je ovlašteno upozoravati, predlagati i davati preporuke.
Povjerenstvo je ovlašteno nadležnim tijelima državne uprave, tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnim i fizičkim osobama predlagati poduzimanje mjera za sprječavanje štetnih djelovanja koja ugrožavaju prava i interese pacijenata i zahtijevati izvješća o poduzetim mjerama.

Povjerenstvo će obavijestiti podnositelja pritužbe o poduzetim aktivnostima poduzetim povodom njegove pritužbe bez odgađanja, a najkasnije u roku od 15 dana.

Povjerenstvo ima pravo pristupa u prostorije u kojima se sukladno posebnome zakonu obavlja zdravstvena djelatnost te pravo na uvid u način ostvarivanja prava pacijenata. O obavljenom uvidu Povjerenstvo sastavlja izvješće koje bez odgađanja, a najkasnije u roku od 8 dana, dostavlja nadležnoj inspekciji sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, Zakonu o sanitarnoj inspekciji, odnosno tijelu nadležne komore koje, sukladno Zakonu o liječništvu, Zakonu o stomatološkoj djelatnosti, Zakonu o ljekarništvu, Zakonu o medicinsko-biokemijskoj djelatnosti i Zakonu o sestrinstvu, provodi nadzor nad radom osoba koje obavljaju zdravstvenu djelatnost.

Tijelo kojem je podnesena pritužba dužno je u roku od 30 dana od dana zaprimanja izvješća, a u hitnim slučajevima bez odlaganja, izvijestiti Povjerenstvo o poduzetim radnjama.

Ako tijelo kojem je podnesena pritužba na temelju provedenoga propisanog postupka osnovano posumnja da je povredom prava pacijenata utvrđenih ovim Zakonom učinjen prekršaj ili kazneno djelo obvezno je bez odlaganja, a najkasnije u roku od 30 dana od dana završetka nadzora s utvrđenim činjenicama odlučnim za poduzimanje mjera podnijeti zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, odnosno prijavu zbog pokretanja kaznenog postupka.

Tijelo kojem je podnesen zahtjev, odnosno prijava obvezno je o ishodu postupka obavijestiti Povjerenstvo. Povjerenstvo će u daljnjem roku od 8 dana o ishodu postupka obavijestiti pacijenta.

Povjerenstvo za zaštitu i promicanje prava pacijenata ministarstva nadležnog za zdravstvo

Povjerenstvo imenuje ministar, a povjerenstvo obavlja sljedeće poslove:

- prati provedbu ostvarivanja prava pacijenata sukladno ovome Zakonu
- raspravlja o izvješćima povjerenstava jedinica područne (regionalne) samouprave
- daje mišljenja, preporuke i prijedloge nadležnim tijelima o utvrđenom stanju na području djelokruga rada povjerenstava jedinica područne (regionalne) samouprave
- predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava pacijenata u Republici Hrvatskoj i
- surađuje s domaćim i međunarodnim tijelima i organizacijama na području zaštite i promicanja prava pacijenata.

Povjerenstvo donosi poslovnik o svom radu, kojim se pobliže uređuje organizacija i način rada.

Mogu li zdravstvena ustanova ili zdravstveni djelatnik biti kažnjeni?

Novčanom kaznom kaznit će se za prekršaj zdravstvena ustanova i zdravstveni djelatnik ako krši prava pacijenata regulirana ovim zakonom.

PRAVILNIK O UVJETIMA ZA OBAVLJANJE ZDRAVSTVENIH PREGLEDA, VRSTI I OBIMU PREGLEDA, NAČINU VOĐENJA EVIDENCIJE I MEDICINSKE DOKUMENTACIJE VOZAČA I KANDIDATA ZA VOZAČE

Ovim Pravilnikom utvrđuju se uvjeti za obavljanje zdravstvenih pregleda, vrsta i obim pregleda, način vođenja evidencije i medicinske dokumentacije, izdavanje uvjerenja i izvještavanja o zdravstvenoj sposobnosti vozača i kandidata za vozače, a odnose se na osobe kojima upravljanje vozilima nije osnovno zanimanje i na vozače kojima je to osnovno zanimanje. Pravila su nešto drukčija, odnosno stroža za vozače kojima je upravljanje vozila osnovno zanimanje, odnosno sastavni dio posla koji pretežito obavljaju. Ovdje su prikazani izvadci iz pravilnika koji se odnose na vozače kojima upravljanje vozila nije osnovno zanimanje.

Zašto zdravstveni pregledi za upravljanje motornim vozilima?

Upravljanje motornim vozilima zahtijeva određene psihofizičke sposobnosti koje mogu biti narušene bolešću, stoga za dobivanje vozačke dozvole treba obaviti zdravstveni pregled.

Gdje se obavljaju zdravstveni pregledi?

Pregledi za vozače obavljaju se u ustanovi koja ima djelatnost medicine rada ili u privatnoj ordinaciji medicine rada koja je ovlaštena za obavljanje pregleda vozača i kandidata za vozače. Zdravstveni pregled obavlja se radi izdavanja uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti za vozača/kandidata za vozača koji je potreban za izdavanje vozačke dozvole. Zdravstvene ustanove koje u svom sastavu imaju djelatnost medicine rada ili privatne ordinacije medicine rada obvezne su voditi evidenciju i čuvati dokumentaciju svih pregledanih vozača i kandidata za vozače.

Kad treba obaviti zdravstveni pregled?

Zdravstveni pregledi vozača i kandidata za vozače kojima upravljanje vozilom nije osnovno zanimanje odnose se na : zdravstveni pregled kandidata prije početka osposobljavanja za vozače, redoviti nadzorni zdravstveni pregledi vozača (vezano za rok trajanja vozačke dozvole), izvanredni nadzorni zdravstveni pregled vozača (u situacijama kada bolest utječe na sigurno upravljanje vozilima).

Zdravstveni pregled kandidata prije početka osposobljavanja za vozače određene kategorije obavlja se radi izdavanja uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti za vozača.

Redoviti nadzorni zdravstveni pregled obavlja se kod svakog produženja roka važenja vozačke dozvole. Ograničenje zdravstvene sposobnosti ne može biti kraće od godine dana.

Što uključuje zdravstveni pregled za vozače?

Zdravstveni pregled prije početka osposobljavanja kandidata za vozače radi izdavanja uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti, sastoji se najmanje od sljedećih pregleda: potpunog pregleda specijalista medicine rada koji će vas pitati podatke o stanju vašeg zdravlja, što uključuje ranije i sadašnje bolesti i fizički će vas pregledati, liječnik medicine rada po potrebi može tražiti izvadak iz liječničkog kartona o kroničnim bolestima od kojih boluje, a koje predstavljaju kontraindikaciju za sigurno upravljanje motornim vozilom. Izvadak iz kartona dostavit će vaš liječnik na traženje liječnika koji obavlja pregled, obavezan je pregled specijalista za očne bolesti koji uključuje pregleda vidnih funkcija: oštine vida (naturalnog, korigiranog), bulbomotorike, raspoznavanja boja, vidnog polja. Kada specijalist medicine rada tokom razgovora s vama o vašem zdravstvenom stanju utvrdi ili posumnja da ste bolesni od bolesti koja bi mogla bitno utjecati na sposobnost za upravljanje motornim može zatražiti dodatno mišljenje liječnika specijalista drugih specijalnosti. Kada se radi o psihičkoj bolesti uputiti će vas specijalisti psihijatra radi izdavanja mišljenja o tome da li vaša bolest utječe na vašu sposobnost upravljanja motornim vozilima.

Vozači stariji od 80 godina

Redoviti pregled vozača starijih od 80 godina obavezan je svake dvije godine i identičan je zdravstvenom pregledu prije početka osposobljavanja kandidata za vozače.

Obveze liječnika o izvještavanju o vašem zdravstvenom stanju koje bitno utječe na sigurno upravljanje vozilima

Izabrani liječnik opće/obiteljske medicine i liječnik druge specijalnosti obavezan je obavijestiti nadležnu policijsku upravu o tome da je kod određene osobe promijenjeno zdravstveno stanje tako da bitno utječe na sigurno upravljanje vozilom, što znači kako je liječnik psihijatar kad smatra da psihička bolest utječe na vaše sigurno upravljanje vozilima, dužan je o tome izvijestiti policijsku upravu koja tada upućuje vozača na izvanredni zdravstveni pregled na kojem se utvrđuje zdravstvena sposobnost za upravljanje motornim vozilima.

Izdavanje dozvole nakon upućivanja na izvanredni zdravstveni pregled

Nova vozačka dozvola nakon upućivanja na izvanredni pregled izdaje se s rokom važenja navedenom u uvjerenju o zdravstvenoj sposobnosti; u slučaju privremene nesposobnosti uskraćuje se za vrijeme trajanja privremene nesposobnosti, dok se kod trajne nesposobnosti izdavanje dozvole uskraćuje trajno.

Trajanje važnosti vozačke dozvole kod osoba koje nemaju zdravstveno ograničenje

Vozači i kandidati za vozače kojima upravljanje vozilom nije osnovno zanimanje ocjenjuju se sposobnim na rok od 10 godina, odnosno do mijenjanja vozačke dozvole svakih deset

godina. Uz zahtjev za mijenjanje vozačke dozvole vozač je obvezan priložiti uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti vozača.

Zdravstveno stanje i nesposobnost za upravljanje motornim vozilima zbog psihičke bolesti

Dijagnoza psihičke bolesti sama po sebi nije razlog da se nekoga proglasi nesposobnim za upravljanje motornim vozilima. Liječnik će procijeniti stanje bolesti koje može utjecati na vašu sposobnost da sigurno upravljate motornim vozilima. Stanje bolesti može biti povezano s trajnom nesposobnošću i privremenom nesposobnošću za upravljanje motornim vozilima. Ukratko rečeno, ako bolujete od psihičke bolesti koja je uspješno liječena i kad vaše stanje bitno ne utječe na sigurno upravljanje vozilima i kad ne uzimate lijekove koji su kontraindicirani za upravljanje vozilima, možete imati vozačku dozvolu, a u stanjima vaše bolesti koja utječu na sigurno upravljanje vozilima, dozvola vam može biti privremeno oduzeta za vrijeme trajanje nesposobnosti upravljanja motornim vozilima.

Koje psihičke bolesti utječu na upravljanje motornim vozilima?

Vozači i kandidati za vozače kojima upravljanje vozilom nije osnovno zanimanje uvijek se ocjenjuju nesposobnima ili privremeno nesposobnima kad boluju od sljedećih psihičkih bolesti ili stanja koja bitno utječu na sigurno upravljanje vozilima: intelektualna insuficijencija ispod graničnih vrijednosti; izrazite promjene kognitivnih funkcija: smetnje, smanjenje ili odsutnost pažnje i koncentracije, poremećaji opažanja, mišljenja i pamćenja, sindromi koji bitno utječu na sigurno upravljanje vozilom, za vrijeme dok traju navedene promjene; poremećaji ličnosti i poremećaji prilagodbe koji bitno utječu na sigurno upravljanje vozilom, za vrijeme dok traju navedene promjene; oboljeli od neurotskih poremećaja i poremećaja vezanih uz stres (kao npr. teži anksiozni poremećaji), dok se ne mogu uspješno regulirati terapijom; disocijativni poremećaji; organski duševni poremećaji i organski poremećaj ličnosti; psihotični poremećaji u akutnoj fazi i psihotični poremećaji kroničnog toka s rezidualnim promjenama koje bitno utječu na sigurno upravljanje vozilima; afektivni poremećaji koji uključuju bipolarni poremećaj (izmjena maničnih i depresivnih faza) koji mogu, ali ne moraju uključivati psihotične simptome kad se ne mogu uspješno regulirati liječenjem. U situaciji kad se poremećaji mogu uspješno regulirati terapijom, nesposobni su samo kad su lijekovi koje uzima kontraindikacija za sigurno upravljanje vozilom. Uključeni su također i neki drugi psihijatrijski poremećaji koji utječu na sigurno upravljanje vozilom.

Uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti

U uvjerenju o zdravstvenoj sposobnosti koje kandidat za vozača mora priložiti u postupku izdavanja vozačke dozvole i pri produženju valjanosti vozačke dozvole, može biti navedena jedna od sljedećih mogućih ocjena:

1. sposoban; 2. sposoban uz uporabu određenih pomagala ili adaptaciju vozila (npr. naočala, slušnog aparata, adaptacije vozila zbog tjelesnog invaliditeta); 3. sposoban uz

vremensko ograničenje uz navođenje roka ponovnog zdravstvenog pregleda; 4. privremeno nesposoban s navođenjem trajanja privremene nesposobnosti, s tim da privremena nesposobnost ne može biti kraća od tri mjeseca i 5. trajno nesposoban.

Liječnik mora vozača/kandidata za vozača upoznati s razlozima ograničenja, potrebe primjene pomagala/adaptacije vozila, privremene ili trajne nesposobnosti.

Što ako ste nezadovoljni ocjenom zdravstvene sposobnosti ?

Vozač i kandidat za vozača ima pravo prigovora na dobiveno uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti drugostupanjskom zdravstvenom povjerenstvu.

Izvanredni nadzorni zdravstveni pregled

Na izvanredni nadzorni zdravstveni pregled upućuje se vozač za kojeg se opravdano sumnja da zbog zdravstvenih razloga više nije sposoban sigurno upravljati vozilom.

Na izvanredni nadzorni zdravstveni pregled uputit će se vozač i instruktor vožnje kod kojih je utvrđen udio alkohola u organizmu viši od 1,50 g/kg ili je utvrđeno da u organizmu ima opojnih droga kao i vozač i instruktor vožnje koji se odbiju podvrći ispitivanju imaju li u organizmu alkohola ili opojnih droga, nakon pravomoćnosti odluke o prekršaju.

Izvanredni nadzorni zdravstveni pregled sastoji se najmanje od sljedećih pregleda:

1. Kompletnog pregleda specijalista medicine rada (anamneza, kompletan status).
2. Izvatka iz liječničkog kartona o kroničnim bolestima od kojih pregledanik boluje, a koje predstavljaju kontraindikaciju za sigurno upravljanje motornim vozilom, koji dostavlja izabrani liječnik po potrebi, osim ako drugim propisima nije drukčije propisano.
3. Funkcionalnog ispitivanja ili pregleda psihologa, odnosno specijalista specijalnosti po kojem je dano ograničenje.

ZAKON O ZAŠTITI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA

Zakon u svom najvećem djelu propisuje postupke prijema u psihijatrijsku ustanovu i više je okrenut osobama s psihotičnim poremećajima koji se u ovom zakonu nazivaju osobama s tešim duševnim smetnjama. Zakon u načelu daje prednost izvanbolničkom liječenju i time podržava organizaciju službe po tipu psihijatrije u zajednici koja uključuje razgranatu mrežu izvanbolničkih institucija liječenja za osobe s psihičkim poremećajima.

Zaštita i unaprjeđivanje zdravlja osoba s duševnim smetnjama ostvaruje se:

1. Omogućavanjem odgovarajuće dijagnostičke obrade i liječenja osoba s duševnim smetnjama.
2. Znanstvenim istraživanjima na području zaštite i unaprjeđivanja zdravlja osoba s duševnim smetnjama i njihovom zaštitom od liječničkih ili znanstvenih istraživanja bez njihova pristanka ili pristanka njihovih zastupnika.

3. Uključivanjem osoba s duševnim smetnjama u obrazovne programe koji se provode u psihijatrijskoj ili nekoj drugoj ustanovi u kojoj su one smještene, kao i nastavne programe obrazovnih ustanova, ovisno o zdravstvenom stanju osobe s duševnim smetnjama.
4. Oporavkom (rehabilitacijom) osoba s duševnim smetnjama njihovim uključivanjem u obiteljsku, radnu i društvenu sredinu, uvažavajući izbor osobe kad je to moguće.
5. Izobrazbom osoba koje se bave zaštitom osoba s duševnim smetnjama i unaprjeđivanjem njihova zdravlja.
6. Poticanjem udruživanja osoba s duševnim smetnjama u cilju ostvarivanja njihovih prava, samopomoći i pomoći.

Temeljna načela

Temeljna načela propisuju principe postupanja u psihijatriji.

Svaka osoba s duševnim smetnjama ima pravo na zaštitu i unaprjeđivanje svog zdravlja, na jednake uvjete liječenja kao i osobe smještene u druge zdravstvene ustanove. Slobode i prava osobe s duševnim smetnjama mogu se ograničiti samo zakonom ako je to nužno radi zaštite zdravlja ili sigurnosti te ili drugih osoba. Dostojanstvo osoba s duševnim smetnjama mora se štiti i poštovati u svim okolnostima. Osobe s duševnim smetnjama imaju pravo na zaštitu od bilo kakvog oblika zlostavljanja te ponižavajućeg postupanja te ne smiju biti dovedene u neravnopravan položaj zbog svog psihičkog poremećaja. Psihijatri i drugi zdravstveni djelatnici dužni su organizirati liječenje osoba s duševnim smetnjama tako da u najmanjoj mogućoj mjeri ograničavaju njihove slobode dužni su dati prednost dobrovoljnom prihvaćanju suradnje u liječenju i uvažavanju želja i potreba osobe s duševnim smetnjama pred prisilnim mjerama.

Pristanak osobe na psihijatrijski pregled

Osobu s duševnim smetnjama koja može razumjeti prirodu, posljedice i opasnost predloženog liječničkog postupka i koja na osnovi toga može donijeti odluku i izraziti svoju volju može se pregledati ili podvrgnuti liječničkom postupku samo uz njezin usmeni pristanak ako postoje medicinski razlozi da se takav liječnički postupak obavi. Sposobnost osobe dati pristanak utvrđuje doktor medicine ili psihijatar u vrijeme kad ta osoba donosi odluku. Usmeni pristanak se upisuje u medicinsku dokumentaciju. Osoba može zahtijevati da postupku davanja pristanka bude nazočna osoba od njenog povjerenja.

Osoba s duševnim smetnjama koja nije sposobna dati pristanak, bilo zbog toga što u određenom trenutku ne može razumjeti prirodu, posljedice ili opasnost predloženoga liječničkog postupka ili zbog toga što u tom trenutku ne može donijeti odluku ili izraziti svoju slobodnu volju može se podvrgnuti samo onom liječničkom postupku koji je u njenom najboljem interesu.

Dijete ili maloljetna osoba s duševnim smetnjama, koja nije sposobna dati pristanak, može se podvrgnuti pregledu ili drugom liječničkom postupku samo uz pristanak svog

zakonskog zastupnika. Mišljenje djeteta se pri tom treba uzimati u obzir sukladno dobi i stupnju zrelosti.

Punoljetna osoba s duševnim smetnjama, koja nije sposobna dati pristanak, može se podvrgnuti pregledu ili drugom liječničkom postupku samo uz pristanak njenoga zakonskog zastupnika, a ako ga nema pregled se može obaviti kada su ispunjeni uvjeti za primjenu prisilne hospitalizacije i kada je pregled osobe u njenom najboljem interesu.

Pristanak se, osim u slučaju primjene prisilne hospitalizacije, može se povući u bilo kojem trenutku. Osobi koja povlači pristanak moraju se objasniti posljedice prestanka primjenjivanja određenog liječničkog postupka.

Kad nije obavezno traženje pristanka?

Traženje pristanka nije obvezno ako bi zbog njegovog pribavljanja bio neposredno ugrožen život osobe s duševnim smetnjama ili bi prijetila ozbiljna i neposredna opasnost težeg narušenja njenog zdravlja. Liječnički postupak može se primjenjivati bez pristanka samo dok traje navedena opasnost. Ako se liječnički postupak provodi bez pristanka osobe s duševnim smetnjama treba u mjeri u kojoj je to moguće objasniti toj osobi moguće postupke njenog liječenja i uključiti tu osobu u planiranje liječenja.

Prava i dužnosti osoba s duševnim smetnjama i osoba koje obavljaju njihovu zaštitu

Svaka osoba s duševnim smetnjama dobrovoljno ili prisilno smještena u psihijatrijsku ustanovu ima pravo:

1. Biti upoznata u vrijeme prijama, a kasnije na svoj izričit zahtjev, sa svojim pravima i dužnostima te poučena o tome kako može svoja prava ostvariti.
2. Biti upoznata s razlozima i ciljevima njenog smještaja te sa svrhom, prirodom, posljedicama, korisnošću i opasnostima provedbe predloženog oblika liječenja kako i s korisnošću i opasnostima provedbe drugih mogućnosti liječenja.
3. Djelatno sudjelovati u planiranju i obavljanju svojeg liječenja, oporavka i resocijalizacije.
4. Obrazovati se i radno osposobiti prema općem programu ili posebnom programu za osobe s poteškoćama u učenju.
5. Na odgovarajuću novčanu naknadu za rad u radno-terapijskim poslovima od kojih ustanova u kojoj se nalaze na liječenju ostvaruje prihod.
6. Podnositi pritužbe izravno ravnatelju psihijatrijske ustanove ili predstojniku odjela glede oblika liječenja, dijagnosticiranja, otpusta iz ustanove i povrede njezinih prava i sloboda.
7. Postavljati zahtjeve i izjavljivati bez nadzora i ograničenja prigovore, žalbe i druge pravne lijekove nadležnim pravosudnim i državnim tijelima.
8. Savjetovati se o svom trošku na samo s liječnikom ili odvjetnikom po svom izboru.
9. Družiti se s drugim osobama u psihijatrijskoj ustanovi i primati posjete.

10. O svom trošku slati i primati bez nadzora i ograničenja poštu, pakete i tiskovine te telefonirati.
11. Pratiti radio i televizijske programe.
12. Imati predmete za osobnu uporabu.
13. Sudjelovati po svom izboru u vjerskim aktivnostima u okviru mogućnosti psihijatrijske ustanove.
14. Predlagati premještaj u drugu psihijatrijsku ustanovu.
15. Biti otpuštena iz ustanove, uz osiguranu podršku za prihvata u zajednici.

Prava navedena pod 1., 2., 3., 5., 6., 7. i 14. mogu u ime osobe s duševnim smetnjama ostvarivati članovi obitelji ili druge osobe koje djeluju u njezinom interesu.

Prava navedena pod 9., 10., 11. i 12. ovog članka mogu se ograničiti kad postoji osnovana sumnja da osoba s duševnim smetnjama nastoji pribaviti oružje ili drogu, dogovara se o bijegu ili počinjenju kaznenog djela ili kad to zahtijeva zdravstveno stanje osobe.

Elektrokonvulzivno i hormonalno liječenje

Elektrokonvulzivno liječenje spada u standardne postupke liječenja u psihijatriji, a primjenjuje se kad za to postoje medicinski opravdani razlozi. Elektrokonvulzivno liječenje primjenjuje se kod tvrdokornih slučajeva teške depresije, manije i shizofrenije. Hormonalno liječenje se odnosi samo na liječenje seksualnih poremećaja seksualnih delikvenata u sudskoj psihijatriji. Elektrokonvulzivno liječenje se može primijeniti kada primjena drugih metoda nije dovela do zadovoljavajućih rezultata. Za primjenu ovih metoda treba pozitivno mišljenje drugog psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvog liječničkog postupka.

Elektrokonvulzivno ili hormonalno liječenje mogu se primijeniti samo na temelju pisanog pristanka osobe s duševnim smetnjama ili ako ga ona nije sposobna dati, na temelju pisanog pristanka zakonskog zastupnika, osim izuzetno ako se procjenjuje da bi neprimjena tog postupka ozbiljno ugrozila zdravlje osobe što se u praksi gotovo i ne događa.

Kirurške metode u psihijatriji

Primjena psihokirurgije i kastracije prema zakonu nije dopuštena.

Biomedicinska istraživanja

Biomedicinska istraživanja su u medicini značajna jer doprinose otkrivanju novih lijekova i metoda liječenja. Najčešće se obavljaju na klinikama medicinskog fakulteta. U istraživanju možete sudjelovati samo uz pismeni pristanak kojeg možete povući u svakom trenutku. Ako vam liječnik predloži sudjelovanje u istraživanju, on je tad dužan objasniti vam o kakvom se istraživanju radi, koje su za vas koristi, a koje moguće negativne posljedice/rizici istraživanja. U pismenom pristanku kojeg potpisujete ukratko su opisani namjena i način istraživanja, kao i drugi podatci, uključujući i vaša prava.

Prije nego što pristanete na sudjelovanje, pažljivo pročitajte informacije u pristanku, a sve nejasnoće raspravite s liječnikom koji vam predlaže sudjelovanje u istraživanju.

Nepriustanak na sudjelovanje u istraživanju ili povlačenje pristanka nema nikakve negativne posljedice za vaše daljnje liječenje.

Odobranje projekata za istraživanje na ljudima prolazi složenu proceduru kontrole, tako je potrebno odobrenje Državnog povjerenstva nakon nezavisnog ispitivanja znanstvenog značaja važnosti cilja i etičnosti samog istraživanja, a za obavljanje istraživanja u nekoj ustanovi treba i pozitivno mišljenje etičkog povjerenstva ustanove.

Biomedicinska istraživanja nad osobom s duševnim smetnjama koja nije u stanju dati svoj pristanak moguća su kad se osoba izričito ne protivi, uz suglasnost njenog zakonskog zastupnika i etičkog povjerenstva pri psihijatrijskoj ustanovi i kad se očekuje da će rezultati istraživanja biti od stvarne i izravne koristi za zdravlje te osobe.

Obveza liječničke i profesionalne tajne

Zakon uglavnom govori o liječničkoj tajni, mada znamo kako u praksi u vašem liječenju sudjeluju i drugi stručnjaci, stoga se obveza tajnosti podataka treba odnositi na sve osobe koje sudjeluju u vašem liječenju. Liječničkom tajnom smatra se sve ono što osobe koje obavljaju liječenje tokom liječenja saznaju, a nije poznato širem krugu osoba i za što osoba ima opravdani interes da ostane tajnom.

Osobe koje sudjeluju u vašem liječenju (liječnici, medicinske sestre, socijalni radnici, psiholozi, radni terapeuti i druge osobe) dužne su čuvati - liječnici kao liječničku, a drugi kao službenu tajnu sve što saznaju ili primijete tijekom obavljanja svog posla. Podatci se mogu otkriti drugim osobama koje ne sudjeluju u liječenju samo uz pristanak osoba s duševnim smetnjama. U načelu, treba vaš pristanak za otkrivanje podataka drugim članovima tima, stoga je važno da znate kako će neki vaši osobni podatci u procesu liječenja biti razmijenjeni s drugim članovima osoblja samo kad su važni za vaše liječenje, odnosno u najboljem su interesu za vaše liječenje. Liječnik može i bez vašeg pristanka otkriti neke podatke drugom liječniku ako je to nužno za vaše liječenje, a također i centrima za socijalnu skrb i drugim tijelima kad osoba s psihičkom bolešću nije u stanju dati pristanak.

Klinički i drugi materijali koji se koriste u predavanjima ili znanstvenim tiskovinama moraju prikriti identitet osoba s duševnim smetnjama o kojima govore. Za sudjelovanje u predavanjima i vježbama koje služe za podučavanje budućih stručnjaka za područje mentalnog zdravlja treba vaš usmeni pristanak.

Izuzeci od liječničke tajne

Liječnik je oslobođen čuvanja liječničke tajne u nekih izuzetnim slučajevima koji su od općeg interesa ili u interesu druge osobe koji je važniji od interesa čuvanja tajne, kao što je npr. otkrivanje spoznaje kako osoba s duševnim smetnjama priprema počinjenje kaznenog djela, kad se radi o zaštita javnog zdravlja i sigurnosti i sprječavanju izlaganja druge osobe neposrednoj i ozbiljnoj opasnosti za njen život ili zdravlje.

Tko ima pravo uvida u vašu medicinsku dokumentaciju?

Liječnička dokumentacija o liječenju osobe s duševnim smetnjama dostupna je isključivo sudu za potrebe postupka koji je u tijeku. Liječnička dokumentacija sadržava samo one podatke koji su prijeko potrebni za ostvarenje svrhe zbog koje se zahtijeva njezina dostava. Podaci iz liječničke dokumentacije koji su potrebni za ostvarenje zdravstvene, socijalne, obiteljskoppravne ili mirovinske zaštite mogu se dati za službene svrhe na zahtjev tijela nadležnih za tu zaštitu, samo uz suglasnost osoba s duševnim smetnjama, a ako one nisu sposobne dati suglasnost, uz suglasnog zakonskog zastupnika.

Ima li osoba pravo uvida u liječničku dokumentaciju?

Prema zakonu o pravima pacijenata, imate pravo uvida u svoju dokumentaciju .

Prijem u psihijatrijsku ustanovu

Prema zakonu, osoba se prima u psihijatrijsku ustanovu na temelju uputnice doktora opće/obiteljske medicine koji je tu osobu osobno pregledao i napisao propisanu ispravu o tom pregledu. Iznimno osobu s duševnim smetnjama, za koju se osnovano sumnja da može neposredno ugroziti vlastiti život ili zdravlje odnosno život ili zdravlje drugih, u osobito žurnim slučajevima mogu ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova dovesti u psihijatrijsku ustanovu bez liječničkog pregleda, iako zakon ne predviđa da se osoba prima u psihijatrijsku bolnicu bez uputnice, dakle koja je sama došla ili su je doveli, ali to se često događa u praksi pa bi se ta osoba morala primiti ako za to postoje razlozi.

Otpust iz psihijatrijske ustanove

Postupak otpusta iz psihijatrijske ustanove **dobrovoljno smještene osobe s duševnim smetnjama** istovjetan je postupku otpusta iz druge zdravstvene ustanove za liječenje tjelesnih bolesti, osim u slučaju ako su nastupili uvjeti koji odgovaraju uvjetima za prisilnu hospitalizaciju.

Prisilno smještena osoba otpustit će se iz psihijatrijske ustanove nakon što prestanu razlozi zbog kojih je određen prisilni smještaj. Odluku o otpustu prisilno smještene osobe donosi predstojnik odjela ili psihijatar kojeg je predstojnik za to posebno ovlastio. Psihijatrijska ustanova dužna je istovremeno izvijestiti sud o otpustu prisilno smještene osobe s obrazloženjem.

Liječenje u psihijatrijskoj ustanovi (hospitalizacija)

Bolničko liječenje oboljelih od psihičke bolesti obavlja se na psihijatrijskim odjelima i u psihijatrijskim bolnicama.

Liječenje u psihijatrijskoj ustanovi može biti dobrovoljno kad osoba ima uvid u svoje stanje i razumije i prihvaća potrebu liječenja i prisilno, protiv pristanka osobe, kad je liječenje u bolnici zbog zdravstvenog stanja nužno, a prema postupku koji je naveden u ovom zakonu. Najčešće će prisilno biti hospitalizirane osobe koje boluju od psihotičnih poremećaja (npr. shizofrenija) koji su povezani s teškoćom procjene stvarnosti kad te osobe zbog trenutnog bolesnog stanja nisu u stanju donijeti odluku o liječenju, a bolničko liječenje je nužno. Dijagnoza sama po sebi nije dovoljna da bi se nekog prisilno hospitaliziralo, nego zdravstveno stanje koje zahtijeva nužno bolničko liječenje.

Dobrovoljna hospitalizacija

Osoba s duševnim smetnjama, koja je sposobna razumjeti svrhu i posljedice smještaja u psihijatrijsku ustanovu i koja je na osnovi tog sposobna donijeti slobodnu odluku, može se **uz usmeni pristanak**, na svoj zahtjev ili zahtjev treće osobe smjestiti u psihijatrijsku ustanovu. Usmeni pristanak se obvezno upisuje u medicinsku dokumentaciju. **Ovo se odnosi i na osobu lišenu poslovne sposobnosti jer to automatski ne znači kako osoba lišena poslovne sposobnosti nije sposobna dati pristanak.** Stoga je davanje ili uskraćivanje pristanka osobe lišene poslovne sposobnosti koja je sposobna dati pristanak punovažeće i kad se tom pristanku protivi njen zakonski zastupnik. Liječnik će u trenutku kad osoba donosi odluku o liječenju utvrditi sposobnost davanja pristanka.

Prisilna hospitalizacija

Prisilna hospitalizacije je regulirana člankom 22. zakona. Zakon dijeli prisilnu hospitalizaciju na prisilno zadržavanje koji se odnosi na period hospitalizacije do sudske odluke o prisilnoj hospitalizaciji koja se naziva prisilni smještaj.

Tko može biti prisilno hospitaliziran?

Osoba s težim duševnim smetnjama koja usljed svoje duševne smetnje ozbiljno i izravno ugrožava vlastiti život ili zdravlje ili sigurnost, odnosno život ili zdravlje ili sigurnost drugih osoba može se smjestiti u psihijatrijsku ustanovu bez svog pristanka, po postupku za prisilno zadržavanje i prisilni smještaj propisanim ovim Zakonom. Isto tako se dijete, maloljetna osoba ili osoba lišena poslovne sposobnosti može smjestiti u psihijatrijsku ustanovu i bez pristanka svog zakonskog zastupnika kad su zadovoljeni uvjeti za primjenu prisilne hospitalizacije.

Što liječnik treba utvrditi kako bi se nekog moglo prisilno hospitalizirati?

Kako bi se neku osobu bez njenog pristanka smjestilo u psihijatrijsku ustanovu, treba utvrditi ima li teži psihički poremećaj (osoba koja ne može shvatiti značenje svog ponašanja ili ne može vladati svojom voljom ili su te mogućnosti smanjenje u tolikoj

mjeri da je nužna psihijatrijska pomoć) i da zbog tog poremećaja ozbiljno i izravno ugrožava vlastiti život ili zdravlje ili sigurnost ili život, zdravlje i sigurnost drugih osoba. Navedeno utvrđuje liječnik kod prijema u psihijatrijsku ustanovu, na temelju čijeg nalaza se osoba može protiv njene volje zadržati tri dana i u tom roku liječnik treba donijeti odluku postoje li razlozi za daljnju prisilnu hospitalizaciju o čemu treba odmah (najkasnije u roku od 3 dana) izvijestiti sud.

Što nakon donošenja odluke liječnika o prisilnoj hospitalizaciji?

Kao što je rečeno, psihijatar je dužan u roku od najkasnije 3 dana utvrditi postoje li razlozi za prisilno zadržavanje. Ako postoje, o tome se donosi odluka koja se s obrazloženjem upisuje u medicinsku dokumentaciju. Ne postoji li razlog za prisilno zadržavanje, liječnik će otpustiti pacijenta. Psihijatar će tu odluku, ako je moguće, priopćiti prisilno zadržanoj osobi na primjeren način i upoznati je s razlozima i ciljevima prisilnog zadržavanja te s pravima i dužnostima po ovom Zakonu. Ako postoje razlozi za prisilnu hospitalizaciju, psihijatar o tome mora izvijestiti županijski sud.

Kad županijski sud primi obavijest o prisilnom zadržavanju, donijet će rješenje o pokretanju postupka po službenoj dužnosti i postaviti osobi punomoćnika iz redova odvjetnika radi zaštite njezinih prava ako to sama osoba već nije učinila. Sudac će u roku od tri dana posjetiti osobu u psihijatrijskoj ustanovi i po mogućnosti s njom razgovarati i na temelju tog donijeti odluku o pokretanju postupka na sudu za prisilnim smještajem.

Kome se dostavlja obavijest o prisilnoj hospitalizaciji?

Psihijatrijska ustanova koja je prisilno zadržala osobu s duševnim smetnjama dužna je o tome bez odgode, a najkasnije u roku od 12 sati od donošenja odluke o prisilnom zadržavanju, neposredno ili elektronskim sredstvima komuniciranja, dostaviti županijskom sudu na području kojeg se nalazi psihijatrijska ustanova obavijest o prisilnom zadržavanju, zajedno s liječničkom dokumentacijom o pregledu osobe s duševnim smetnjama s obrazloženjem razloga za prisilno zadržavanje.

Psihijatrijska ustanova dužna je obavijest o prisilnom zadržavanju i liječničku dokumentaciju dostaviti u istom roku i zakonskom zastupniku prisilno zadržane osobe i nadležnom centru za socijalnu skrb na za to propisanom obrascu.

Može li osoba koja je dobrovoljno primljena u psihijatrijsku ustanovu tražiti otpust?

Osoba koja je dobrovoljno smještena na psihijatrijsko liječenje može u svakom trenutku povući svoj pristanak i ako ne postoje razlozi za prisilnu hospitalizaciju ona se otpušta. U slučaju kad postoje razlozi za prisilnu hospitalizaciju, postupak je isti kao kod osoba koje se tek prisilno primaju.

Tko odlučuje o prisilnom smještaju nakon isteka roka od 3 dana?

Nakon prijave županijskom sudu koja je obvezna najkasnije u roku od 72 sata od prijema bez pristanka, o daljnjem zadržavanju u psihijatrijskoj ustanovi odlučuje u izvanparničnom postupku sudac županijskog suda nadležnog prema sjedištu psihijatrijske ustanove u kojoj je osoba s težim duševnim smetnjama prisilno zadržana ili smještena. U postupku pred sudom za prisilni smještaj javnost je isključena, što se ne odnosi na zakonskog zastupnika i odvjetnika osobe s duševnim smetnjama. Raspravi mogu biti prisutne pojedine službene osobe koje se bave liječenjem i zaštitom osoba s duševnim smetnjama, znanstveni i javni radnici, a ako se osoba s duševnim smetnjama tome ne protivi, odnosno ako se nije sposobna protiviti ako se tome ne protive njen zakonski zastupnik ili odvjetnik, može se to dopustiti i njenom bračnom drugu i bliskim srodnicima. Osobe koje su nazočne raspravi upozorit će se da su dužne kao tajnu čuvati sve ono što su na raspravi saznale te na posljedice otkrivanja tajne. Rasprava se može održati u odgovarajućoj prostoriji psihijatrijske ustanove i po potrebi na raspravi može biti nazočna i osoba s duševnim smetnjama o čijem se prisilnom smještaju vodi rasprava, kao i predstavnik terapijskog tima.

Što sud radi kad primi obavijest o prisilnoj hospitalizaciji ?

Kad županijski sud primi obavijest o prisilnom zadržavanju, donijet će rješenje o pokretanju postupka po službenoj dužnosti i postaviti osobi punomoćnika iz redova odvjetnika radi zaštite njezinih prava ako to ona već nije učinila. Sudac je dužan bez odgode, a najkasnije u roku od 72 sata (tri dana) od primitka obavijesti o prisilnom zadržavanju, prisilno zadržanu osobu posjetiti u psihijatrijskoj ustanovi i ako je to, s obzirom na njezino zdravstveno stanje moguće, obaviti s njom razgovor. U istom roku sudac mora donijeti rješenje o nastavku prisilnog zadržavanja ako treba daljnje prisilno zadržavanje koje ne može trajati duže od osam dana do donošenja odluke o prisilnom smještaju. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava izvršenje.

Treba li vještačenje psihijatra?

Prije donošenja odluke o prisilnom smještaju ili o otpustu osobe s duševnim smetnjama, sud je dužan pribaviti pisano mišljenje jednog od psihijatarata s liste stalnih sudskih vještaka koji nije zaposlen u psihijatrijskoj ustanovi u kojoj se nalazi prisilno zadržana osoba, o tome je li prisilni smještaj u psihijatrijskoj ustanovi prijeko potreban. Iznimno mišljenje može dati psihijatar koji je zaposlen u ustanovi u kojoj je osoba prisilno smještena. Kad odlučuje o prisilnom smještaju djeteta ili maloljetne osobe, sud je dužan ovo mišljenje pribaviti od psihijatra specijaliziranog za liječenje djece i maloljetnika. Psihijatar vještak daje sudu pisano mišljenje o potrebi prisilnog smještaja nakon što osobno obavi pregled osobe s duševnim smetnjama.

Rješenje o prisilnom smještaju

Nakon obavljenog postupka sud odlučuje rješenjem hoće li prisilno zadržana osoba i dalje ostati u psihijatrijskoj ustanovi ili će se otpustiti. Rješenje se mora donijeti

najkasnije u roku od 8 dana od primitka obavijesti i dokumentacije o prisilnom zadržavanju. U rješenju o prisilnom smještaju sud određuje trajanje prisilnog smještaja koje **ne smije biti duže od trideset dana**, računajući od dana kojeg je psihijatar donio odluku o prisilnom zadržavanju osobe s duševnim smetnjama. Moguća su daljnja produženja prisilnog smještaja po odluci suda za koja treba izdati novo rješenje.

Kome se dostavlja rješenje o prisilnom smještaju?

Rješenje se dostavlja prisilno smještenoj osobi, njezinom zakonskom zastupniku, bliskom srodniku s kojim živi u zajedničkom kućanstvu, opunomoćeniku, nadležnom centru za socijalnu skrb i psihijatrijskoj ustanovi u koju je osoba s duševnim smetnjama prisilno smještena.

Može li osoba može biti prisilno hospitalizirana kraće ili duže od 30 dana ?

U principu osoba će biti toliko dugo hospitalizirana koliko traju razlozi koji su doveli do prisilne hospitalizacije, stoga osoba može biti otpuštena prije isteka roka od 30 dana, uz obveznu obavijest sudu, može nastaviti liječenje kao dobrovoljno primljena osoba ili se može dalje prisilno hospitalizirati po odluci suda.

Postupak produženja prisilne hospitalizacije

Ako psihijatrijska ustanova utvrdi kako prisilno smještena osoba treba ostati smještena i nakon isteka trajanja prisilnog smještaja određenog u rješenju suda, dužna je 7 dana prije isteka tog vremena predložiti sudu donošenje rješenja o produženju prisilnog smještaja. O prijedlogu psihijatrijske ustanove sud će odlučiti do isteka vremena određenog rješenjem o prisilnom smještaju. Sud može produžiti prisilni smještaj osobe u psihijatrijskoj ustanovi u trajanju do tri mjeseca od dana isteka vremena određenog rješenjem o prisilnom smještaju. Svaki daljnji prisilni smještaj može se produžiti rješenjem suda na vrijeme do šest mjeseci.

Rješenje o produženom prisilnom smještaju sud donosi po istom postupku po kojem donosi i prvo rješenje o prisilnom smještaju.

Sud je dužan rješenje o produženom prisilnom smještaju donijeti najkasnije do isteka prije određenog trajanja prisilnog smještaja.

Je li moguća žalba na rješenje suda?

Protiv rješenja o prisilnom smještaju može se uputiti žalba županijskom sudu.

Žalbu protiv rješenja mogu podnijeti osobe koje su dobile rješenje, dakle i osoba kojoj je određen prisilni smještaj može se žaliti. Žalba se podnosi u roku od 3 dana od dana dostave rješenja. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja. Sud je dužan o žalbi odlučiti u roku od 8 dana od dostave žalbe. Sud može odbaciti žalbu kao nepravodobnu ili kao nedopuštenu ili odbiti žalbu kao neosnovanu ili uvažiti žalbu i rješenje preinačiti, ili ukinuti rješenje i prema potrebi uputiti predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje.

Postupci prema osobama s duševnim smetnjama protiv kojih se vodi kazneni ili prekršajni postupak ili koje su osuđenici

Nažalost, neke osobe u stanjima psihičke bolesti počine djela koja imaju obilježja kaznenih djela. Osoba koja je počinila djelo koje se po zakonu opisuje kao kazneno ako u trenutku počinjenja nije bila u stanju shvatiti značenje djela smatra se neubrojivom i za takve osobe odredbe ovoga zakona su nešto drukčije i ovdje neće biti komentirane. Za zainteresirane upućuje se na čitanje teksta u Zakonu.

Primjena fizičke sile u zaštiti osoba s duševnim smetnjama

Agresivno ponašanje može biti simptom psihičke bolesti. Kad psihički bolesna osoba iskazuje ponašanje povezano s opasnošću za njezin život, život drugih osoba ili oštećenje imovine, može se fizički sputati. Sputavanje zbog agresivnog ponašanja uključuje primjenu nužne fizičke sile da se ponašanje spriječi. U tu svrhu osoba će biti sputana mehaničkim sredstvima, kao što su remeni ili zaštitna košulja (stezulja) ili izdvojena u posebnu prostoriju koja je posebno opremljena za tu svrhu.

Fizička sila se odnosi na uporabu sredstava za fizičko ograničavanje kretanja i djelovanja osoba s duševnim smetnjama. Zdravstveni djelatnici u tu svrhu koriste sredstva sukladno propisima ministra zdravstva. Kad su tijela unutarnjih poslova uključena u savladavanje tjelesnog otpora oboljelih osoba, tad koriste sredstva sukladno propisima o unutarnjim poslovima.

Primjena fizičke sile i izdvajanja

Fizička sila ili izdvajanje u zaštiti osobe s duševnim smetnjama primijenit će se u psihijatrijskoj ustanovi samo kad je to jedino sredstvo da se tu osobu spriječi da svojim napadom ne ugrozi život ili zdravlje druge osobe ili svoj život ili zdravlje ili nasilno uništi ili oštetiti tuđu imovinu veće vrijednosti. Fizička sila ili izdvajanje primijenit će se samo u mjeri i na način prijeko potreban radi otklanjanja opasnosti izazvane napadom osobe s duševnim smetnjama. Kod izdvajanja osobe s duševnim smetnjama ili pri uporabi stezulje ili drugog oblika fizičkog obuzdavanja osobe s duševnim smetnjama, obvezno je osigurati da stručno medicinsko osoblje stalno prati tjelesno i duševno stanje.

Koliko dugo smije trajati primjena fizičke sile ili izdvajanje ?

Primjena fizičke sile ili izdvajanja smije trajati samo dok traje opasnost od fizičkog nasilja.

Tko odlučuje o primjeni fizičke sile ?

Odluku o primjeni fizičke sile ili izdvajanja donosi psihijatar te nadzire njezinu primjenu. U iznimnim situacijama hitnosti, kad nije moguće čekati da odluku donese psihijatar, odluku o primjeni fizičke sile ili izdvajanja može donijeti doktor medicine, medicinska sestra ili tehničar koji su dužni o tome odmah obavijestiti psihijatra koji će odlučiti o njenoj daljnjoj primjeni.

Treba li obavijestiti osobu o primjeni fizičke sile?

Prije nego što se na nju primijeni fizička sila, osoba će, ako je to s obzirom na okolnosti slučaja moguće, biti na to upozorena. Razlozi, način i mjera primjene fizičke sile te ime osobe koja je donijela odluku o njezinoj primjeni obvezno se upisuju u liječničku dokumentaciju. Roditelji maloljetne osobe s duševnim smetnjama ili zakonski zastupnik ili skrbnik osobe s duševnim smetnjama obavijestit će se odmah o primjeni fizičke sile ili izdvajanja.

Uloga policije u fizičkom sputavanju

Kad je nužna hospitalizacija psihički bolesne osobe koja ugrožava svoj život, zdravlje i sigurnost i sigurnost drugih osoba, a osoba pruža fizički otpor, zdravstveni djelatnici mogu zatražiti asistenciju policije. Ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova dužne su na poziv doktora medicine pružiti pomoć zdravstvenim djelatnicima pri savladavanju tjelesnog otpora osobe iz članka 22. ovog Zakona, ali samo dok ta osoba pruža tjelesni otpor te dok se ne osigura zbrinjavanje i otklanjanje neposredne opasnosti te osobe.

Mogu li zdravstveni djelatnici pozvati policiju u psihijatrijsku instituciju?

Kad postoji izravna opasnost kako će osoba s duševnim smetnjama svojim ponašanjem u psihijatrijskoj ustanovi napasti na život ili tijelo neke osobe ili otuđiti, uništiti ili teže oštetiti imovinu te ustanove, službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova dužne su na poziv ravnatelja ili zdravstvenog djelatnika kojeg je za to ovlastio ravnatelj psihijatrijske ustanove žurno pružiti odgovarajuću pomoć.

Povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama

Državno povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama osniva se pri Ministarstvu zdravstva. Državno povjerenstvo posjećuje najmanje jednom u šest mjeseci i to bez najave psihijatrijsku ustanovu radi provjere uvjeta i načina provođenja zaštite i liječenja osoba s duševnim smetnjama.

Državno povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama nadležno je:

- a) poduzimati mjere za sprječavanje nastanka duševnih bolesti i drugih duševnih smetnji
- b) unaprjeđivati postupanje prema osobama s duševnim smetnjama

- c) pratiti provođenje postupaka propisanih ovim Zakonom i predlagati psihijatrijskoj ustanovi i nadležnom državnom tijelu mjere za otklanjanje uočenih nezakonitosti
- d) nadzirati poštovanje ljudskih prava i sloboda i dostojanstva osoba s duševnim smetnjama
- e) po vlastitoj prosudbi ili na prijedlog treće osobe ispitivati pojedinačne slučajeve prisilnog zadržavanja ili prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu, odnosno smještaja djece, maloljetnih osoba, osoba lišenih poslovne sposobnosti te punoljetnih osoba koje nisu sposobne dati pristanak
- f) primati prigovore i pritužbe osoba s duševnim smetnjama, njihovih zakonskih zastupnika, članova obitelji, opunomoćnika, trećih osoba, ili centra za socijalnu skrb te poduzimati potrebne mjere provjere i nadzora
- g) predlagati nadležnom sudu donošenje odluke o otpustu iz psihijatrijske ustanove

Kaznene odredbe za prekršitelje zakona

Kaznene odredbe odnose se na novčane kazne za psihijatrijsku ustanovu, osobu čijim je radom nastao prekršaj i odgovornu osobu ustanove. Kazne se odnose na sljedeće situacije:

1. Pregled ili podvrgnuće osobe s duševnim smetnjama liječničkom postupku bez valjanog pristanka.
2. Ako se osobi s duševnim smetnjama ometa ili uskraćuje prava koja ima tokom hospitalizacije, a koja su navedena u ovom Zakonu.
3. Kad se u liječenju osobe s duševnim smetnjama postupi suprotno članku 15. o elektrokonvulzivnoj i hormonalnoj terapiji ovog Zakona.
4. Kad se poduzimaju biomedicinska istraživanja nad osobama s duševnim smetnjama suprotno odredbama ovog Zakona.
5. Kad se povrijedi obveza čuvanja profesionalne, odnosno službene tajne.
6. Kad se vodi i postupa s medicinskom dokumentacijom suprotno odredbama ovog Zakona.
7. Kad se dobrovoljno smjesti osobu s duševnim smetnjama suprotno članku o dobrovoljnom smještaju ovog Zakona.
8. Kad se o prisilnom zadržavanju osobe ne obavijesti županijski sud u roku od 12 sati od donošenja odluke o prisilnom zadržavanju.
9. Kad se ne otpusti osobu s duševnim smetnjama istekom trajanja prisilnog smještaja ili otpustu ne obavijesti sud.
10. Kad se u roku od 7 dana prije isteka trajanja prisilnog smještaja ne zatraži od suda donošenje rješenja o otpustu ili o produženom prisilnom smještaju neubrojive osobe.
11. Kad se dopusti prisilno smještenoj osobi privremeni izlazak iz psihijatrijske ustanove suprotno članku 46. ovoga Zakona (odnosi se na neubrojive osobe).

LITERATURA:

1. ZAKON O SOCIJALNOJ SKRBI
2. PRAVILNIK O SASTAVU I NAČINU RADA TIJELA VJEŠTAČENJA U POSTUPKU OSTVARIVANJA PRAVA IZ SOCIJALNE SKRBI I DRUGIH PRAVA PO POSEBNIM PROPISIMA
3. PRAVILNIK O UVJETIMA I NAČINU OSTVARIVANJA PRAVA NA OSPOSOBLJAVANJE ZA SAMOSTALNI ŽIVOT I RAD
4. ZAKON O POSREDOVANJU PRI ZAPOŠLJAVANJU I PRAVIMA ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI
5. ZAKON O ZDRAVSTVENOM OSIGURANJU
6. ZAKON O MIROVINSKOM OSIGURANJU
7. ZAKON O PROFESIONALNOJ REHABILITACIJI I ZAPOŠLJAVANJU OSOBA S INVALIDITETOM
8. OBITELJSKI ZAKON
9. ZAKON O RADU
10. ZAKON O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA
11. ZAKON O ZAŠTITI OD NASILJA U OBITELJI
12. ZAKON O PREKRŠAJIMA
13. ZAKON O ZAŠTITI PRAVA PACIJENATA
14. PRAVILNIK O UVJETIMA ZA OBAVLJANJE ZDRAVSTVENIH PREGLEDA, VRSTI I OPSEGU PREGLEDA, NAČINU VOĐENJA EVIDENCIJE I MEDICINSKE DOKUMENTACIJE VOZAČA I KANDIDATA ZA VOZAČE
15. ZAKON O ZAŠTITI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA

Tiskano u okviru projekta :Zaštita mentalnog zdravlja,smanjenje invalidnosti i zaštita prava osoba s mentalnim poremećajem Udruge za zaštitu i promicanje mentalnog zdravlja «Svitanje» a uz pomoć sredstava Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Autor publikacije: Doc. dr. sc. Slađana Štrkalj Ivezić